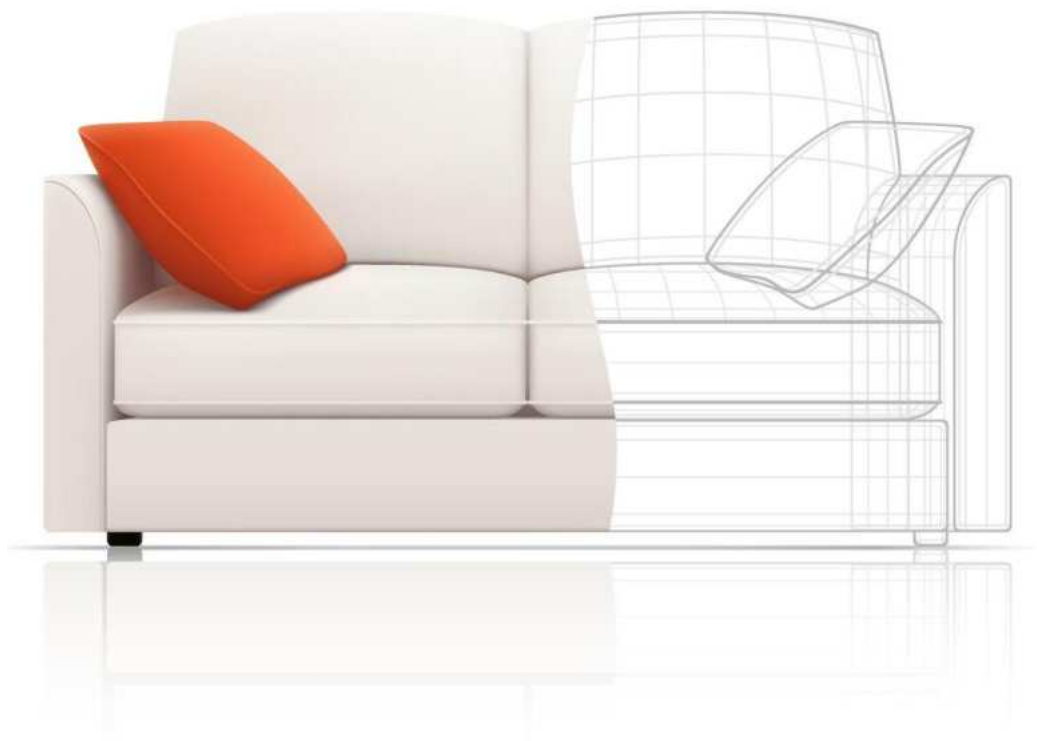

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Ю. М. Коренець, Є. Г. Клевцов

Дизайн об'єктів та інтер'єр приміщень закладів готельно-ресторанного бізнесу

Навчальний посібник

Кривий Ріг
2020

УДК (725.05+747):640.4(075)

К 66

Рекомендовано до видання Вченою радою Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського (протокол № 5 від 17. 12. 2020 р.).

Рецензенти:

Томашевський В. В., доктор педагогічних наук, доцент (Криворізький державний педагогічний університет),

Чернега О. Б., доктор економічних наук, професор,

Хорольський В. П., доктор технічних наук, професор

Коренець, Ю. М.

К 66 Дизайн об'єктів та інтер'єр приміщень закладів готельно-ресторанного бізнесу [Текст] : навч. посібник / Ю. М. Коренець, Є. Г. Клевцов. – Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2020. – 162 с.

Навчальний посібник розроблено у відповідності із програмою дисципліни. У ньому представлені основні відомості з хронології виникнення та розвитку стилів в мистецтві, архітектурі, дизайні інтер'єрів, наведені визначення основних термінів.

Наведено визначення основних термінів, розглянуто теоретичні основи дизайну та проаналізовано можливості їх застосування на різних рівнях формоутворення інтер'єрів приміщень закладів готельно-ресторанного бізнесу.

Приділено увагу питанням вибору колірних рішень, обробних матеріалів, схем освітлення при проектуванні інтер'єру.

Розглянуті питання дизайну та конструювання меблів, якості меблевих виробів, надані характеристики сучасних матеріалів для виробництва меблевих виробів, загальні принципи та порядок меблювання приміщень готелів та закладів ресторанного господарства.

Призначено для здобувачів вищої освіти та викладачів спеціальності «Готельно-ресторанна справа», а також фахівців сфери готельно-ресторанного бізнесу.

УДК (725.05+747):640.4(075)

© Ю. М. Коренець, Є. Г. Клевцов, 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
Розділ 1 СТАНОВЛЕННЯ ДИЗАЙНУ АРХІТЕКТУРНОГО	
 СЕРЕДОВИЩА. СТИЛІ В АРХІТЕКТУРІ ТА ІНТЕР'ЄРІ	6
1.1 Естетика інтер'єру та дизайн. Основні терміни та визначення	6
1.2 Античний стиль в архітектурі та інтер'єрі	11
1.3 Архітектурно-художні стилі епохи середньовіччя	20
1.4 Ренесанс. Бароко. Рококо	27
1.5 Класицизм. Ампір	35
1.6 Еклектика, неокласицизм та модерн у формуванні архітектурного середовища. Початок епохи дизайну	40
1.7 Етнічні та сучасні стилі в дизайні інтер'єру закладів готельно- ресторанного бізнесу. Питання вибору концепції та стильового спрямування сучасного закладу готельно-ресторанного бізнесу	53
Розділ 2 ПРИЙОМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕР'ЄРІВ ПРИМІЩЕНЬ	
 ЗАКЛАДІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ	66
2.1 Властивості форми і поняття композиції в інтер'єрі	66
2.2 Колір в інтер'єрі закладів готельно-ресторанного бізнесу	76
2.3 Роль освітлення в дизайні інтер'єру закладів готельно-ресторанного бізнесу	86
2.4 Питання вибору матеріалів та дизайнерської обробки конструктивних елементів будівель закладів готельно-ресторанного бізнесу	93
2.5 Предметне середовище інтер'єру. Загальна характеристика меблів та текстильних матеріалів для закладів готельно-ресторанного бізнесу	103
2.6 Дизайн інтер'єру приймально-допоміжної групи приміщень готелів	128
2.7 Дизайн інтер'єру готельних номерів	130
2.8 Дизайн інтер'єру приміщень для споживачів закладів ресторанного господарства	143
СЛОВНИК	154
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	160

ПЕРЕДМОВА

Прагнення людини до найвищого рівня комфорту – цілком природне явище. Тому статус готелю сьогодні багато в чому залежить від запропонованого рівня комфорту. Цей комфорт багато в чому залежить від властивостей інтер'єру його приміщень. Сьогодні інтер'єр не обов'язково повинен бути вельми розкішним або до здивування оригінальним. Насамперед, інтер'єр повинні бути функціональним та зручним. Дуже важливо, щоб обстановка створювала атмосферу затишку та спокою.

Будь-який готель, залежно від категорії, повинен мати певний рівень комфорту. Характеристика інтер'єру є однією з найважливіших ознак рівня готелю. Чим краще оформлення інтер'єру, тим вище статус готелю.

Оснащення готелю – це дуже важливо. Будь-яку, навіть найдрібнішу, деталь варто продумати, щоб створити неповторну атмосферу затишку та комфорту. Інтер'єр готельного номеру повинен викликати у гостя бажання відпочити, розслабитися.

Окрім того, важливим фактором інтер'єру є його функціональність. Готельні номери та зали закладів ресторанного господарства з їх предметним середовищем розраховані не на один рік інтенсивної експлуатації і повинні прослужити максимально довго. Від цього залежать вибір обробних матеріалів, меблів, обладнання.

Дуже важливим є критерій екологічності предметного середовища інтер'єру, який залежить від якості матеріалів, що його утворюють, та досконалості кліматичної техніки.

Варто відзначити той факт, що на сьогоднішній день проблема пожежної безпеки теж вносить свої корективи у вибір обробних матеріалів та меблів для засобів розміщення.

Таким чином, при формуванні предметного середовища інтер'єрів приміщень готелів окрім бажаного рівня комфорту та функціональності необхідно враховувати норми пожежної, санітарної та екологічної безпеки.

У сучасних умовах високого рівня інформатизації суспільства не важко швидко довідатися про всі модні тенденції на ринку. Для того, щоб не помилитися у виборі меблів і обладнання для готелів необхідно постійно тримати руку на пульсі сучасних готельних технологій, вивчати стандарти провідних світових операторів, стежити за тенденціями ринку, працювати тільки з тими компаніями, які мають великий досвід роботи в даній області. Ера споживчого достатку принесла із собою величезну проблему – проблему вибору, в умовах значної пропозиції ринку та перевантаження інформацією. Непродумана покупка меблів – це занадто серйозна помилка, наслідки якої можуть позначатися на здоров'ї, настрої та зайвих витратах коштів впродовж довгих років. Щоб нічого подібного не трапилося, фахівцям необхідно дуже серйозно підходити до вибору меблів: відстежувати основні тенденції у розробці та виробництві меблевих виробів,

ситуації на ринку; орієнтуватися у розмаїтті стилів, сучасних матеріалів, методів обробки; підтримувати ділові партнерські зв'язки з професіоналами.

Навчальний посібник «Дизайн об'єктів та інтер'єр приміщень закладів готельно-ресторанного бізнесу» ставить метою ознайомлення майбутніх фахівців з характеристиками основних стилів в інтер'єрі; теоретичними основами та практичними аспектами дизайну інтер'єру; характеристиками традиційних та сучасних обробних матеріалів, способами обробки приміщень; основними правилами комплектації та розстановки меблевих виробів у приміщеннях готелів та закладів ресторанного господарства.

Розділ 1

СТАНОВЛЕННЯ ДИЗАЙНУ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА. СТИЛІ В АРХІТЕКТУРІ ТА ІНТЕР'ЄРІ

1.1 Естетика інтер'єру та дизайн. Основні терміни та визначення

Сьогодні розглядаються такі версії щодо виникнення дизайну:

1. Історія дизайну як проектно-мистецька діяльність бере свій початок в середині XIX століття і пов'язана з розвитком індустріального виробництва, який створив потреби в новій професії.

2. Дизайн як зв'язок мистецтв і ремесел. Відноситься до виникнення в кінці XIX століття відомого англійського «Руху мистецтв і ремесел», очоленого Вільямом Морісом, коли були сформовані основні положення теорії і творчі принципи дизайну, що вплинули на школи і напрямки більш пізніх років.

3. Дизайн як художньо-промислова діяльність: початок XX століття, коли художники зайняли провідні пости в ряді галузей сучасної промисловості і отримали можливість формувати фірмовий стиль підприємств і впливати на політику випуску електротехнічних приладів, автомобілів, радіоапаратури (діяльність Петера Беренса в компанії AEG і американської автомобільної фірми «Форд»).

4. Дизайн, як поява дипломованої спеціальності, відноситься до появи перших шкіл та методик викладання дизайну. (ВХУТЕМАС в СРСР (1920), Баухаус в Німеччині (1919).

5. Становлення дизайну як професії, в залежності від його реального входження в життя – безпосередньо у виробництво, торгівлю. Хронологічний відлік в цьому випадку починається з ще більш пізнього часу – з 1930-х років, точніше з часу виходу США з великої економічної кризи.

6. Дизайн, як компонувальна діяльність, бере відлік від знарядь первісної людини, що вперше зіткнулася з поняттям зручності знарядь праці, питаннями підвищення продуктивності, компонування предметів, перших натяків на ергономіку предметів.

Дизайн – це творча діяльність, метою якої є визначення формальних якостей промислових виробів. Ці якості включають як зовнішні риси виробів, так і, головним чином, структурні та функціональні взаємозв'язки, які перетворюють вироби на єдине ціле, як з точки зору споживача, так і з точки зору виробника.

Інтер'єр – це внутрішня частина будівлі, приміщення, архітектурно й художньо оформлена.

Кожне приміщення характеризується наявністю внутрішнього простору, повністю або частково відокремленого від навколишнього середовища. Перебуваючи в цьому просторі, людина бачить: габарити і конфігурацію приміщення, як в цілому, так і окремих його частин; відкрито розташовані в приміщенні будівельні конструкції, в тому числі колони, балки перекриття; меблі

та обладнання; предмети декоративного оздоблення (розписи, картини, скульптури, декоративні рослини, обробку і колірні рішення підлоги, стін, стелі, зовнішніх поверхонь обладнання і меблів, природне і штучне освітлення приміщення. Одночасно людина може спостерігати крізь вікна, вітражі, дверні прорізи якусь частину вулиці й суміжних приміщень. Все перераховане вище разом становить загальний вигляд приміщення, який називають його *інтер'єром*. На сприйняття інтер'єру впливають мікроклімат приміщення (температура, вологість, склад і рух повітря) та його акустичний режим (величини шумів та їх поширення у приміщенні).

Дизайн інтер'єру – художнє проектування та процес створення приміщень з урахуванням їх користі, зручності та краси, це результат безмежного розширення сфери прикладного мистецтва і його розвитку на промисловій основі, результат проникнення естетики в інтер'єр.

Естетика – філософська наука про сутність загальнолюдських цінностей, їх народження, буття, сприйняття та оцінку; про найбільш загальні принципи естетичного освоєння світу в процесі будь-якої діяльності людини, і, перш за все, в мистецтві та дизайні; про природу естетичного та його різноманіття в дійсності та мистецтві; про сутність та закони творчості; про сприйняття, функціонування та розвиток мистецтва.

Спочатку естетика була частиною філософії і космогонії і служила для створення цілісної картини світу (грецькі натурфілософи, піфагорійці).

З Сократа починається довгий процес відокремлення естетики від філософії (виділення її в самостійну науку). У досократиків естетика – одна зі сторін їх космогонії. Сократ вперше замислюється над сутністю власне естетичних проблем, пов'язуючи їх з етичними.

Для Аристотеля естетика – це проблеми поетики і філософські питання природи краси і мистецтва; для Платона – питання державного контролю над мистецтвом і ролі останнього у вихованні людини.

Для Тертуліана і Фоми Аквінського естетика – аспект богослов'я (рішення задачі: за допомогою мистецтва націлити людину на служіння Богу).

Естетика Леонардо да Вінчі виявляє співвідношення природи і художньої діяльності.

Своєю назвою наука естетика (від давньогрецького «*aisthetikos*», тобто така, що відноситься до почуттів, відчуттів) зобов'язана німецькому просвітителю Олександру Готлибу Баумгартену (1714-1762), який опублікував в 1750 р роботу «Естетика, призначена для лекцій». Баумгартен вважав, що предмет естетики – чуттєве пізнання світу, властиве мистецтву.

Для Канта предмет естетики – прекрасне в мистецтві, естетика виступає як критика естетичної здатності судження.

У Гегеля естетика звужує свій предмет до «великого царства прекрасного», суворіше кажучи, до «мистецтва і, до того ж, не всякого, а, саме, витонченого

мистецтва». Своє призначення естетика бачить у визначенні місця мистецтва в загальній системі світового духу.

Естетика обґрунтовує художні напрями. Так, Л. І. Тік та Новаліс піклуються про теоретичне обґрунтування романтизму; В. Г. Белінський та Н. А. Добролюбов – критичного реалізму, А. Камю та Ж. П. Сартр – екзистенціалізму. Н.Г. Чернишевський розглядав естетичне ставлення людини до дійсності. Ленін, Троцький, Сталін, Жданов, Мао в своїх естетичних висловлюваннях прагнули мобілізувати мистецтво на виконання політичних завдань, поставлених партією.

Логіка вивчає закони раціонального пізнання і вчить, як досягти істини; людина ж пізнає не тільки за допомогою думки, але і за допомогою почуттів. Тому повинна бути наука, паралельна логіці – естетика, яка вивчає закони чуттєвого пізнання і осягає красу.

До естетики не можна ставитися як до певного набору цілком сформованих, закінчених знань. Як і будь-яка наука, естетика, розвиваючись слідом за розвитком суспільства і збільшенням знання, постійно уточнює свій предмет, змінює акценти, відгукуючись на ті чи інші запити суспільної практики, часом навіть кардинально переглядає свої основи.

Сучасна естетика після тривалого періоду ідеологічної засміченості, догматизму намагається знайти себе наступницею чудової спадщини найвидатніших представників естетичної думки: Соловйова, Бердяєва, Флоренського, Лосєва та ін.

Естетика в її сучасному розумінні прагне стати адекватною природі і мінливому положенню в світі, узагальнює світовий художній досвід. Предмет естетики – весь світ в його естетичному багатстві, що розглядається з точки зору загальнолюдської значущості (естетичної цінності) його явищ.

Наука естетика – це система (системність естетичних знань). Наука взагалі – це підпорядкована суспільній практиці система знань.

Головні особливості наукової системи естетики:

- інформативна насиченість – наукові судження конкретно-загальні;
- теоретичність – узагальнення та «зняття» конкретного матеріалу;
- підпорядкованість – поняття, категорії, закони естетики взаємопов'язані;
- ієрархічність – менш загальні поняття підкоряються більш загальним;
- упорядкованість – елементи системи організовані, вони не зводяться до їх простої суми;
- єдність (монізм) – система будується на єдиній основі шляхом організації накопичених знань і дозволяє пояснювати одним принципом всі явища, що входять до предмету даної науки;
- мінімальна достатність – мінімальне число вихідних положень сприяє такому розгортанню ідей, що в сукупності вони охоплюють максимальну кількість фактів і явищ;

- принципове розімкнення – готовність сприйняти та теоретично узагальнити нові факти. Естетика узагальнює досвід художнього розвитку людства, а він нескінченний, тому замкнута система естетики, що претендує на абсолютну завершеність, недосконала в принципі. Життєва і плідна лише естетична система, здатна до заповнення «білих плям», що розвивається з кожним художнім відкриттям;
- незалежність – коли положення естетики підпорядковані не ідеології, а перерахованим вище вимогам і складають відому єдність, тобто коли естетика – система знань про художню та естетичну практику людства. Естетика впливає на художню діяльність, а та – на людей. Тому в естетику часто вторгається ідеологія і формулює ідеї, продиктовані інтересами вождів, партій, державних структур.

Естетика як наука – це система законів, категорій, загальних понять, що осмислює в світлі певної суспільної практики естетичні властивості реальності та процес її освоєння за законами краси; особливості художньої творчості, соціального буття та функціонування мистецтва й дизайну, його сприйняття та розуміння.

Залежно від того, яке проблемне поле досліджується естетикою, її можна класифікувати на такі категорії:

- естетика дійсності;
- естетика мистецтва;
- теоретично-інформативна естетика;
- рецептивна естетика;
- практична естетика;
- технічна (індустріальна) естетика.

Технічна естетика становить п'яте проблемне поле естетики як науки – це теорія дизайну, теорія освоєння світу за законами краси промисловими засобами, узагальнення досвіду проектування, індустріального втілення, серійного виготовлення та соціального буття корисних і красивих знарядь праці, верстатів, машин, інтер'єрів, речей і предметів, що поєднують в собі утилітарні та естетичні якості.

Естетика, заснована на стику наук, аналізує естетичні, економічні, технічні, гігієнічні, ергономічні фактори, а також психофізіологічні проблеми, які сприяють оптимізації умов діяльності людини.

Технічна естетика формує вимоги до виробів, створюваним промисловістю, до гармат їх виготовлення, до середовища, в якій вони виробляються і інтер'єрів приміщень, в яких працюють і відпочивають люди.

Ергономіка (від грец. *ergon* – робота, *nomos* – закон) – комплексна прикладна галузь науки, що займається вивченням людини у виробничому середовищі і проектуванням механізмів, виробів та робочих місць, найбільш зручних для працівника.

До складу ергономіки включаються такі прикладні розділи:

- психологія;
- інженерна психологія;
- фізіологія і гігієна праці;
- антропологія;
- деякі аспекти наукової організації праці;
- технічна естетики;
- кібернетика;
- загальна теорія систем автоматизованого керування.

Ергономіка органічно пов'язана з дизайном (художнім конструюванням) техніки, робочих місць, інтер'єрів, засобів і систем транспорту, візуальних комунікацій тощо.

Предмет ергономіки – вивчення та оптимізація систем «людина-машина-середовище». Її методологічну основу утворює системний підхід, що дозволяє отримати повну картину про трудовий процес і про шляхи його вдосконалення.

Ергономіка спільно з інженерною психологією вирішує такі проблеми:

- 1) оцінка надійності, точності і стабільності роботи людини-оператора;
- 2) розподіл функцій між людиною і машиною;
- 3) дослідження впливу психічного напруження, стомлення, стресу, емоційних станів на ефективність праці;
- 4) розробка методів і засобів відбору та навчання фахівців.

Ергономіка у дизайні інтер'єру – сучасна наука, яка займається вивченням життєвого простору людини, ґрунтуючись на оптимальному і гармонійному розташуванні предметів побуту в кожному приміщенні.

Завданнями ергономіки вважають розробку форм меблів та аксесуарів, які б робили максимально зручним використання житла, офісу, підприємства.

Основні принципи ергономіки: безпека пересування, зручність і комфорт.

Принципи ергономіки приміщень у залежності від їх призначення:

1. Ергономіка зон відпочинку враховує ідеальні параметри предметів, спирається на антропометричні дані: при дотриманні важливих принципів ергономіки знижується стомлюваність, зберігається здоров'я. Меблі для зони відпочинку проектується таким чином, щоб врахувати градус нахилу сидіння і спинки. Зона сну, обладнана за всіма вимогами, забезпечує повноцінний нічний відпочинок. Розміри ліжка враховують всі положення людини, що сприяють відпочинку – це наявність високого узголів'я, упору для спини, додаткових полиць, з яких можна брати книги і дрібні речі, не встаючи з ліжка.

2. Відповідність обстановки офісного приміщення вимогам ергономіки робочого місця підвищує ефективність праці. Висота сидіння стільця або ергономічного крісла визначається довжиною гомілки сидячої людини. Ергономіка крісла дозволяє легко встати або розвернутися за столом, дістати документи та канцтовари, розташовані по периметру робочого місця. Ергономіка

столу враховує оптимальне положення тіла людини, що сидить за ним. Ергономіка в офісі досягається шляхом раціонального зонування приміщення за допомогою перегородок.

3. Ергономіка кімнати та інтер'єру, побудованого на принципах раціоналізму, мають на увазі наявність природного освітлення, яке простіше за все організувати грамотним проектуванням вікон.

4. Інтер'єри закладів ресторанного господарства дуже відрізняються від розподілу кухонного простору в житлових помешканнях. Тут враховуються нетривалий час прийняття їжі, легкий і оригінальний дизайн приміщень можливість одночасного обслуговування десятків відвідувачів, ергономіка барної стійки тощо.

5. Ергономіка простору готелів проектується так, щоб практично використовувати кожен квадратний метр підприємства. До меблів та побутової техніки готелів пред'являються особливі вимоги, відомі фахівцям.

1.2 Античний стиль в архітектурі та інтер'єрі

Первісні люди ще в кам'яну епоху будували напівземлянки, дерев'яні будинки на палях та житло з глини. Так люди захищались від атмосферних впливів та нападу диких тварин. З переходом первісних громад до осілости пов'язана і поява перших меблів. Виготовлення меблів розвивалося швидше у тих племен, які в силу кліматичних умов мали більшу потребу в закритих приміщеннях.

У міру розвитку здатності виготовляти робочі інструменти стало розвиватися і мистецтво оформляти предметне середовище житла. За облаштуванням житлових приміщень первісної людини ще не можна судити про меблювання в його сучасному розумінні. Подібні предмети не виділялися серед інших речей домашнього побуту. У всякому разі, вони не мали такого значення, як, наприклад, зброя. З удосконаленням інструментів поступово розвивалася столярна справа, людина навчалася конструювати предмети, тектонічно поєднувати їх складові частини.

Пізніше, на вищому щаблі варварства, коли разом з необхідністю виникає ще й потреба в красі, будівництво стає вже невіддільним від архітектури. В епоху бронзи, а потім заліза, з'явилися культові споруди з величезних кам'яних брил. Ці первісні споруди стали основою архітектури ранньокласових держав в Азії та Стародавньому Єгипті. Найбільш відомими пам'ятками архітектури давнього царства є монументальні піраміди, храми, гробниці знаті.

Особливе місце в історії будівництва та архітектури займає культура стародавньої Греції та Риму, так звана, *антична* культура. Цей час характеризується формуванням грецького рабовласницького суспільства і виникненням міст-держав. Античність подарувала світові такі форми правління, як демократія (Стародавня Греція) та республіка (Древній Рим). Спадщина тих

часів багато в чому посприяла формуванню та розвитку культури і науки в усьому світі.

Елліністичний період (стародавні греки називали себе еллінами) починається після розпаду держави Олександра Македонського (кінець IV ст. до н.е. – початок I ст. до н.е.). Це епоха розквіту змішаної грецько-східної культури.

Для архітектури цього періоду характерні регулярне планування міст і створення монументальних вівтарів. Античний період характеризується масовим будівництвом монументальних будівель – палаців, храмів. Вся архітектура цього періоду підпорядкована єдиній ідеї і виражається своєрідними рішеннями, які називають стилем стародавньої архаїки.

Класичний період давньогрецької архітектури (V-IV ст. до н.е.) почався з грецько-перських війн. У цей час було створено найбільш чудовий зразок давньогрецької архітектури – архітектурний ансамбль Акрополь в Афінах з його головним храмом Парфеноном (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Афінський акрополь. Парфенон

Майстри архітектури елліністичного періоду розробили строго продуману систему співвідношення розмірів конструктивних і декоративних елементів будівлі. Ця система отримала назву *ордер* (з лат. порядок).

Ордер складається з цокольної частини будівлі, колони та частини, що перекриває (вінчає) колону.

У процесі формування давньогрецької архітектури виникли доричний, іонічний та коринфський ордери, пізніше до них додався тосканський ордер з давньоримської культури.

Ордери розрізнялися в декоративних деталях і пропорціях. Так, доричний і

тосканський ордер відрізнялися простотою та мужністю форм. Доричний ордер, на відміну від тосканського, не мав бази під колоною, а на колоні передбачалися вертикальні жолобки – каннелюри. Іонічний ордер характеризувався легкістю, стрункістю, витонченістю. Коринфський – великою декоративністю.

Зовнішній вигляд архітектурних ордерів представлено на рисунку 1.2.

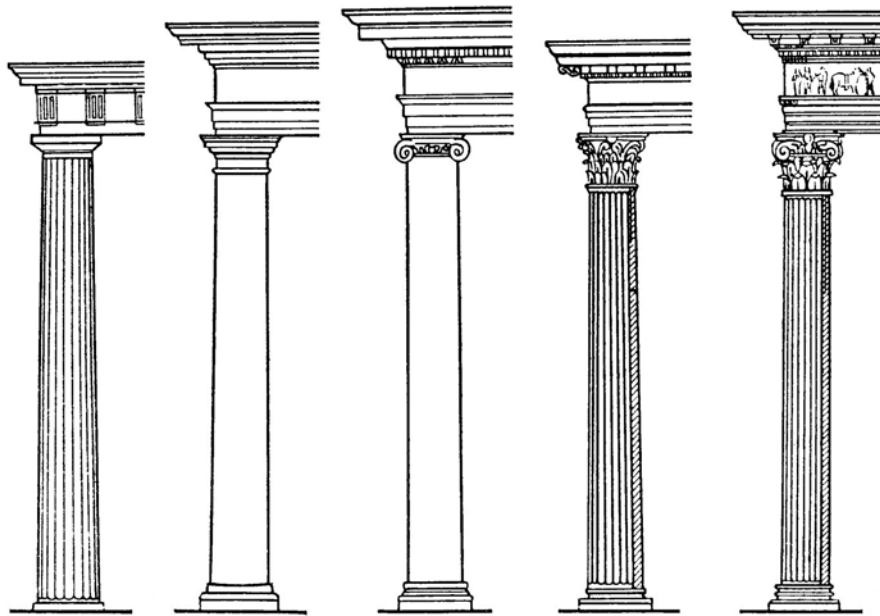

Рисунок 1.2 – Ордери в Древньому Римі (зліва направо): 1 – доричний; 2 – тосканський; 3 – іонічний; 4 – коринфський; 5 – композитний

Одиницею виміру елементів архітектурних ордерів прийнято вважати модуль. Модуль це половина діаметра колони (радіус). Модуль, в свою чергу, ділять на строго певну кількість так званих парт. Модуль тосканського і доричного ордерів ділиться на 12 парт (частин), а модуль іонічного, коринфського і складного ордерів ділиться на 18 парт.

Повний ордер складається з 19 частин, які розподіляються таким чином: 4 частини – п’єдестал, 3 частини – антаблемент, 12 частин – колона. Неповний ордер складається з 5 частин: 4 частини – колона, 1 частина – антаблемент. П’єдестал є необов’язковою частиною ордеру і тому не враховується.

У свою чергу, основні частини ордеру теж складаються з частин більш низького порядку. П’єдестал включає в себе 3 частини: базу, стілець (тіло п’єдесталу) і карниз. Базою називають нижню частину п’єдесталу, яка являє собою плиту (полицю), на якій розташовуються різні архітектурні обломи (в залежності від типу ордеру). Так званий стілець розташовується на базі, а на п’єдесталі – карниз, який може простим або складним.

На п’єдесталі знаходиться колона, яка несе на собі антаблемент. Колона включає у себе базу, тіло і капітель. База – це нижня частина колони, що

представляє собою товсту плиту (полицю), на якій розташовуються різні архітектурні обломи. Тіло колони знаходиться на базі, а на верху тіла розташовується антаблемент. Зазначимо, що тіло колони в нижній своїй частині (1/3) має рівну циліндричну форму, а вся верхня частина поступово звужується, приймаючи конічну форму. Зміна форми тіла колони знизу вгору відбувається по кривій, яка називається ентазис. Також існують колони, що мають бочкоподібну форму зі зменшенням діаметру як донизу, так і догори.

Верхньою частиною будь-якого архітектурного ордера є антаблемент. Антаблемент включає в себе архітрав, фриз і карниз.

Як правило, колони мають круглий перетин, але зустрічаються і колони з квадратним або еліпсоїдною перетином. Тіла колон тосканського ордера – гладкі, у решти ж ордерів тіла колон мають так звані *каннелюри*, що представляють собою своєрідні рельєфні жолобки, які можуть бути як прямолінійними, так і гвинтоподібними. Бувають також колони з *рустикальним* оформленням.

Колони можуть розташовуватися найрізноманітнішим способом відносно стін будівлі. Наприклад, вони можуть знаходитися на деякій відстані від них або примикати всім ордером чи якою-небудь його частиною.

Теорія ордерів отримала подальшого розвитку і застосування в архітектурі XV-XIX століть. Вона і зараз є предметом вивчення та поклоніння.

Античному стилю в інтер'єрі притаманний поділ утилітарності і функції краси.

Греки першими виробили концепцію інтер'єру з великою кількістю різних за призначенням кімнат. Римляни продовжили цю ідею та зробили своє житло ще більш просторим та розкішними. Ось чому однією із основних вимог при створенні античного стилю в інтер'єрі є значна площа приміщень та високі стелі.

Другий важливий елемент стилю – багатоваріантність призначення приміщень. Всі приміщення в античному стилі можуть і повинні бути багатофункціональними. Прохідні кімнати можуть грати роль холу і бібліотеки, затишної гостьової кімнати. Обираючи античний стиль, це варто продумувати вже на стадії вибору початкових планувальних рішень.

Класичним елементом античного планування є *атріум* – внутрішній зал-двір, з усіх боків оточений галереями з колонами, колонадами і балковими перекриттями. Всі інші приміщення розташовувалися навколо атріуму.

У римлян в атріумі розміщувалися вогнище і домашній вівтар, пізніше – неглибокий басейн для збору дощової води. У будинку з'явився кабінет господаря (*таблінум*), де проходили ділові зустрічі. З нього можна було вийти у відкритий сад зі скульптурою і фонтанами, який по периметру оточували колони. Від римлян пішло і виділення вхідної зони – вестибюля.

Античний стиль в інтер'єрі *аскетичний*. Стародавні греки будували стіни з цегли-сирцю та нічим їх не прикрашали, цінуючи природну грубу фактуру матеріалу. У спальні декорування стін і стелі здійснювалося за допомогою складних драпіровок.

Сьогодні для обробки стін в античному стилі підійде однотонна декоративна штукатурка спокійних теплих тонів. Можна прикрасити стіни *фресками* (рисунок темперою по сирій штукатурці) або настінним живописом на теми античних міфів, природну, історичну тематику.

Підлоги найчастіше були мозаїчними (рис. 1.3), пізніше покривалися килимами.

а)

б)

в)

Рисунок 1.3 – Фрагменти мозаїчної підлоги [21]:

- а) Будинку масок на о. Делос (близько 120-80 рр. до н. е.);
б, в) Будинку Діоніса на о. Делос (близько 120-80 рр. до н. е.),
«Ерот верхи на дельфінах»

Стелі *кесонні* (квадратні або багатокутні поглиблення у формі купола) або підвісні, розписні. По контуру стелі розміщувалися рельєфні карнизи, оздоблені орнаментом.

Для античного стилю характерне використання великої кількості ліпнини. Це можуть бути панно із *молдингів* з розташованими у них плафонами. Декоративні ліпні елементи і колони фарбують в однотонні кольори (білий, бежевий, світло-сірий, колір слонової кістки), допускається додаткове

декорування сухозлітним золотом з ефектом старіння.

Меблі античного періоду дерев'яні, підкреслено простих форм, прикрашені різьбленням, з позолотою підлокітників і всього контуру, рідко з тканинною оббивкою (рис. 1.4, 1.5). Оббивка, покривала, скатертини, зазвичай, були гладкопофарбованими, по краю тканини йшов характерний орнамент. Для декору меблів використовувалася інкрустація різними мозаїчними вставками: слоновою кісткою, золотом, коштовними каменями або деревиною іншого кольору.

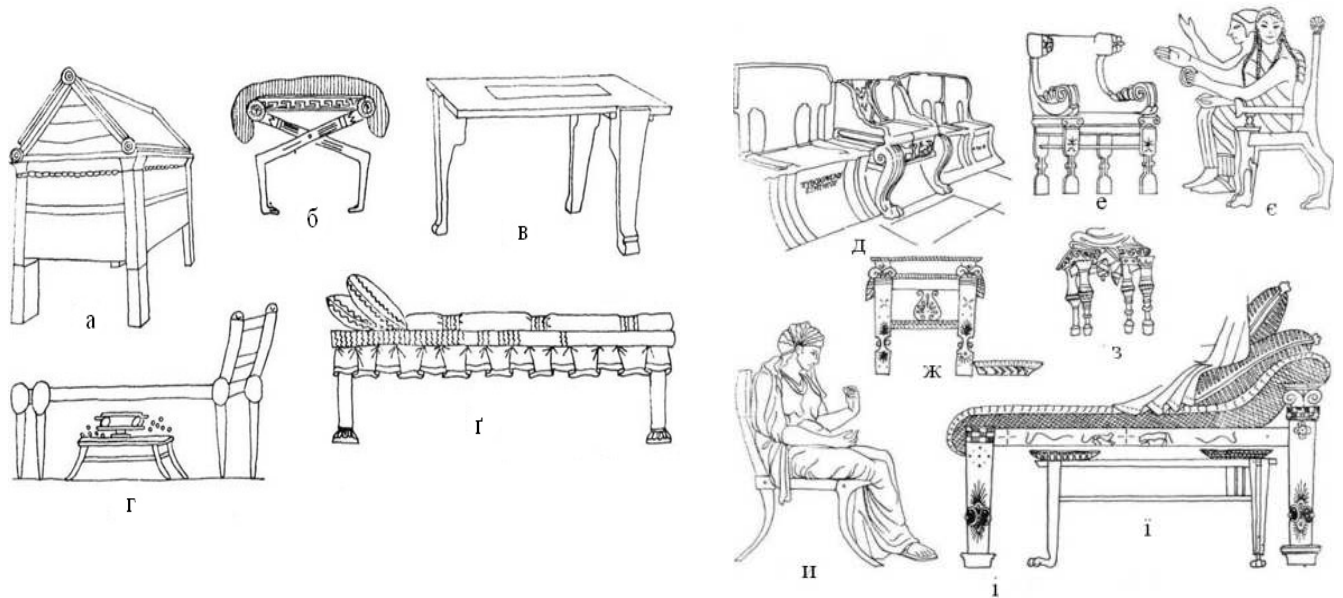

Рисунок 1.4 – Меблі Стародавньої Греції:

а – саркофаг із Абусир; б - складний стілець із характерними ніжками, загнутими усередину; в – обідній стіл (по моделі із бронзи); г – просте дерев'яне ліжко (по малюнку на вазі); г – ложе з подушками; д – парадні мармурові театральні крісла. Театр Діонісія в Афінах; е – ранне-грецьке крісло дощатої конструкції; є – архаїчний трон (по зображенню на гробниці із Лаконії); ж – трон без спинки з підставкою для ніг (по малюнку на вазі); з – парадний табурет (по малюнку на вазі); и – клісмос – жіночий стілець зі спинкою (з надгробного пам'ятника Хегесо, Афіни IV в. н. е.); і – ложе з м'якою оббивкою та подушками (по малюнку на вазі); ї – стіл (по рисунку на вазі)

Меблі Древнього Риму створювалася головним чином у дусі давньогрецьких зразків. Але були вироблені і властиво римські типи меблів, наприклад ложі з поздовжньою спинкою (прообраз сучасної софи). Одержали поширення особливі види почесних меблів: «селла куруліс» – стілець на перехресних ніжках у вигляді рогів, що служив у громадських місцях сидінням для консулів і преторів; «соліум» – троноподібне сидіння для почесних громадян у храмах, термах. Виготовлялися також легкі плетені меблі із прутів. У меблевому мистецтві простежується розвиток від простоти та невибагливості форм республіканського

періоду до розкоші та пишноти імперії, коли в обробці меблів рясно використовувалися скульптурний декор («звірині» мотиви), фігурні аплікації із бронзи та коштовних металів. Зразки меблів Древнього Риму представлені на рисунку 1.5.

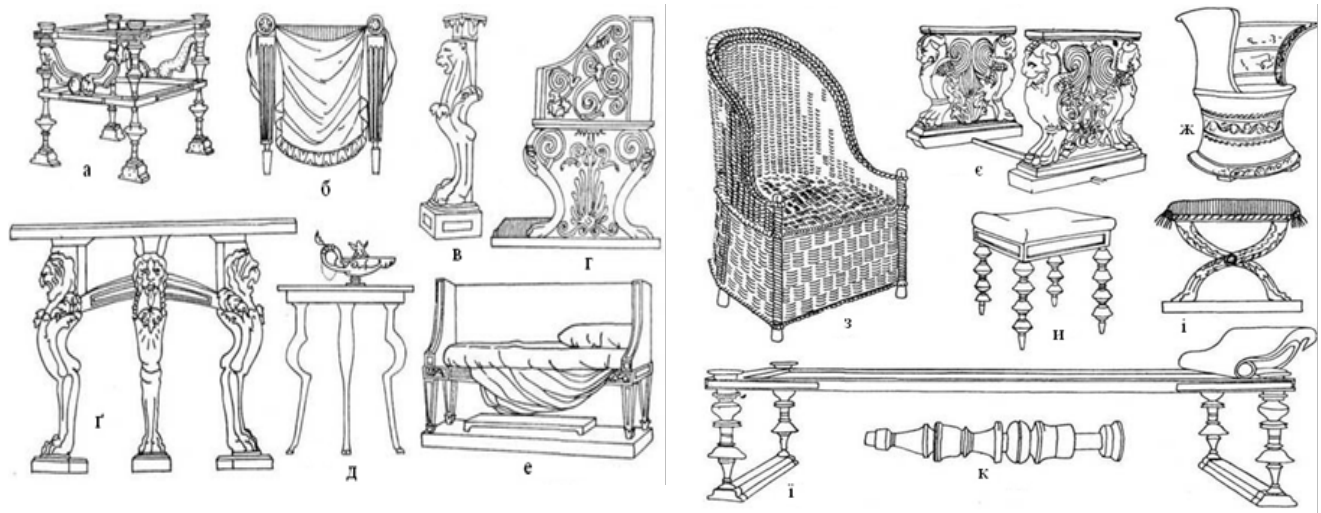

Рисунок 1.5 – Меблі Древнього Риму:

а – бронзова лава; б – табурет; в – мармурова ніжка у вигляді фантастичної тварини; г – мармурове сидіння з характерним орнаментом із волют (вид збоку); ґ – стіл з мозаїчною кришкою та мармуровими ніжками; д – столик з ніжками у вигляді звіриних копит; е – парадне сидіння; є – мармурові опори стола із зображенням тварин, багата різьба; ж – парадне сидіння з покриттям із листової бронзи; з – плетене крісло, III в. н. е.; и – табурет із дерева і бронзи, II в. н. е.; і – складний табурет з різними ніжками і знімною подушкою; ї – каркас ліжка; к – точена меблева деталь з членуваннями, характерними для бронзи

Основними мотивами орнаментів виступали:

- ✓ рослинні (акант, пальмета, лотос, ряди листя);
- ✓ геометричні (меандр, спіраль);
- ✓ архітектурні елементи (іоніки, намиста, зубчики);
- ✓ символічні та алегоричні сюжети, зображення звірів (орли, леви, крилаті хижакі, сфінкси).

Приклади елементів декору давньогрецьких предметів інтер'єру представлені на рисунку 1.6.

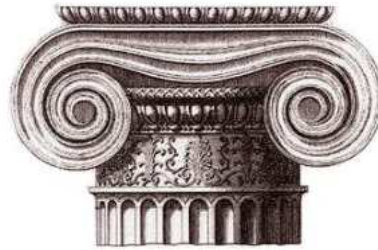
а

б

в

г

Рисунок 1.6 – Елементи декору будівель та меблевих виробів Стародавньої Греції:
а – акант; б – меандр; в – пальмета; д – волюти на капітелі колони

Популярністю користувалися меблі для сидіння: різні лавочки, стільці, церемоніальні трони, лежа (клині).

Характерними для античного стилю є прості робочі столи і низькі столи трапецієподібної форми з трьома ніжками в формі лап тварин або фігур грифонів. Як додаткові аксесуари використовувались маленькі скриньки, кошики, тумби.

В інтер'єрі були відсутні шафи, для зберігання речей використовували дерев'яні скрині.

Аксесуарами, притаманними інтер'єру в античному стилі, є теракотові статуетки, бюсти, підлогові високі грецькі вази різноманітних форм, картини або гобелени на міфологічні сюжети, невеликі дзеркала з шліфованого металу, розміщені на столах або лавах, але не на стінах.

Колірна палітра античного стилю – яскраві кольори (синій, зелений, червоний, золотий, жовтий, чорний, колір слонової кістки).

Для освітлення використовують світильники у формі факелів, вбудовані світильники та приховане освітлення, що дає розсіяне світло.

Приклади інтер'єрів періоду античності наведені на рисунках 1.7 – 1.9.

Рисунок 1.7 – Внутрішнє подвір'я (*перистиль*) давньогрецького міського або присадибного будинку (реконструкція) [21]

Рисунок 1.8 – *Андрон* – чоловіча кімната в давньогрецькому будинку (реконструкція) [21]

Рисунок 1.9 – *Гінекей, гінекейон* – жіноча половина будинку [21]

Як правило, античність асоціюється з класикою, респектабельністю, добротою, виразністю. Античність – це, в першу чергу, величність, монументальність та парадність. Вона відсилає нас до культури минулого та зобов'язує цій культурі відповідати.

Оформити інтер'єр в античному стилі – складне завдання, але результат виправдовує всі зусилля та витрачені ресурси. Античний інтер'єр вражає своєю монументальністю і величністю, вишуканістю та гармонійним поєднанням всіх деталей – його, мабуть, можна назвати досконалим.

1.3 Архітектурно-художні стилі епохи середньовіччя

На зміну рабовласницькому строю прийшла епоха феодалізму, яка поширилася на величезний період часу, з IV по XIX ст.

В XI-XII ст. на території, населеній народами романської мовної групи, виник *романський стиль*. Цей стиль виник на основі давньоримської і візантійської культур.

Архітектура цього стилю характеризується поєднанням різновисоких обсягів, наявністю півциркульних арок, башточок, увінчаних високими дахами пірамідальної або конусоподібної форми.

Зазвичай, собори цього стилю в плані мали форму витягнутого латинського хреста. Характерними для цього стилю є Міський собор у Вормсі (Німеччина) (рис. 1.10) та церква Нотр-Дам-ля-Гранд в м. Пуатьє (Франція) (рис. 1.11).

а

б

Рисунок 1.10 – Романський стиль. Міський собор у Вормсі (Німеччина):

а – джерело фото: <https://lifeglobe.net/photos/dolina-reina/worms>;

б – автор: Lars Schmidt

а

б

Рисунок 1.11 – Романський стиль. Церква Нотр-Дам-ля-Гранд – храм XI ст. римсько-католицької церкви у французькому місті Пуатьє:

а – джерело фото: <https://windowworld.ru/>;

б – джерело фото: <https://thepinkfluffyworld.com/wp-content/uploads/2020/06/Romanesque-Inside-1.jpg>

Меблеве мистецтво середньовічної Європи майже не успадкувало античних традицій. Воно розвивалося самостійним шляхом. У раннє середньовіччя поширилися скрині, табурети (представляли собою обрубки стовбурів дерев), а також столи (у вигляді дощок, розміщених на козлах), досить високі, що визначалося звичаєм сидіти на табуреті під час трапези або листування. У романський період стали використовуватися табурети на трьох опорах, крісла з високою спинкою, шафи, ліжка (типу скрині, позбавленої кришки), столи з опорами у вигляді вертикальних площин (рис. 1.12). Виконані способом ящикового в'язання з рубаних сокирою дощок або обкорованих жердин, романські меблі відрізнялися лаконізмом масивних форм (нерідко прикрашених різьбленим геометричним, рослинним або стрічковим орнаментом), глухою нерозчленованістю обсягу.

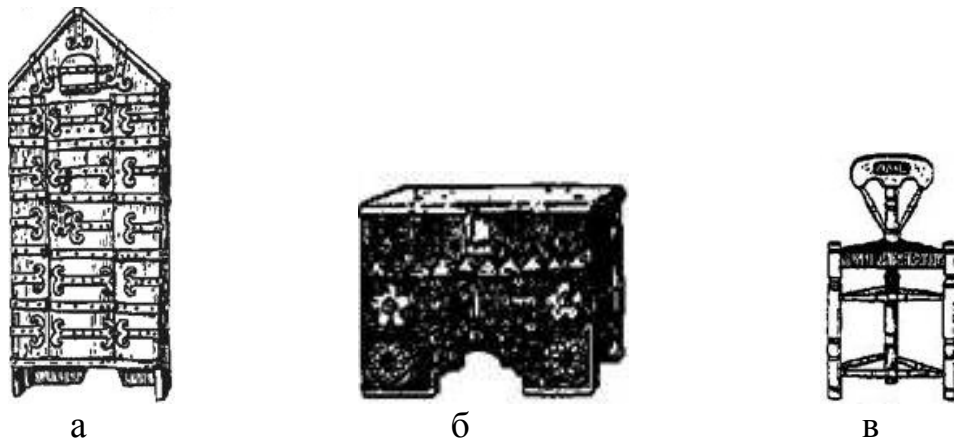

Рисунок 1.12 – Меблі романського стилю:

- а – шафа фронтон XIII в. із кованою металевою фурнітурою, яка виконує подвійне завдання, – укріплення конструкції та прикраса виробу;
- б – скриня-стіл, прикрашений різьбленням;
- в – масивний стілець на трьох ніжках

На зміну романському прийшов *готичний стиль*. Це архітектурний стиль пізнього середньовіччя, що відрізняється легкістю високих загострених споруд, стрічастими арками, вітражними вікнами з мальовничими картинами зі шматків кольорового скла.

Цей стиль з'явився у Франції в XII столітті і потім поширився по Європі. Найбільш типовими для цього стилю є собор Нотр-Дам у Реймсі (рис. 1.13) і Сієнський собор (рис. 1.14).

Рисунок 1.13 – Готика. Собор Нотр-Дам у Реймсі
(CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=34674>)

а

б

Рисунок 1.14 – Готика. Сієнський собор, Італія:

а – автор: © Raimond Spekking / CC BY-SA 4.0 (via Wikimedia Commons), CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=29434467>;

б – джерело фото: https://italy4.me/wp-content/uploads/2017/03/duomo-siena_cr.jpg

У готичний період з винаходом дворучної пилки (яка давала можливість отримувати тонкі дошки), а також поширенням рамно-фільончастої каркасної конструкції (яка сполучалася зі структурою готичних архітектурних споруджень) з'явилися більш легкі та міцні меблі (рис. 1.15). Напружено витягнуті нагору, вони композиційно членувалися на відносно самостійні поля, нерідко заповнені плоскорельефним або ажурним різьбленням у вигляді готичних архітектурних мотивів (стрілчасті арки, нервюри), рослинних та геометричних візерунків, фігурних зображень. Відомий досить великий перелік готичних меблів: скрині, поставці (спочатку ті ж скрині, поставлені на високі опори) для зберігання посуду, шафи, крісла, столи, ліжка з дерев'яним навісом.

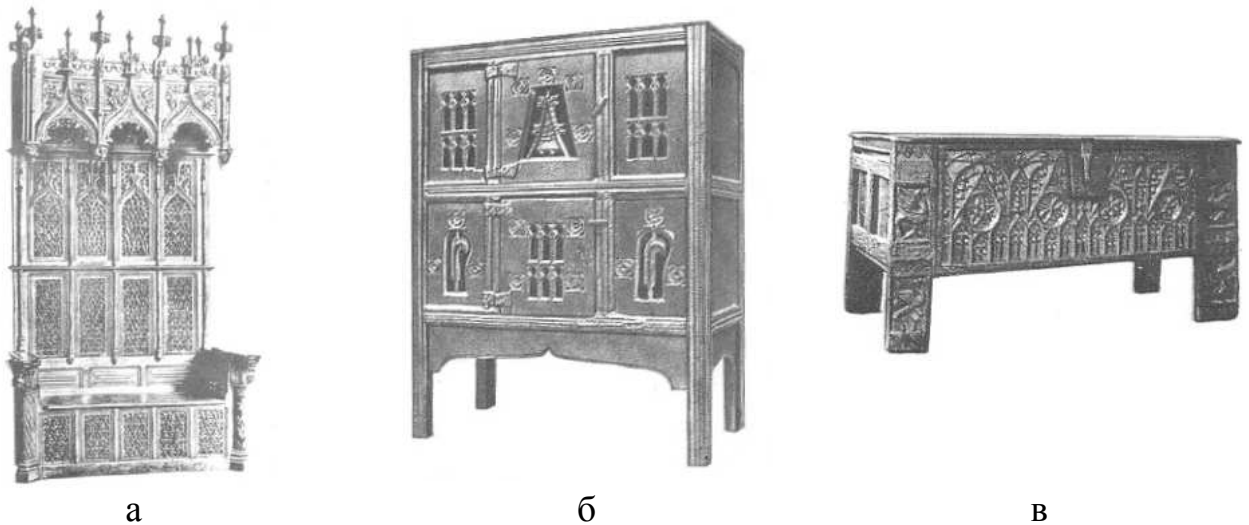

Рисунок 1.15 – Готичний стиль меблів:
а – лава із балдахіном; б – шафа англійської роботи; в – скриня

Про типи середньовічних меблів у слов'янській культурі можна судити, головним чином, по образотворчих матеріалах (іконах, фресках, мініатюрах). Найпоширенішими предметами житлової обстановки були дерев'яні нерухливі кramниці (звичайно встановлювалися уздовж стін усього приміщення) і рухливі лави (нерідко з перекидною спинкою), що служили не тільки для сидіння, але й для сну, а також прямокутні столи на чотирьох опорах, табурети, скрині. Ці типи меблів (так само, як і багато типів західноєвропейських меблів романської епохи), простих і раціональних форм, продовжують існувати в народному побуті дотепер. Найбільш ранні зі збережених зразків слов'янських меблів (XVI-XVII ст.) свідчать про митецьке застосування в їх обробці насиченого різьбленого декору (рослинні та геометричні мотиви), про розмаїтість розцвічень.

У більшості народів Азії в період середньовіччя склалися традиції використовувати в побуті замість меблів килими, стінні ніші, циновки.

Однак відомі й предмети обстановки, подібні з європейськими. Так, у середньовічному Китаї визначилися різноманітні типи палацових та храмових меблів з полірованого або покритого лаком дерева: столи, етажерки-буфети, шафи-скрині та ін. Їм нерідко властиві горизонтальна протяжність об'єму, плавна зігнутість внутрішньо напружених форм, що підкреслює тектонічний дрібний орнамент (різьблення, розпис, інкрустація).

У країнах Близького та Середнього Сходу в VII-VIII ст. з'явилися дерев'яні та бронзові меблі для мечетей і медресе: підставки для Корану, 8-гранні столики та ін. Відтворюючи форми мусульманської архітектури, а іноді й цілі типи (наприклад, стіл у вигляді аркового павільйону), вони покривалися арабесковим орнаментом (різьблення, інкрустація).

1.4 Ренесанс. Бароко. Рококо

Відразу після середньовіччя в культурному та ідеологічному розвитку ряду країн Європи спостерігався період розквіту, обумовлений зародженням капіталістичних відносин і розквітом науки та мистецтва. Цей період, що характеризується рухом за відродження античної цивілізації, отримав назву *Ренесансу* (фр. – відродження).

Як архітектурний стиль Ренесанс виник в XV-XVI ст. в Італії і пізніше поширився по Європі. Найбільш значними будівлями в стилі Ренесанс є Базилика Санта Марія Новела у Флоренції та Собор Святого Петра в Римі (рис. 1.16, 1.17).

Рисунок 1.16 – Ренесанс. Фасад церкви Базилика Санта Марія Новела у Флоренції, Італія (CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=409060>)

Рисунок 1.17 – Ренесанс. Собор Святого Петра в Римі, Італія
(https://muzei-mira.com/muzei_vatikana/56-bazilika-svyatogo-petra.html)

Архітектурні композиції цього стилю вирішувалися на основі ордерної системи, розробленої ще древніми греками.

У Західній Європі в епоху Відродження (XV-XVI ст.) удосконалювання побуту та тяга до комфорту обумовили подальший розвиток типів меблевих

виробів (рис. 1.18). Увійшли у вживання двоюрусні шафи, кабінети (скриньки з маленькими шухлядками під стільницею) для зберігання документів і коштовностей, ліжка рамної конструкції під балдахіном, скрині зі спинкою та підлокітниками – «кассапанка» (типово італійська форма), крісла, оббиті тканиною або шкірою. Виготовлені переважно з горіха, що легко піддається обробці, меблі (головним чином Італії) відрізнялися архітектонічною ясністю пластично закінчених композицій, гармонічним сполученням елементів архітектурного ордеру (членування у формі пілястр, карнизів, тяг) і наповненістю площини фільонки рельєфними або мальовничими композиціями (на релігійні, міфологічні та інші теми).

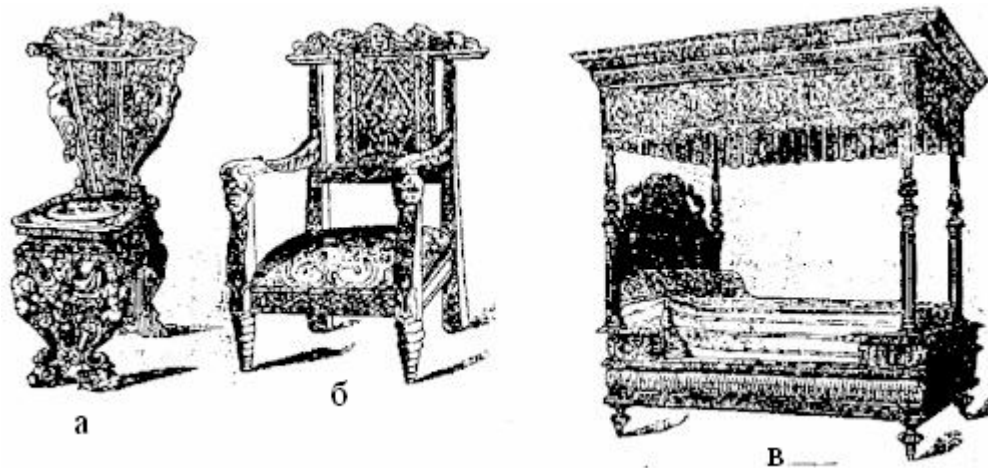

Рисунок 1.18 – Меблі епохи Ренесансу:
а – стілець; б – крісло; в – ліжко з балдахіном

На архітектуру і мистецтво епохи відродження величезний вплив справила творчість художника, скульптора, поета і архітектора Мікеланджело Буонарроті. Він створив в Римі багато будівель, в тому числі звів основну частину собору Святого Петра і заклав передумови створення нового стилю в архітектурі – *бароко*.

Архітектура бароко (іт. – химерний, дивний) характеризується ускладненими багатими, підкреслено експресивними формами, пишними фасадами та інтер'єрами. У плані це криволінійно окреслені, складні просторові побудови (рис. 1.19-1.21).

Надалі архітектура бароко своєрідно проявилася в кожній з країн Європи.

Рисунок 1.19 – Бароко. Церква Сан-Карло алле Кваттро Фонтане в Римі, Італія
(<http://azbogue.com/rome/places/40282/#place=40282>)

Рисунок 1.20 – Бароко. Дзвіниця Софійського собору в Києві XVIII-XIX вв., пам'ятка української архітектури в стилі українського (козацького) бароко (http://sofiyskiy-sobor.polnaya.info/images/sofiyskiy_sobor_182.jpg)

Рисунок 1.21 – Бароко. Дрезденський Цвінгер, Німеччина (https://i.io.ua/img_su/large/0262/41/02624112_n5.jpg?r=591071062)

У XVII столітті з розвитком бароко палацові меблі Італії та Південної Німеччини (шафи, кабінети, кабінети-секретери з відкидною дошкою для листа), що активно використовують архітектурні мотиви (кручені колони, розірвані фронтони), а також скульптурне різьблення та барвисту мозаїку, знаходять мальовничу пластику форм, пронизаних динамікою криволінійних обрисів і неспокійною грою світлотіні та часом буквально зливаються з декором інтер'єра (рис. 1.21.). Навіть донині меблі Італії та Німеччини й, зокрема, італійські та німецькі кухні, зберегли свій неповторний помпезний і урочистий стиль, закладений багато століть назад.

Рисунок 1.21 – Меблі стилю бароко:
а – стілець; б – кабінет; в – ліжко

Рококо (від фр. *rocaille* – декоративна раковина, черепашка, рокайль) – стиль у мистецтві, що виник у Франції в першій половині XVIII сторіччя. Рококо часто вважають пізньою стадією бароко. Але як по використовуваних зовнішніх форм, так і за своїм внутрішнім настроєм, цей стиль дуже відрізняється від галасливого і грандіозного бароко.

Рококо – перший безордерний стиль, грайливий та витончений, що вважається несерйозним і легковажним. Проте він став дуже популярним і зробив величезний вплив на розвиток всіх видів мистецтва, особливо декоративного.

Стиль відрізняється вишуканою складністю форм і химерним орнаментом. Особливо яскраво він проявився в інтер'єрі, тут присутня пишна різна орнаментика, раковини, гірлянди, бронза, позолота, дзеркала. В інтер'єрі важливим стали не пишне і величне, проте приємне і зручне.

Камерність і затишність приміщень рококо створювалася за рахунок зменшення розмірів і особливого декорування. Характерними рисами рококо стали вишуканість, велике декоративне навантаження інтер'єрів і композицій, граціозний орнаментальний ритм, велика увага до міфології, еротичних ситуацій,

особистого комфорту.

Найвищий розвиток в архітектурі стиль одержав в Баварії. Приклади рококо в архітектурі та інтер'єрі наведені на рис. 1.22, 1.23.

Рисунок 1.22 – Рококо. Флігель палацу Шарлоттенбург, Німеччина (Берлін, Пруссія) (http://arx.novosibdom.ru/story/STILI/55_ROCOCO/rococo_03.jpg)

Рисунок 1.23 – Рококо. Інтер'єр готелю. Габриель Жермен Бофран (Germain Boffrand) (http://arx.novosibdom.ru/story/STILI/55_ROCOCO/rococo_01.jpg)

Рисунок 1.24 – Рококо. Монастир в Оттобойрені, Німеччина (Баварія)
(<http://www.arthistory.ru/img/rokoko2.jpg>)

Улюблені типи меблів у стилі рококо: комоди з як би роздутими до центру формами, бюро (письмовий стіл з футляром, що закриває робочу площину), консольні столи, софи.

Разом зі стаціонарними меблями, розставленими уздовж стін, стали застосовуватися також численні типи легких меблів невеликих розмірів, які можна було вільно переміщати у просторі – стільці, крісла зі спинками, що немов облягали тіло, банкетки. Всі вони, оббиті однаковою тканиною, разом із софою утворювали гарнітури.

Для декору меблів рококо характерні: вільно розміщені витончені візерунки, виконані в техніці *маркетрі*; квіти, розписані по жовтому, рожевому, блакитному або ясно-зеленому тлу; мотиви китайського мистецтва, нанесені фарбою або золотом по чорному лаку (рис. 1.25).

Рисунок 1.25 – Приклади меблів, виконаних у стилі рококо:
а – комод, Італія; б – стілець; в – шаховий столик

1.5 Класицизм. Ампір

Класицизм виник у Франції в середині XVII століття, як протиставлення архітектурі бароко. Архітектурі класицизму властиві симетрія, супідрядність частин, пов'язаних з системою строгих естетичних законів, суворість на основі наслідування античної архітектури.

В Україні це Воронцовський палац в Одесі, палац Розумовського в Батурині, Церква Сен-Мадлен у Парижі (рис. 1.26 – 1.28).

Рисунок 1.26 – Класицизм. Воронцовський палац, Одеса
(<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=35881763>)

Рисунок 1.27 – Класицизм. Палац Розумовського, Батурин, Україна
(By Andriychenko - Own work, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=16095500>)

Рисунок 1.28 – Класицизм. Церква Сен-Мадлен у Парижі, Франція
(джерело фото: <https://frenchparis.ru/>)

Класицизм панував в архітектурі впродовж XVII, XVIII і початку XIX століть. Епоха класицизму завершується стилем *ампір* (стиль імперії Наполеона), який відрізняється монументальністю, лаконічністю, контрастом рельєфних деталей на тлі нейтральної поверхні стіни, використанням елементів давньоєгипетської і пізньої античної архітектури.

Характерними рішеннями стилю ампір є театральна площа Великого театру (рисунок 1.29).

Рисунок 1.29 – Великий театр Росії, Москва, Росія
(Автор: Moscowjobnet - <http://moscowjob.net/>, CC BY-SA 4.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=36906506>)

У другій половині XVIII століття, з визначенням принципів нового напрямку в мистецтві класицизму, корпусні меблі (шафи-буфети, секрети, бюро) здобувають легкості тектонічних, строго геометричних форм із широкими поверхнями цінної деревини, підкресленими стриманою бронзовою обробкою (часто у вигляді античних орнаментальних мотивів) (рис. 1.30).

Особливістю стільців і крісел цього часу, що опиралися на прямі каннелюровані ніжки, стало помітне відділення спинки від сидіння, у чому також знайшов вираження класицистичний принцип тектонічно зрозумілого розчленовування форм.

Із затвердженням у країнах Європи в першій чверті XIX століття пізнього класицизму (ампіру) меблі, що нерідко буквально копіювали давньоєгипетської, римські та грецькі форми, здобувають монументальності нарочито статичних форм, декорованих великою рельєфною бронзовою обробкою (з мотивами

давньоримського та древньоєгипетського мистецтва). Конструктивно зрозумілі, вони природно вписувалися в інтер'єр, відіграючи вирішальну роль у його просторовій організації (рис.1.31). Для їх виготовлення нерідко використовувалася карельська береза, яка відрізняється ефектним золотавим кольором і своєрідним «муаровим» малюнком текстури; в обробці застосовувалося різьблене золочене дерево, що заміняло бронзу.

Рисунок 1.30 – Зразки меблів епохи класицизму:
а – столик; б – їдальня; в – етажерка

Рисунок 1.31 – Класицизм. Великий Тріанон, палата імператриці Жозефіни, Версаль, Франція (Фотограф: Мері Еванс / Бібліотека Конгресу)

Рисунок 1.32 – Ампір. Внутрішнє оздоблення Лувру, Париж, Франція
(<https://srbu.ru/images/interer-pomeshchenij/stil-ampir-v-interere/40.jpg>)

Рисунок 1.33 – Ампір. Інтер'єр Павловського палацу,
передмістя Санкт-Петербурга, Росія
(<https://srbu.ru/images/interer-pomeshchenij/stil-ampir-v-interere/44.jpg>)

1.6 Еклектика, неокласицизм та модерн у формуванні архітектурного середовища. Початок епохи дизайну

Стиль *модерн* сформувався понад сто років тому. Сталося це відразу в декількох європейських країнах: Англії, Франції, Німеччині та інших – звідси плутанина з найменуваннями (тіффані в США, ліберті в Італії, ялинковий стиль в Швейцарії й ар-нуво у Франції).

Архітектуру модерна відрізняє відмова від класичних ліній і кутів на користь більш декоративним (необарочним, неоготичним) лініям з одночасним використанням нових матеріалів, таких як метал, бетон, залізобетону, скла.

Нові матеріали і технології дозволили підвищити поверховість будівель, збільшити масштаб арок і вікон (вітрин). Яскравим «харизматичним прикладом модерну» називають металеву Ейфелеву вежу в Парижі (1889 рік), висота якої досягла 324 метрів.

На відміну від пізньої архітектури, модерн зберігає інтерес до декору, який виражається в плитковому облицюванні (майолікові панно) і кованих металоконструкціях.

Стиль модерн приділяє велику увагу комфорту, забезпечуючи будівлі ліфтами та системами центрального опалення. Він відповідав запитам масового, індустріального суспільства. У цьому стилі будувалися не тільки церкви і житлові будинки, але також вокзали, мости і промислові павільйони (рис. 1.34-1.37).

Рисунок 1.34 – Модерн. Дом Бальо. Барселона, Іспанія.
Архітектор: Антоніо Гауді

Рисунок 1.35 – Першим визнаним архітектурним об'єктом в стилі модерн, вважається готель Тассель, побудований за проектом Віктора Орта в Бельгії, Брюссель (Джерело: <https://rehouz.info/stil-modern-v-arxitekture/>)

Рисунок 1.36 – Модерн. Будинок братів Єлісеєвих, Санкт-Петербург, Росія
(1903 р.). Арх. – Г. В. Барановський
(Автор: Alex 'Florstein' Fedorov, CC BY-SA 4.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=27875099>)

Рисунок 1.37 – Модерн. Національний академічний театр опери і балету України
ім. Т. Г. Шевченка, Київ, Україна

Інтер'єр в стилі модерн відрізнявся художньою єдністю декору і обстановки, особливою узгодженістю всіх деталей. Основний елемент стилю модерн в інтер'єрі – асиметричні лінії, що химерно згинаються. Стіни прикрашали візерунками з рослинними орнаментами, часто використовували барвисті паперові шпалери. Стелі декорували плоскорельєфною гіпсовою пластиком, витонченість якої підкреслювали світильники зі скляними абажурами в формі чаші квітки.

Стиль модерн в інтер'єрі будинку торкався всіх приміщень: від парадних до сантехнічних. Модерн в інтер'єрі ванних кімнат знайшов вираз в тепер уже звичному для нас наборі предметів, таких як умивальник, ванна, унітаз, біде. Була проведена каналізація, водопровід з гарячою і холодною водою. Суттєвій модернізації піддалася і кухня. З появою покритих блискучою емаллю газових плит і елегантних електричних приладів вона стала естетично значущою частиною будинку (рис. 1.38, 1.39).

Рисунок 1.38 – Модерн. Фрагмент інтер'єру готелю Тассель

Рисунок 1.39 – Модерн. Фрагмент інтер'єру готелю Тассель

Із зародженням стилю модерн, який прагнув до єдності та самостійності в художніх рішеннях матеріального побутового середовища, у меблях стали вестися пошуки нових конструктивних форм і фактурно-колірної виразності матеріалу. Форми меблів змінювалися від вигадливо вигнутих, часом асиметричних, до строгих, раціонально узагальнених.

У цілому меблі модерну стають менш громіздкими, поступово зникають великі корпусні вироби, проте починають застосовуватися стінні шафи та ніші.

Нерідко риси властиві модерну сполучалися у меблях з національно-романтичними мотивами та тенденціями неокласицизму (рис.1.40).

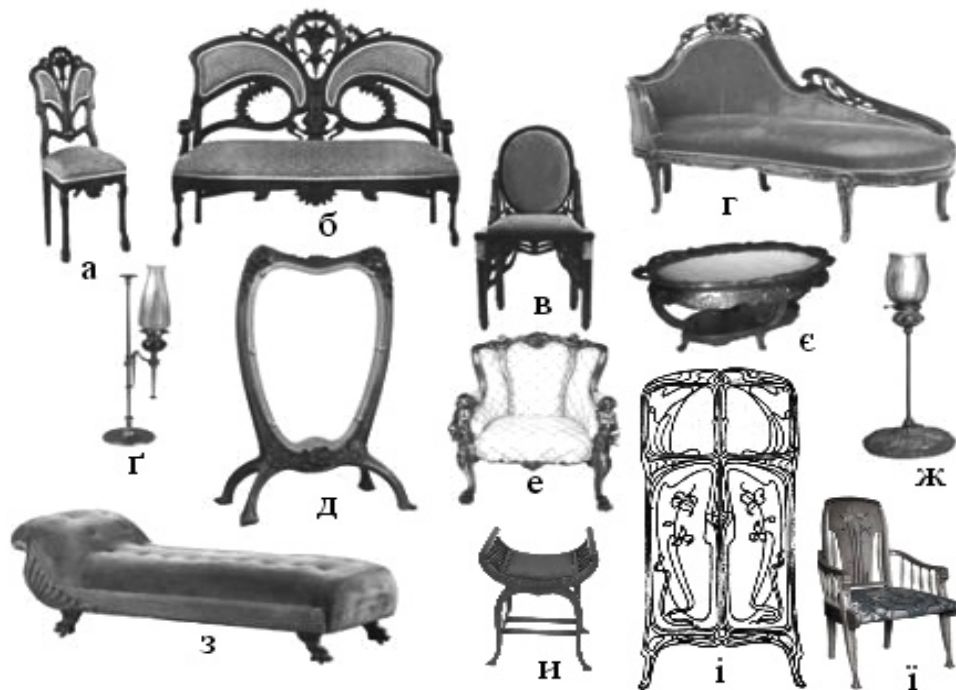

Рисунок 1.40 – Зразки меблевих виробів в стилі модерн:

а, в – стільці; б – диван; г – софа; г – світильник; д – дзеркало; е – крісло; е – столик; ж – торшер; з – канапа; и – табурет із червоного дерева; і – шафа – приклад декоративної лінії модерну; ї – стілець

Розвиток капіталізму пов'язаний з глибокими змінами не тільки в будівництві, але і в всіх областях промислового виробництва. З'явилися нові матеріали (чавун, сталь, алюміній, залізобетон) і нові методи, що полегшили будівництво. Все це призвело до створення нових стилів, змішання форм різних стилів, *еклектики*. Серед таких нових стилів можна виділити: *конструктивізм* – формалістичний напрямок в мистецтві; *кубізм*, заснований на комбінації геометричних фігур; *формалізм* – дотримання зовнішньої форми на шкоду внутрішньому змісту та побутовим процесам, для яких вони призначені.

Рисунок 1.41 – Конструктивізм. Будинок Державної промисловості, Харків
(Фото: huck-d.livejournal.com)

Неокласицизм – архітектурний стиль, створений неокласичним рухом, представникам якого притаманне звернення до традицій мистецтва античності, мистецтва епохи Відродження або класицизму.

В архітектурі виділяють три періоди поширення неокласичних тенденцій.

Перший період розпочався близько 1910 року і продовжився до середини 1920-х років. У цей період панував художній пошук, стилі вирізнялися надлишком декоративності, модерном.

Другий період неокласицизму в архітектурі охоплює 1930-і роки. В цей період його широко використовували в архітектурі Італії і Німеччини для створення монументальних споруд з яскраво вираженою ідеологічною спрямованістю. Наприклад, по проєкту німецького архітектора Пауля Треесту в 1937 році в Мюнхені був побудований Будинок мистецтва (рис. 1.42).

Рисунок 1.42 – Неокласицизм. Будинок мистецтва, Мюнхен, Німеччина
(<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b1/Hausderkunst.jpg>)

Третій період неокласицизму в архітектурі розпочався наприкінці 1950-х років. Він стосується архітектури США, де за офіційною програмою почали будівництво ряду будинків дипломатичних служб. Для цих будівель характерне поєднання композиційних прийомів класицизму з формами, які диктують сучасні конструкції. Такі будинки мають елементи, які асоціюються з місцевою архітектурною традицією. Приклад неокласицизму в США – Лінкольн-центр у Нью-Йорку (рис. 1.43).

Модерна архітектура або архітектура модернізму – термін, що узагальнює в собі декілька течій, стилів в архітектурі, які виникли у XX столітті та намагалися привнести в архітектуру риси стрімкого технологічного розвитку. Модернізм може вважатися також самостійним архітектурним стилем.

Модернізм в архітектурі повноцінно виник у світі одразу після Першої світової війни. Катаклізми та стрімкий технічний прогрес спровокували архітекторів думати та будувати кардинально по-іншому. Основний принцип модернізму – форма прямує за функцією, результат стильного і красивого дизайну повинен служити меті споруди. Тобто такі будинки мали стриманий декор, але були максимально зручні для мешканців. Ця архітектура характеризується простими формами, але якісними і довговічними матеріалами. Такі будинки отримали комфортне планування і часто були обладнані найсучаснішою технікою. В більшості випадків ці будинки оточені зеленими насадженнями, що з одного боку давало відчуття особистого простору, з іншого – корисно для здоров'я.

Характерним прикладом модернізму в архітектурі є вілла «Савой» у Франції, спроектована архітектором Ле Корбюзьє (рис. 1.44).

Рисунок 1.43 – Неокласицизм. Лінкольн-центр, Нью-Йорк, США

Рисунок 1.44 – Модернізм, функціоналізм. Вілла Савой. Франція, 1931 р.

Експресіонізм – чергова модифікація архітектури та інтер'єру, яка прийшла до нас з минулого. Цей стиль виражається в спотворенні традиційних форм. Таким чином, досягався максимальний емоційний ефект.

Батьківщиною експресіонізму в архітектурі вважаються Німеччина й Нідерланди. Зародження цього стилю почалося ще в кінці Першої світової війни. Тоді експресіонізм висловлював важке економічне становище.

Експресіонізму в архітектурі властива яскрава емоційна виразність. Вона досягається в композиції за рахунок загостреності, навмисного спотворення традиційних форм. Найбільш яскравими представниками цієї течії вважається Е. Мендельсон, Г. Шарун, Г. Хьорінг.

Серед найбільш знакових будівель, побудованих в цьому стилі, можна назвати «Вежу Енштейна», церкву Грундтвіга, Чіліхаус та Сіднейський оперний театр (рис. 1.45).

Експресіонізм в інтер'єрі – це емоційність і гротескність, це вже частина авангардизму, де відсутні певні рамки. Головне, щоб інтер'єр не був стандартним. Експресіонізм в інтер'єрі досягається за рахунок меблів химерних форм, великих скульптур, гострих ліній, яскравих фарб, суміщення матеріалів.

Рисунок 1.45 – Структурний експресіонізм, *структуралізм*.
Сіднейський оперний театр. Австралія, 1973 р.

З поширенням на початку ХХ століття раціоналізму в меблях (попередниками якого ще в 1880-ті-1890-ті роки були досвіди чиказької архітектурної школи) підсилювалися пошуки лаконічних, тектонічних форм на основі використання нових матеріалів (сталевих труб та смуг, клеєної шаруватої деревини), особливе значення стало надаватися конструктивній основі предмету та його функціональній організації. У побут стали впроваджуватися секційні збірно-розбірні меблі, здатні до трансформації, розроблялися спеціальні меблі для контор, банків, шкіл і т.д.

До художнього конструювання меблів в 1920-ті - 1930-ті роки звернулися багато архітекторів – представники раціоналізму (група викладачів «Баухауз» – В. Гропіус, М. Брейер, Л. Мисван дер Рое; Ле Корбюзьє у Франції) (рис. 1.46).

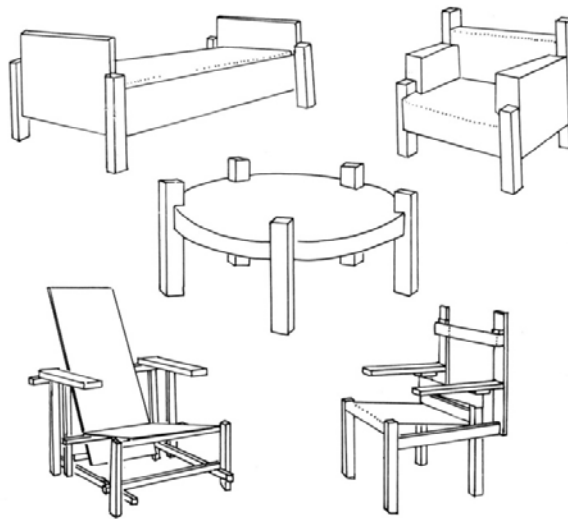

Рисунок 1.46 – Сухість ліній, захоплення конструкцією, масивність характерні для конструктивізму «Баухауз»

У створенні радянських меблів 20-х - 30-х років, призначених для житлових будинків і громадських будівель нових типів, які відповідали новим соціальним потребам (палаци культури, робочі клуби), брали участь різні творчі сили: архітектори О. В. Щусєв, І. О. Фомін та інші, що не поривали із традиціями російських класицистичних меблів, викладачі та студенти ВХУТЕМАСА на чолі з О. М. Родченко, Л. М. Лисицьким і В. Є. Татліним, які опиралися на естетику конструктивізму. Останні почали спроби створити функціонально доцільні, убудовані, здатні до трансформації меблі на основі промислового виготовлення. Однак промисловість не була підготовлена до рішення такого роду завдань.

У другій половині 30-х років використання традиційних форм і конструкцій (так само, як і в архітектурі) привело до тимчасового відходу від новаторських прийомів формоутворення та звертання до традицій минулого. У меблях виникли

тенденції парадності, якій часом йшли на шкоду рішення функціональних завдань.

В 1950-х - початку 1970-х років у країнах Західної Європи та Америки принципи раціоналізму в меблях одержують подальшого розвитку. Широко вживаються секційні збірно-розбірні меблі та меблі здатні до трансформації, вироблені з уніфікованих елементів із застосуванням деревно-стружкових плит, кольорових пластиків та інших нових матеріалів. При загальних конструктивних і естетичних принципах сучасні меблі часом зберігають риси національної своєрідності. Особливої органічності сполучення національних особливостей і новаторства досягли в меблях архітектори-дизайнери скандинавських країн (А. Аалто у Фінляндії, А. Якобсен у Данії, Б. Матсон у Швеції), з їх пристрасстю до краси текстури дерева, пластичної гнучкості гнуто-клеєних дерев'яних деталей і навмисної грубуватості рельєфних фактур тканин. Однак часта відсутність в уніфікованих меблях рис своєрідності, а також властива їй часом гіпертрофія конструктивності (яка позбавляє меблі їх головної якості – причетності до людини) призвели до деякого пожвавлення реставраторських тенденцій.

У СРСР в другій половині 50-х - початку 70-х років з подоланням тенденцій прикрашення та стилізації, що гальмували розвиток масового серійного виробництва, розгорнулося проектування для житлових і громадських будівель простих, економічно та конструктивно раціональних меблів: збірно-розбірних шаф-стелажів і шаф-перегородок, вбудованих шаф; крісел-ліжок, що трансформуються, диванів-ліжок; кухонь. Відповідно до проблеми створення естетично-гармонічного, гуманістичного за духом предметного середовища форми та обробка меблів стали науково визначатися залежно від фізіології, анатомії та психології людини. Ці характерні для сучасних меблів особливості перегукуються з найбільш плідними ідеями меблевого конструювання 20-х - початку 30-х років. У той же час у сучасних творчих шуканнях немає механічного копіювання минулого. Меблі 2-ї половини 50-х - початку 70-х років розвивались на новому якісному рівні, опираючись на високу технічну базу. Уніфікація елементів і деталей, впровадження нових матеріалів (деревинностружечних (ДСП) та деревинноволокнистих (ДВП) плит, поліефірних лаків та емалей, пластмаси), перетворення виготовлення меблів у механізований процес – основні риси технічного прогресу, що проникнув у меблеве виробництво. У результаті уніфікації розміри меблів та їх деталі стали узгоджуватися з будівельним модулем, що, крім економічної рентабельності, дало можливість варіювати розміщення предметів залежно від розмірів та призначення приміщень. Найбільш важливою перевагою нових меблів є можливість об'єднання декількох корпусних предметів різного функціонального призначення в загальні блоки шаф, якими можна членувати простір на функціональні зони. При цьому блоки шаф служать як би тлом для переміщуваних крісел, стільців, столів. У розробці зразків радянських меблів брали участь дизайнери майже всіх союзних республік. Ґрунтуючись на загальних естетичних і технологічних принципах, вони привнесли у свої вироби

національні риси, а також особливості індивідуального творчого почерку. У числі провідних майстрів меблевого конструювання 1960-х - початку 1970-х років - Ю. В. Случевський, К. К. Бломеріус, К. С. Бочарова (РСФСР), Е. Вельбрі (Естонія), Х. Талберг (Латвія), В. Бейга (Литва) (рис. 1.47).

а

б

в

г

г

Рисунок 1.47 – Зразки меблів 60-х - 80-х років ХХ ст.

а – набір меблів для відпочинку ГФ 102.00 (складається з двох крісел, дивану та журнального столика; подушки знімні, виготовлені з формованого латексу, чохла з меблевої тканини, із застілками на блискавці), СРСР, 1983 р.; б – набір кухонних меблів «Самара-3А» (складається з 10 предметів; робочі та фасадні поверхні облицьовані пластиком, інші вкриті нітроемаллю), СРСР, 1983 р.; в – сервант, ГДР, 1967 р.; г, г – відповідно меблевий гарнітур «Астріда» та меблевий комплекс «Моно», Науково-виробниче об'єднання «Гауя», Рига, Латвія, початок 80-х

У наш час популярність знов здобули меблі «класичного стилю», які довгий час котирувалися популярністю лише в цінителів, а зараз одержали загального

визнання. Дизайнери знову почали пропагувати стилі, які міцно асоціюються в нас зі зручністю та затишком: англійський модерн, імперський, ліберті, ар-деко та інші. Як показали останні меблеві виставки, ринок поступово завойовують класичні меблі самого різного виду.

Класика та модерн – сьогодні самі популярні стилі на ринку. Класичні меблі легко пізнавані, вони створюються із традиційних матеріалів, в основному – з коштовних порід дерева. Їх форми – геометрично правильні, що не терплять ніяких нововведень.

Що стосується модерну, то тут поряд з деревом застосовують скло, метал, пластик та тканини. Такі меблі відрізняються розмаїтістю конструкцій і дивують сміливими та несподіваними формами. Їх відмітні ознаки – виразність та легкість.

Нове віяння в архітектурі сучасного світу – постмодернізм – напрям, що обирає сенсаційні ефекти завдяки використанню несподіваних форм.

1.7 Етнічні та сучасні стилі в дизайні інтер'єру закладів готельно-ресторанного бізнесу. Питання вибору концепції та стильового спрямування сучасного закладу готельно-ресторанного бізнесу

У загальній класифікації стилів інтер'єру можна виділити три основні категорії: класичні, сучасні та етнічні.

Етнічний стиль в оформленні інтер'єрів має декілька назв – етнічний стиль, екзотика, фолк або просто етніка. Цей стиль передбачає максимальне використання всіляких елементів декору, які відображають культурні і історичні особливості якої-небудь нації або території. Завдяки поєднанню всіляких фольклорних мотивів в дизайні інтер'єру, етнічному стилю вдається створювати унікальну атмосферу занурення в традиції і культуру іншого народу. Найбільш популярними етнічними стилями у світі сьогодні стали скандинавський, італійський, японський, англійський, американський стилі; сільський стиль у його різновидах – кантрі, прованс та рустика; середземноморський та морський стилі. Більш екзотичними є африканський, індійський, східний та китайський, колоніальний, єгипетський стилі. Розглянемо основні ознаки найбільш популярних та вживаних етнічних стилів в інтер'єрі.

Скандинавський стиль в інтер'єрі став досить популярним останнім часом. Основні риси скандинавського стилю – мінімалізм, близькість до природи, увага до прикладного мистецтва, простота та екологічність. З точки зору форм, скандинавський стиль в дизайні відрізняє прямолінійність, стриманість та невигадливість. Основні кольори такого інтер'єру – білий, синій, а також запозичені у природи натуральні кольори – бежевий, коричневий, теракотовий. За видимою простотою інтер'єрів в скандинавському стилі криється раціональність та функціональність – тут навряд чи знайдуться зайві деталі й, навіть, елементи декору не кидаються в очі і не притягують до себе увагу. Серед матеріалів для меблів найчастіше віддається перевага світлим породам дерева – ялині, сосні,

березі. Досить часто її просто покривають лаком або морилкою і залишають вигляд необробленої деревини. Але це зовсім не означає, що в скандинавському стилі в дизайні немає місця яскравим фарбам – на тканинах нордична стриманість часто закінчується і тут можна зустріти все різноманіття кольорів та відтінків, оригінальні принти, популярні в усьому світі. Приклади вирішення інтер'єрів житлових помешкань, приміщень готелів та закладів ресторанного господарства в скандинавському стилі представлені на рисунку 1.48.

Рисунок 1.48 – Приклади застосування скандинавського стилю в інтер'єрах закладів готельно-ресторанного бізнесу

Можна сказати, що *італійський стиль* в меблях та інтер'єрі було започатковано ще за часів Римської імперії, яка дала початок створенню меблів в античному стилі та, у подальшому, меблів у стилі Ренесансу. Однак, сучасний італійський стиль виглядає дещо інакше. Італійський стиль характеризують меблі, яка є дуже зручними у користуванні завдяки своїй здатності трансформуватися. Популярними є складні італійські столи, стільці, ліжка, крісла та багато видів інших меблів. Що стосується матеріалів, то тут широко застосовується деревина, шпон, пластмаса, формована фанера. Італійські меблі, як і жителі Італії, екстравагантні та яскраві, вони часом здатні поєднуватися з непоєднуваними речами, наприклад, простий диван може гармоніювати з блискучим, хромованим

або пластмасовим стільцем. Кольори в інтер'єрі італійського стилю можуть бути яскравими. Часто в інтер'єрі та в меблях використовується червоний, зелений, жовтий та синій кольори. Такі кольори може мати перетяжка або оббивка меблів або їх пофарбований корпус. Приклади інтер'єрів, оформлених в італійському стилі, представлені на рисунку 1.49.

Рисунок 1.49 – Приклади застосування італійського стилю в інтер'єрах закладів готельно-ресторанного бізнесу

Японський стиль в інтер'єрі сучасних помешкань стає все більш популярним. У цьому стилі простота поєднується з елегантністю, димчаста прозорість з функціональністю, застосовуються інші незвичайні рішення начебто стандартних завдань. Японський стиль в інтер'єрі привносить захищеність людини від проблем зовнішнього світу, плекаючи і заспокоюючи ніжними різнокольоровими фарбами. Сьогодні японський стиль в інтер'єрі – це гармонійне вплетіння східних мотивів в наше життя. Традиційно японський стиль в інтер'єрі припускає розподіл будинку не на кімнати, а на особливі функціональні зони, які поділяються за допомогою фіранок і ширм, а також за рахунок підлоги на різних рівнях. Такі рішення надають приміщенню особливої неповторної тонкої естетики.

Японський стиль в інтер'єрі обов'язково має на увазі застосування ширм, які легко і прозоро поділяють простір приміщень, створюючи витончену недомовленість й, переставивши їх, завжди можна у легкий спосіб оновити дизайн інтер'єру. Залежно від настрою або необхідності японський стиль в інтер'єрі допоможе вам за допомогою ширм розширити або звузити простір. Візуально звужуючи простір, японський стиль в інтер'єрі має на увазі створення певного затишку для усамітнення.

Приклади вирішення інтер'єру в японському стилі представлені на рис. 1.50.

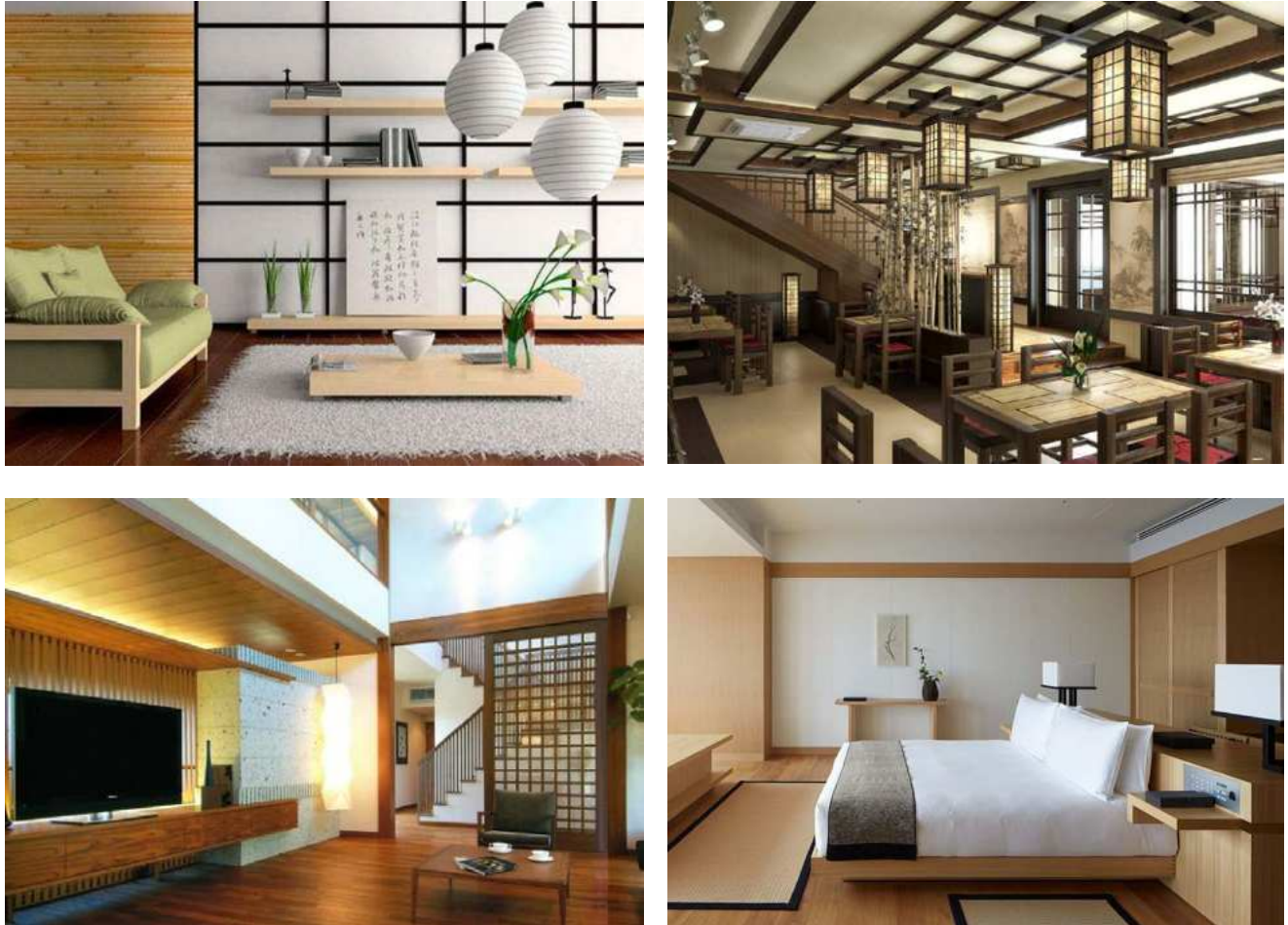

Рисунок 1.50 – Приклади застосування японського стилю в інтер'єрах закладів готельно-ресторанного бізнесу

Японський стиль в інтер'єрі несе в собі філософію естетики, яка стверджує що зайве – це бридко. Тому особливістю японського стилю є *мінімалізм* (рис. 1.51). Все, що не використовується у даний момент, ховається у всілякі вбудовані шафи. На увазі залишаються тільки необхідні предмети меблів і декор, який несе в собі філософський зміст та підкреслює умиротворення. Японський стиль в інтер'єрі має на увазі витончений посыл порожнечі, як би кажучи, що тільки з нічого може з'явитися щось. Залишені на увазі предмети несуть в собі не тільки

практичний сенс, але і неповторну красу, індивідуальність та унікальність. Японський стиль в інтер'єрі припускає, що ніші в стіні ще раз підкреслять важливість збереження порожнього простору, але і вони наповнені змістом у вигляді поставленої шкатулки або вази з квітами, там можуть розміститися оригінальна статуетка або годинник. Японський стиль в інтер'єрі дуже грамотний з точки зору збереження вільного простору.

Рисунок 1.51 – Приклади мінімалізму в інтер'єрі

Сільський стиль або стиль *кантрі* в інтер'єрі об'єднує в собі декілька різновидів, які мають як спільні риси, так і свої принципові особливості. Поняття *кантрі* в інтер'єрі зародилося в 1920-1930 рр. і означало наявність сільських елементів декору. Саме тоді на піку моди опинилися міські інтер'єри, оформлені в традиціях сільського будинку. Остаточно кантрі сформувався в 1950-1960 рр., коли завоював серця європейців, англійців та американців своєю відвертістю, природністю і комфортом. Саме тому, що у кожної країни свої традиційні сільські інтер'єри. Стиль став підлаштовуватися і видозмінюватися під кожну країну і отримав безліч напрямків, які увібрали в себе національний сільський колорит різних країн. Об'єднує групу сільських стилів відсутність розкоші, складних дизайнерських рішень, візерунків, ліпнини.

Колірна гамма інтер'єрної композиції в стилі кантрі включає в себе природну палітру природних відтінків. Зустрічаються коричневий, зелений, оливковий, пісочний, лавандовий, теракотовий. Як колірні акценти застосовуються гірчичний, бордовий, жовтий, синій, м'ятні відтінки. Яскраві контрастні штучні поєднання виключаються з інтер'єру, кантрі стиль також уникає яскравих малюнків. Виключається хромовані деталі, гляцеві поверхні, неонova підсвічення – все це атрибути міських стилів.

Сільський стиль кантрі використовує природні натуральні матеріали меблювання та оздоблення. Найчастіше зустрічається дерево як основний матеріал в сільських і природних інтер'єрних стилях. Оздоблення кімнат підбирається

стримане, стіни і підлоги обираються однотонні або з природним малюнком деревини, вибілені стіни або паперові шпалери.

Меблі підбираються прямолінійні, з природним деревним малюнком. Зустрічаються ротангові гарнітури, плетені предмети. Шкіряні елементи у вітальні підбираються в колір решті меблювання. М'які меблі допускаються, але з дрібним малюнком. Інтер'єрні акценти розставляються якраз на меблювання, тому меблі повинні бути найбільш насиченим елементом інтер'єрної композиції. Цей ефект досягається колірним контрастом, тобто світлі меблі розміщується на темному фоні й навпаки. Головна вимога – зручність. Багатофункціональні меблі-трансформери – це атрибут міських квартир, в стилі кантрі меблі підбираються архаїчні, з прямою функцією. Наприклад, великий, добротний обідній стіл не повинен розкладатися або замінювати собою робочу зону. Дивани і крісла підбираються трохи вінтажні, ніби вони дісталися у спадок. У кухні може розташовуватися дерев'яний буфет. Стільці можуть замінюватися лавками. У вітальні зустрічаються книжкові шафи. Тумбочки можуть замінюватися масивними старими скринями.

Сільський стиль передбачає застосування великої кількості текстилю: бавовняні або лляні фіранки, серветки, декоративні подушки, пледи та килимки. Текстильні прикраси декоруються вишивкою. Допускаються ненав'язливі флористичні візерунки, наприклад, квіти та гілочки. Допускається також картатий візерунок, але двоколірний і нехитрий. Килими підбираються також в сільській тематиці, це можуть бути шкури тварин або стилізація під них, циновки, домоткані килимові доріжки, вовняні килими з високим ворсом.

Найпопулярнішим в групі сільських стилів є, безумовно, *прованс*. Серед основних відмінностей цього стилю можна виділити палітру світлих, пастельних кольорів, злегка вицвілі від часу меблі та, в обов'язковому порядку, дерев'яні стельові балки.

Шале (у буквальному перекладі з фр. – це будиночок пастуха) родом із Франції та Швейцарії. За замовчуванням такий інтер'єр багатим не назвеш, дерево та каміння. Відмінною особливістю стилю є кам'яне оздоблення стін і наявність відкритих стельових балок. Щодо меблів, то тут теж не передбачається будь-якої вишуканості, столи і стільці повинні бути грубої роботи, з відсутністю декору або його мінімумом.

Американський кантрі не є родоначальником стилю. Йому властивий дух каліфорнійських фермерських господарств, ковбойська атрибутика та мисливський декор. Обґрунтованість і добротність такого інтер'єру досягається використанням історичних меблів і просторовим розмахом. Обов'язковим предметом інтер'єру є шкури тварин, клаптеві пледи і килимки, велика кількість портретів на стінах.

З урахуванням національно-етнографічних особливостей вирізняють англійський, скандинавський, німецький, італійський кантрі-стилі в інтер'єрі.

Окремої уваги заслуговує різновид кантрі *рустикальний* стиль або *рустика*,

який робить акцент на грубій природній красі. Він поєднує природні текстури, прості землисті відтінки, та теплу атмосферу. Найголовніший атрибут рустикального стилю – натуральні матеріали. Вони використовуються абсолютно у всьому, в обробці, в меблях, в елементах декору та аксесуарах, даруючи атмосферу спокою та затишку.

Приклади інтер'єрів в сільському стилі представлені на рисунку 1.52.

Рисунок 1.52 – Приклади оформлення інтер'єрів у сільському стилі

Сьогодні в дизайні інтер'єру поряд з класичними та етнічними стилями застосовуються сучасні стилі та спрямування, які виникли нещодавно та мають свої характерні особливості й притаманні лише їм ознаки.

Детальна характеристика сучасних стилів в архітектурі та інтер'єрі, із-за їх розмаїття, потребує значно більшої уваги, ніж нам дозволяє приділити формат цього навчального посібника. Проте, щоб скласти уяву про сучасні стильові

спрямування, пропонуємо їх стисло характеристику, засновану на основних, найбільш характерних, ознаках та відмінностях, що вирізняють їх серед інших стилів, табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Основні характеристики сучасних інтер'єрних стилів

Сучасні стилі	Основні характеристики
<i>Авангард</i>	Авангард в сучасному інтер'єрі – це цілісна і гармонійна обстановка, що створюється шляхом використання найпередовіших матеріалів, експериментів з кольором, використанням нестандартних меблів та яскравих аксесуарів.
<i>Ар-деко</i>	Є синтезом модернізму та неокласицизму. Є одним із найбільш вишуканих стилів мистецтва ХХ століття. Об'єднує в собі індійські та африканські мотиви, єгипетське мистецтво та ампір. Стилю притаманні чіткість, геометричність (форми, близькі до машинного дизайну). Матеріали: алюміній, нержавіюча сталь, слонова кістка, коштовне скло, інкрустація по дереву, шкіра екзотичних тварин – зебри, крокодила, ящірок.
<i>Кіберпанк</i>	Являє собою сюрреалістичні декорації, навіяні науково-фантастичними сюжетами.
<i>Кітч (кіч)</i>	Уявляє собою насмішку над історією та художніми традиціями, може бути проявленням відвертого несмаку, що проявляється в дисгармонійному поєднанні кольорів та предметів інтер'єру, надмірному багатстві та перенасиченості.
<i>Лофт</i>	Сучасний промислово-урбаністичний стиль інтер'єру, який характеризується великою кількістю відкритого простору та наявністю індустриальних елементів (дуже високі стелі, необроблені цегляні стіни, відкриті балки і труби, цементна підлога і т.п.).
<i>Поп-арт</i>	Надихається творчістю Енді Воргола та естетикою масової культури та товарів масового споживання. Відрізняється бездуховністю та використанням кислотних кольорів. Кислотними або неоновими (флуоресцентними) кольорами називають найяскравіші та неприродні кольори: ультрамарин, бірюзовий, лимонний, авокадо, фуксія тощо.
<i>Фьюжн</i>	Характерним є поєднання сучасних та ретро-мотивів, нових матеріалів, технологій та рукотворних, виконаних в єдиному екземплярі, предметів. Використовується складна колірна гама, багато декоративних деталей, велика кількість тканин та різноманітність декору. Дарує відчуття внутрішньої гармонії та незвичайного затишку.
<i>Хай-тек</i>	Характеризується максимально функціональним використанням простору, стриманим декором, однотонністю. Використовуються великі приміщення, розділені на функціональні зони. Характерні матеріали: метал, скло, бетон, пластик. Інтер'єрам притаманні футуристичні меблі та сучасне обладнання.

Приклади оформлення інтер'єрів в деяких сучасних стилях представлені на рисунку 1.53.

а

б

в

г

д

е

Рисунок 1.53 – Приклади сучасних інтер'єрних стилів:
а – авангард; б – ар-деко; в – лофт; г – кітч; д – поп-арт; е – хай-тек

Дизайн інтер'єру закладів готельно-ресторанного бізнесу повинен відповідати вимогам функціональності, комфорту, екологічності. Дизайн буде залежати від концептуальної спрямованості готелю, його розташування і категорії.

На інтер'єр накладають свій відбиток час, стильові риси архітектури, особливості національної життя, соціальна структура суспільства. Крім того, існують ще мережеві стандарти, які в проектній документації обумовлюють навіть такі «дрібниці», як розміщення вивіски на фасаді, відтінок підлоги, відстань між світильниками в холі тощо.

Тип готелю, його категорія впливають на загальний рівень комфорту, особливості організації та оснащення готельних номерів. Хостели та бюджетні готелі призначені для задоволення мінімальних потреб гостя у відпочинку за відносно невелику вартість. Інтер'єри таких закладів відрізнятиме економічність, практичність та функціональність. Вони можуть бути стилізованими, навіть, цікавими, проте, навряд чи тут буде доречна вишуканість, використання коштовних матеріалів та предметів декору.

Готелі бізнес-класу або готелі курортних регіонів, призначені для відпочинку, відрізнятимуться більш високим рівнем комфорту та розширеним асортиментом послуг, що обов'язково позначиться на виборі стилю інтер'єру та меблів. Доречними в таких закладах будуть класичні або вишукані сучасні стилі інтер'єру з використанням традиційних або коштовних сучасних матеріалів та меблями підвищеної комфортабельності.

Основними критеріями при виборі засобів декоративно-художнього рішення інтер'єру можна вважати такі:

- ✓ архітектурно-художня тема інтер'єру, його загальний задум;
- ✓ тип закладу, його спеціалізація;
- ✓ особливості потенційного контингенту споживачів.

Дизайнеру доцільно дотримуватися єдиного стилю – гармонійного поєднання між собою трьох складових: прилеглої території готелю, екстер'єру (фасаду будівлі) та інтер'єру, а також стилістична відповідність дизайну житлових номерів і інших приміщень готелів (ресторан, лобі, конференц-зал тощо) між собою.

Часто стильове рішення підказує сама будівля. При будівництві нового готелю або при його реконструкції дизайнери будуть враховувати, перш за все, розташування готелю і його спрямованість. Завдання – підкреслити особливості місцевості (поруч з морем, в горах, в історичному центрі тощо), можливо, приховати недоліки розташування або планування (наприклад, маленькі вікна можна «компенсувати» великими дзеркалами, світлими тонами обробки і т.п.).

Характерним для сучасних закладів готельно-ресторанного бізнесу слід вважати розкриття таких архітектурно-художніх тим, як зв'язок з природою, з навколишнім пейзажем, створення середовища, що сприяє відпочинку шляхом відволікання споживача від звичної, буденної обстановки, виявлення національної своєрідності інтер'єру та ін.

У виборі концепції дизайну інтер'єру закладів ресторанного господарства також є певні особливості. Так, тип закладу ресторанного господарства, як відомо, позначається на часі перебування споживача в залі, а, отже, і на можливостях

сприйняття інтер'єру та окремих його елементів. У таких закладах ресторанного господарства, як їдальня, закусочна, кафетерій споживач знаходиться 10-20 хвилин і не може за такий час детально розглянути, наприклад, панно або декоративний посуд. У ресторані, барі споживач може перебувати 1-2 години, а може і увесь вечір. Відмінності у часі сприйняття накладають відбиток на трактування художньо-декоративних елементів. Панно в кафетерії має бути зрозумілим з першого погляду. Цьому повинні сприяти ясність і простота його композиції, визначеність колірних відносин, великий масштаб деталей. Аналогічний підхід значною мірою характерний для вестибюля та аванзалів закладів ресторанного господарства з обслуговуванням офіціантами, хоча тут повинен простежуватися певний художньо-образний зв'язок з рішеннями декоративного оформлення залів, парадних сходів та інших приміщень для споживачів. Сюжет панно в залі ресторану повинен розумітися поступово. Якщо відвідувач буде знаходити в ньому в міру спостереження все нові і нові деталі, які розкриватимуть його зміст, то зацікавленість до панно буде тривалою, воно не набридне впродовж усього вечора. Тонкі нюанси колірні та фактурні відносини зроблять панно важчим для освоєння і більш прийнятним для тривалого спостереження.

На підприємствах харчування, які обслуговують постійний контингент (робітників та службовців, учнів та студентів) відвідувачі бувають хоча і впродовж короткого часу, але щодня й протягом багатьох років. Тому в таких підприємствах засоби декоративно-художнього оформлення слід підбирати з урахуванням їх постійного спостереження, що зближує трактування композиції, деталей, колористичне рішення на таких підприємствах з декором залів ресторанів і кафе. Визначальною в інтер'єрі їдальні, яка обслуговує робітників конкретного підприємства, буде компенсація стомлюючого впливу виробничого середовища на працівника. Разом з тим необхідно враховувати, що, як би майстерно не був прикрашений інтер'єр такої їдальні, він поступово набридне і його естетична, тонізуюча дія на відвідувача знизиться. У зв'язку з цим в таких закладах доцільно орієнтуватися не на застосування постійного коштовного декору (наприклад, мозаїчних панно або обробки стін цінними породами дерева), а, при загальному нейтральному вирішенні інтер'єру, на прикраси, які через кілька років можна було б замінити. До таких елементів відносяться декоративні тканини, декоративний посуд, великоформатні фотографії і т. п.

Слід враховувати, що на виборі декоративно-художніх засобів позначаються склад споживачів за віком, статтю, національною приналежністю. Так, у закладі ресторанного господарства, розрахованому на молодих людей, інтер'єр може бути більш насичений декором, форми його можуть бути більш активними, ніж у закладах, розрахованих на відвідування людьми старшого віку.

Прикрашаючи приміщення, дуже важливо знати міру, витримати баланс і не перевантажити його декоративними елементами, внаслідок чого він стане строкатим, неспокійним. Інтер'єр повинен бути гармонійним, композиційно

зібраним.

Якщо в залі зовсім немає прикрас, це ще не означає, що такий інтер'єр нецікавий. Декоративні функції можуть нести меблі, світильники, штори, розсувні перегородки, фактура стін та інші функціональні елементи. При цьому певна деталь інтер'єру буде відігравати провідну роль і її форма повинна бути більш виразною, активною.

До найбільш характерних помилок, які спостерігаються в художньому оформленні інтер'єрів, слід віднести сусідство декоративно-прикладних виробів, панно з технологічним обладнанням та/або технічним оснащенням приміщення. Таке сусідство порушує стиль інтер'єру, робить художню деталь зайвою, недоречною, безглуздою. Особливо це відноситься до закладів, в оформленні яких використовуються народні, національні мотиви. Поява поряд з селянськими лавками, прядкою, кінською збруєю, які створюють своєрідний колорит старовини, радіатора опалення, вентилятора або, навіть, електричного вимикача підбиває довіру споживача до обстановки, робить її безглуздою. Коли ж на панно «накладаються» вентиляційні решітки або біля майолікових куманців і тарілок, що прикрашають стіну, проходить трубопровід, це викликає почуття незадоволеності у гостя, враження від панно або декоративного посуду буде зіпсовано.

Вимагає смаку і художньої культури взаємне розміщення елементів оформлення. Сусідство двох або декількох творів мистецтва різного ступеня помітності змушує поблекнути твір, вирішений у м'якій манері, робить його просто непотрібним. Так, сусідство яскравого і помітного вітража, здатне «забити» будь-яку деталь інтер'єру, і зробить скромне карбування або чорно-біле фото-панно невиразним, непоказним.

Знижує художній рівень інтер'єру і його насичення різноплановими та різнохарактерними предметами побуту та декоративного оформлення.

Контрольні питання:

1. Історія дизайну.
2. Визначення термінів дизайн, інтер'єр, дизайн інтер'єру.
3. Історія виникнення естетики як науки.
4. Сучасне поняття естетики.
5. Застосування естетичних принципів до проектування інтер'єру. Поняття технічної естетики.
6. Визначення ергономіки.
7. Ергономічні принципи в дизайні інтер'єру.
8. Характеристика елліністичного стилю в архітектурі та інтер'єрі.
9. Поняття ордеру в архітектурі та будівництві.
10. Характеристика античного римського стилю в архітектурі та інтер'єрі.
11. Основні ознаки романського стилю в архітектурі та інтер'єрі
12. Основні ознаки готичного стилю в архітектурі та інтер'єрі.
13. Основні ознаки стилів ренесанс, бароко, рококо в архітектурі та інтер'єрі.
14. Основні ознаки стилю класицизм в архітектурі та інтер'єрі.
15. Основні ознаки стилю ампір в архітектурі та інтер'єрі.
16. Еклектика та неокласицизм у формуванні архітектурного середовища.
17. Характеристика стилю модерн.
18. Еклектика, постмодернізм, конструктивізм та функціоналізм в інтер'єрі. Становлення дизайну інтер'єру.
19. Характеристика скандинавського стилю в інтер'єрі.
20. Характеристика італійського стилю в інтер'єрі.
21. Характеристика японського стилю в інтер'єрі. Поняття мінімалізму в інтер'єрі.
22. Сільський стиль в інтер'єрі та його різновиди.
23. Характеристика стилів авангард, хай тек, кіберпанк в інтер'єрі.
24. Порівняльна характеристика стилів кітч, ар деко, фьюжн та поп-арт в інтер'єрі.
25. Основні ознаки стилю лофт в інтер'єрі.
26. Основні фактори, що впливають на вибір стильового спрямування закладів готельно-ресторанного бізнесу

2 ПРИЙОМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕР'ЄРІВ ПРИМІЩЕНЬ ЗАКЛАДІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

2.1 Властивості форми і поняття композиції в інтер'єрі

Для того, щоб спроектувати або оцінити інтер'єр, дати його ідейно-естетичну характеристику, необхідно знати критерії оцінювання. Не достатньо констатувати, що інтер'єр гарний або некрасивий, така оцінка не розкриває навіть загального його естетичного змісту. Необхідно знати категорії, якими можна оцінити інтер'єр, та критерії оцінювання; вміти структурувати якість та зміст інтер'єру на складові показники та, проаналізувавши їх, вже аргументовано казати про переваги або недоліки інтер'єру. Дизайнер або художник, працюючи над створенням інтер'єру, також повинен керуватися цими категоріями та знати, що саме обумовлює ідейно-естетичну цінність даного інтер'єру.

Спробуємо виділити загальні характеристики інтер'єру, виключивши усілякий практичний та естетичний його зміст. Такими ознаками є:

- ✓ зовнішня форма;
- ✓ співвідношення;
- ✓ об'ємно-просторова побудова;
- ✓ матеріали, з якого виготовлені елементи конструкції та предметного середовища інтер'єру, що розглядається.

Розглянемо більш детально виділені загальні критерії оцінювання інтер'єру.

Зовнішня форма. Інтер'єр приміщення, предметне середовище представляють собою об'ємно-просторові форми. Проектування та сприйняття форми ґрунтується на об'єктивних характеристиках, властивих будь-яким формам. Це – геометричний вид форми, розміщення її в просторі, закономірності її сприйняття.

Форма інтер'єру та його складових може бути симетричною або асиметричною. Симетрія – загальновідомий термін. *Симетрією* ми називаємо однакове розташування рівних частин стосовно площини або лінії. Вона відноситься до числа найбільш сильних засобів організації форми.

Відомі дзеркальна й осьова симетрія. Фігура людини – типовий приклад дзеркальної симетрії. Прикладами осьової симетрії можуть служити всі тіла обертання: яблуко, груша і т. п.

Ми знаємо, що симетрія властива не тільки елементарним предметам, але і складним предметам, що складаються з декількох частин.

На основі симетрії будується все різноманіття реального миру: органічні речовини, флора, фауна, сама людина. Безліч орнаментальних мотивів художники, як відомо, запозичили та продовжують запозичувати у природи.

Найпростіші види симетрії – дзеркальна симетрія лівого у правому, верхнього у нижньому та навпаки. У цьому випадку одна половина форми є як

би дзеркальним відбиттям іншої. Уявна площина, що ділить форму на дві рівні частини, називається віссю симетрії.

Вісь симетрії не слід розуміти буквально у вигляді якої-небудь лінії, яка обов'язково повинна так чи інакше бути присутньою на поверхні предмета або площини. Ця вісь уявна, її існування визначається наявністю елементів (деталей), що тяжіють до такої уявної осьової лінії, створюють відчуття її наявності за рахунок однакового розташування елементів по обидві боки від неї. Якщо вісь буде виявлена занадто чітко, загальна побудова може розділитися на дві мало пов'язані між собою частини.

Вісь симетрії може мати різні спрямування – вертикальне, горизонтальне, діагональне, а також наявність декількох різних спрямувань одночасно.

Головну вісь, що поєднує всю конструкцію, можуть супроводжувати підлеглі осі, що визначають симетрію частин. При частому повторенні осей виникає *ритм*. Ритмічні повторення надзвичайно характерні для інтер'єру. Основне завдання при використанні ритму – обрати частоту повторення підлеглих осей.

Система спорудження, інтер'єру, меблів зв'язується з організацією їх функцій, наприклад площина симетрії – вісь будівлі, приміщення або меблів – визначає, як правило, місцезнаходження головного входу та початок основних потоків руху.

Якщо казати про осьову симетрію, не можна забувати фігури з центральною симетрією (коло, квадрат), де вся конструкція побудована навколо центральної осі (той самий мотив переміщається кілька разів на певний кут щодо центру).

Асиметрія – це лише відсутність симетрії. Стан завершеності таких конструкцій досягається шляхом оптичного врівноважування їх частин. Асиметричні розв'язки є більш динамічними, ніж симетричні, але є більш складними для сприйняття та супідрядності.

Асиметрична конструкція може складатися із симетричних частин, зв'язок між якими не підкоряється закономірностям симетрії. Такий характер мають і багато природних форм, наприклад, дерево в цілому та його листя, де спостерігається симетрія підлеглих частини в асиметричному цілому.

Геометричний вид форми визначається характером обрису та її розмірами. У застосуванні до інтер'єру це квадратні, прямокутні, криволінійні, циліндричні, складні та ін. форми поверхні. Розміщення форми в просторі визначається відносно до уявних координатних осей та до спостерігача. Форма в осях координат визначається параметрами інтер'єру – довжиною, шириною й висотою. Спостерігач може розглядати форму з різних точок зору – охоплюючи поглядом увесь інтер'єр або його частину, може змінювати кут зору, висоту розміщення спостерігача і т. п.

У зоровому сприйнятті форми є певні закономірності. Властивість предметно-просторового середовища, яку бачить людина, не завжди відповідає дійсності. Це пов'язано з оптичними ілюзіями, причиною яких є як фізичні властивості предметів, так і особливості бінокулярного зору людини, його

первинні навички орієнтування у просторі. При погляді на складне предметне утворення людина прагне звести цю складність до якої-небудь більш простої, упорядкованої системи. Так, симетричні, близько розташовані елементи сприймаються людиною як єдине ціле, асиметричні – як окремі форми. Можна сказати, що симетрія має властивість до групування. Сприйняття об'ємно-просторових форм багато в чому залежить від положення відносно них глядача. Нормальний кут зору не повинен перевищувати 50-60°, інакше розміри інтер'єру будуть спотворюватися. Дуже важливо також оптимально обрати точку для спостереження, тобто положення глядача щодо предмета спостереження.

Співвідношення. Як інтер'єр, так і будь-який предмет, що входить до його складу, має розміри та володіє реальною величиною. Вони також характеризуються своїми внутрішніми співвідношеннями. Наприклад, для колони ми підсвідомо сприймаємо співвідношення діаметра й висоти, для картини на стіні – її розміри стосовно розмірів стін і т. п. Співвідношення тісно пов'язане з поняттями *контрасту* й *нюансу*. Контрастні або нюансні співвідношення можна застосувати до будь-якого предмета матеріального світу. Наприклад, великий і маленький м'яч – контрастні за розміром; контрастні за кольором червоний та синій і т. п. У нюансних співвідношеннях ступінь подібності або відмінності, навпаки, зближені. Наприклад, за кольором – темно-синій, синій, світло-синій, блакитний і т. д., або за розміром – ляльки-мотрійки, що поступово зменшуються (збільшуються) за розміром.

Зіставлення можуть бути різноманітними за величиною, за пластичною формою, за фактурою, за текстурою і т. п.

Матеріал. В оформленні інтер'єру застосовуються різноманітні матеріали, здебільшого, знайомі нам, такі, що ми можемо розпізнати. Але в останні роки з'явилося багато нових обробних матеріалів, іноді зовсім незнайомих та не завжди пізнаваних за зовнішнім виглядом. Іноді, щоб визначити матеріал, доводиться до нього доторкнутися, більш уважно розглянути. Поверхня кожного предмета відрізняється своїми характерними властивостями, вона може бути гладкою або шорсткуватою, полірованою або рифленою. Більш докладно про матеріали, що застосовуються в оформленні інтер'єру, ідеться в розділі 2.3.

Визначивши основні ознаки, притаманні будь-якому предмету, будь-якому інтер'єру, незалежно від їх естетичних властивостей, ми наблизилися до нашої основної мети – пізнання того, що можна вважати гармонійною формою, які її основні ознаки та як вона створюється.

Процес створення гармонійної форми, гармонійного витвору називається композицією.

Композиція – це наукова дисципліна, яка розглядає закономірності формоутворення, розташування окремих складових образу, його елементів і частин у певній системі та послідовності; засіб розкриття ідейно-художнього образу витвору.

Прийоми та засоби композиції відомі давно, вони широко застосовуються в художній практиці: архітектурі, літературі, живопису, музиці, дизайні.

Майстерність побудови композиції витвору полягає в умінні художника організувати окремі розрізнені елементи в єдине ціле.

Наприклад, художник, наміряючись написати натюрморт, підбирає складові та розташовує їх у певному порядку. Уже складання цього натюрморту є композицією. Встановлення світла, вибір фону та, нарешті, написання самого натюрморту з його подальшим корегуванням також є композицією.

Або, інший приклад, художник на пленері пише пейзаж, подумки прибирає одні дерева, замінює їх іншими, тобто переставляє елементи, досягаючи завершеності витвору, його органічності – він також працює над композицією.

Такій роботі художників допомагає не тільки внутрішня інтуїція, але і знання законів композиції.

Для успішного проектування інтер'єру необхідно знати основні закономірності композиції та вміти користуватися її засобами.

Якщо казати про закономірності формоутворення, необхідно, насамперед, уявляти властивості форми, її положення в просторі і т. п.

Інтер'єр приміщення, предметне середовище представляють собою об'ємно-просторові форми. Проектування та сприйняття форми ґрунтується на об'єктивних властивостях, характерних будь-яким формам. Це геометричний вид форми, розміщення її в просторі, закономірності її сприйняття.

При оцінюванні та/або розробці інтер'єру можна виділити два види композицій – фронтальну й просторову.

Фронтальна композиція характеризується розвитком форми за горизонтальною та вертикальною координатам. Фронтальна композиція сприймається при русі глядача в напрямку до неї або уздовж неї. Це фронтальна проекція однієї зі стін інтер'єру.

Просторова композиція характерна не лише для інтер'єру приміщень, але й для архітектурних, садово-паркових ансамблів, зон відпочинку. У просторовій композиції елементи можуть розташовуватися й, відповідно, сприйматися глядачем за вертикальною, фронтальною та глибинною координатам. Вона є найбільш складною із усіх видів композиції, оскільки окрім композиційного рішення складових елементів інтер'єру (меблів, устаткування, деталей озеленення та ін.) вимагає дотримання закономірностей їх організації в єдине композиційне ціле.

Тож розглянемо основні властивості композиції. Композицію розглядають у двох взаємозалежних проявах: з одного боку, як процес дизайнерської творчості (формоутворення); з іншого боку – як результат цієї творчості, тобто готову форму, зразок.

Відповідно, в процесі роботи над формою дизайнер використовує прийоми та засоби композиційного формоутворення, а для оцінки ходу проектування або готового виробу користується властивостями композиції.

До властивостей композиції відносять: об'ємно-просторову структуру, пропорційність, масштабність, композиційну рівновагу, симетрію й асиметрію, статичність і динамічність форми, єдність стилю, колористичну й тональну єдність.

У всіх визначеннях композиції завжди виділяють єдність і цілісність форми, які проявляються в такій властивості, як гармонійність.

У процесах проектування необхідні якості композиції забезпечуються за допомогою композиційних засобів. До них відносять пропорції, масштаб, контраст, нюанс, тотожність, метричні й ритмічні повтори, пластику, а також групу засобів, заснованих на використанні кольору й тону, фактури й текстури матеріалу.

До засобів композиції відносять також і такі властивості її стану та форми, як тектоніка, об'ємно-просторова структура, симетрія й асиметрія, статичність і динамічність.

Таким чином, засоби композиції використовуються в процесі проектування форми, при цьому необхідно враховувати закономірності прояву кожного з них.

При оцінюванні інтер'єру композиційні засоби виступають в ролі критеріїв якості (масштаб оцінюється масштабністю, пропорції – пропорційністю, симетрія – симетричністю і т. п.). Як об'єктивні критерії оцінки форми можуть використовуватися й такі фактори формоутворення, як функції виробу, матеріал виготовлення та його властивості, відповідність ергономічним і іншим вимогам.

У процесі роботи над формою виробу одночасно використовується не один, а відразу декілька композиційних засобів, тому що вони взаємообумовлені та зв'язані один з одним. Наприклад, симетрія, як правило, зв'язана зі статичністю, пропорції – з масштабом і т. п. Гармонійність і цілісність форми досягаються, зазвичай, за допомогою багатьох композиційних засобів.

У методичних цілях сутність кожної властивості та засобу композиції краще розглядати окремо.

Гармонійна цілісність і образність форми. Гармонійність і цілісність досягаються взаємозв'язком і співпідпорядкованістю законів та властивостей композиції. Це пропорційність, масштабність, композиційна рівновага, єдність характеру форми всіх елементів, колористична і тональна єдність. Усе це дає гармонійну цілісність форми, художню виразність й естетичну цінність.

Цілісність форми – поняття, що народилося в сфері мистецтва, для якого є природньою образна, метафорична мова. Закон цілісності впливає з основного закону про цілісність миру та його матеріальність.

У дизайні, що перебуває на стику мистецтва й техніки, поняття цілісності форми наповнене конкретним змістом:

- 1) усі елементи композиції перебувають у взаємному зв'язку й взаємній залежності;
- 2) кожний елемент повинен бути сам композиційно організований.

Разом усі елементи повинні складати систему, тобто цілісність.

Система – це супідрядність елементів за значущістю: головних, менш значимих і другорядних. Цілісність художньої речі дає можливість відразу охопити її єдиним поглядом і одночасно визначити в ній основну частину, навколо якої розміщаються менш значні, але також необхідні елементи.

Головне та другорядне в композиції. Основним законом композиції є виділення головного композиційного центру. Виразність предмета підвищується художнім виділенням у ньому головної частини, деталі, яка легко стає помітною на загальному фоні навколишніх частин або таких, що примикають до неї. Цей головний елемент або група елементів умовно називаються центром композиції.

Існує ряд прийомів для виділення головного елемента або групи елементів композиції:

- 1) головне за місцем положення форми в просторі;
- 2) головне за розміром форми;
- 3) головне за структурою форми;
- 4) головне за кольором.

Другим важливим завданням є знаходження місця розташування головного елемента в композиції. Композиційний центр розміщається в найбільш видному місці площини або простору. Він повинен у першу чергу привернути увагу глядача. Це сюжетно-композиційний центр. У ньому виражається ідейний зміст усієї композиції. При знаходженні місця сюжетно-композиційного центру важливо знайти співвідношення сюжетного центру з розміром площини або з розмірами простору, у якому вирішується композиційне завдання. Найбільш простими способами виділення композиційного центру – це його розміщення в геометричному центрі такими способами:

- 1) на перетинанні радіальних ліній у колі;
- 2) на перетинанні діагоналей у квадраті;
- 3) у прямокутній формі центр, як правило, трохи зміщений вгору щодо середини (якщо композиційний центр буде збігатися з геометричним, то створиться ілюзія падіння).

Ефективність таких способів пов'язана із зоровим сприйняттям людини.

Розташування центру залежить від характеру дії, напрямку рухів, а також від загального ідейного задуму. У той же час треба враховувати, що композиційний центр може перебувати в будь-якому місці простору або площини, але єдиною умовою є те, що він повинен бути врівноважений будь-яким предметом (обсягом), що підходять за змістом, темою, стилем.

У складній композиційно розвинутій формі поряд із головним композиційним центром можуть мати місце центри окремих частин композиції, але за силою виразності вони повинні бути менш значними, ніж загальний центр.

Можна зробити висновок, що визначення об'ємно-просторової структура є найважливішим початком, що визначає якість усієї композиції. Гармонійне

вирішення майбутнього виробу й цілісність композиції закладаються вже на стадії формування об'ємно-просторової структури. Досягти високого рівня композиції дизайнер може лише в тому випадку, якщо він вникне в саму суть конструкції. Тому робота над формою повинна здійснюватися на початку проектування, коли визначаються конструктивна схема виробу, принцип його компонування, тобто розміщення та взаємозв'язків основних елементів виробу.

Об'ємно-просторова структура, як властивість композиції, служить також і важливим її засобом, за допомогою якої закладаються основи якості форми.

Композиційна рівновага. Важливою властивістю композиції є її рівновага. Рівновага – такий стан форми, при якому всі елементи збалансовані між собою. Вона залежить від розподілу основних мас композиції відносно її центру (центр – поняття умовне). Рівновага може досягатися однаковістю правих і лівих частин форми, заснованої на симетрії, а також більш складними способами. Сутність таких способів полягає в тому, що елементи композиції, які врівноважуються, або їх групи одержують таку форму та обробку, що їх виразність вирівнюється. Так, елемент невеликої площі, темного, глухого фарбування може бути врівноважений іншим – великої площі, світлого фарбування та з наявністю дрібних деталей. Цей прийом лежить в основі рівноваги предметів з внутрішньою асиметрією. У ній окремі елементи, що мають свою композиційну побудову (осі, ритм, центр), врівноважують один одного таким чином, що загальне ціле виходить зорозв'язаним і статичним.

Композиції можуть бути повністю статичними, тобто такими, де немає внутрішнього руху. Як правило, враження стійкості створюється використанням певних геометричних фігур – рівносторонніх і рівнобедрених трикутників, квадратів, арок, трапецій, а в об'ємних композиціях – кубів, пірамід, прямих призм.

Композиційна рівновага не обов'язково відповідає лише глибокій статичній та стійкій нерухомості. Вона може бути й динамічною, де внутрішня динаміка або рух частин може створювати враження нестійкості, але такої, що не виходить за рамки цілого, і обов'язково зупиняється деталями, що заспокоюють внутрішній рух і не дають деталям вирватися за рамки композиційного простору.

Еліпс, коло, куля, лежачий циліндр надають композиції динаміку, оскільки є нестійкими формами.

Статичність і динамічність форми. Розподіл усього предметного світу на нерухливі об'єкти та об'єкти, що рухаються, обумовив наявність статичної та динамічної композиції. Для статичної композиції характерні закономірності симетрії й метричного ладу, для динамічної – асиметрія й ритм.

У динамічній композиції завжди присутній головний напрямок руху – вісь. Лише уздовж неї може будуватися динаміка руху. Взаємна рівновага частин по обидві боки від осі стримує рух в інших напрямках.

Прийоми композиційного формоутворення самі по собі не мають абсолютної естетичної цінності. Засоби композиції ще в давнину служили не поверхневою прикрасою, а організацією матеріалу у витворі мистецтва, побудові доцільної, міцної та зручної форми. Композиція виробу – це художньо-виразна система його форми та декору, що забезпечує таке розміщення всіх частин і елементів (обсягів, поверхонь, ліній, кольорів), що сприймається як естетичне (естетично правомірне, естетично досконале).

Якщо дизайнер намагається використовувати той самий композиційний прийом при проектуванні різних за призначенням виробів, то його неодмінно спіткає творча невдача. Форма виробу повинна виражати його призначення, конструктивну основу й технологію виробництва. Носіями композиційних закономірностей є: об'ємність, просторовість, міцність, масивність, щільність.

Робота над гармонізацією форми ведеться після уточнення конструктивної схеми виробу, вибору матеріалів, встановлення функціональних розмірів й ергономічних вимог. Із самого початку роботи над формою дизайнер виявляє ідею композиції, тобто той композиційний прийом, яке буде покладено в основу, а потім послідовно розвинутий.

Пропорції та пропорційність. Пропорції, масштаб, контраст, нюанс являють собою наступний якісний щабель закономірної організації форми та характеризують естетичні гідності форми.

Під пропорціями форм розуміють гармонійні співвідношення розмірів частин, сторін, площ і т. д. Пропорції визначають співвідношення деталей між собою та предметів в цілому. При визначенні пропорцій границями відліку є місця переломів форми, якщо вона врівноважується на основі світлотіні, або лінії стиків деталей, якщо площинна композиція будується на основі контрасту складових частин. Розмірні відносини між елементами форми, тобто пропорційність між частинами та цілим, є важливою основою, на якій будується вся композиція.

Форма елементів інтер'єру, у більшості випадків, представляє собою прості геометричні фігури. Для композиції елементів інтер'єру дуже важливо мати виразне співвідношення довжини й ширини, особливо якщо вони повторюються неодноразово. При пошуку співвідношень довжини й ширини елементів інтер'єру за вихідну фігуру може бути прийнятий квадрат. Але квадратна форма слабо виразна, у ній немає контрасту. Більш виразна форма прямокутник. Його можна будувати на основі квадрата й одержувати різні співвідношення довжини й ширини.

Розглядаючи практику пропорційності, слід зазначити метод побудови прямокутників зі складним співвідношенням сторін. Найпоширенішим для цього є метод «золотого перетину» («золота пропорція», гармонійний розподіл) – це розподіл відрізка AC на дві частини таким чином, щоб більша його частина AB відносилася до меншої BC так, як увесь відрізок AC відноситься до більшої його частини AB, тобто $AB : BC = AC : AB$ (рис. 2.1).

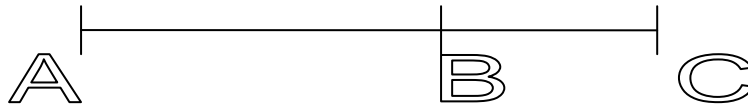

Рисунок 2.1 – До пояснення методу «золотого перетину»

Слід відзначити, що пропорційні відношення є важливим засобом композиції, оскільки вони впливають на супідрядність елементів форми, її динамічність або статичність, зорову стійкість.

Масштаб і масштабність. Важливою умовою досягнення гармонійності композиції є визначення правильної масштабності. У широкому значенні масштаб – це відношення, що дозволяє визначити невідому величину в співвідношенні з відомою.

Під масштабністю предметного світу розуміють домірність або відносну відповідність форми та розмірів предмета його призначенню та розмірам людини.

Щоб людина могла реально сприймати величину об'єкта, який вона бачить, їй необхідно, хоча б підсвідомо, порівняти розміри речей із чимось добре знайомим. У своїй діяльності людина виступає як міра усіх речей. Тому архітектор при проектуванні будівлі поруч із фасадом зображує фігуру людини в масштабі креслення. Аналогічно, створюючи предмети побуту, меблі, ми зв'язуємо їхні розміри з антропометричними даними людини та середовищем, у якому вони перебувають. Наприклад, немасштабними будуть ліжко для дорослої людини в дитячій кімнаті, низькі стільці в кімнаті з високими стелями, великогабаритні предмети в тісній кімнаті і т. і.

Контраст, нюанс, тотожність. Необхідною умовою досягнення гармонії є дотримання міри контрасту, створення плавних переходів між контрастуючими елементами.

Контраст – це найпоширеніший спосіб виділення та підвищення виразності композиційного елемента. Він представляє собою різке протиставлення характеристик, наприклад темне та світле, велике та мале, просте та складне, пряме та криве, гладке та шорсткувате, плоске та рельєфне, легке та важке, а також контраст по положенню елементів у просторі. Контраст дозволяє уникнути м'явості та одноманітності в художніх вирішеннях. Поєднання декількох протилежних характеристик може підсилювати контраст. Так, світла гладка поверхня буде виглядати більш контрастно до темного рельєфу, ніж світла гладка поверхня до темної гладкої поверхні.

Вибір ступеня контрасту визначається художником виходячи з його чуття та художнього досвіду. Дуже сильний контраст може візуально зруйнувати предмет. Тому ступінь контрасту, що застосовується, обмежується вимогами збереження цілісності враження від того, що ми бачимо.

У вирішенні композиції велику роль відіграє *нюанс*, сутність якого полягає в плавному переході характеристики елемента композиції у бік посилення або послаблення. Він передбачає невелику відмінність властивостей. У композиції нюанс нерозривно зв'язаний з контрастом. Якщо контраст не доповнюється тонкими нюансними переходами, він може огрубити форму, зруйнувати її цілісність. Нюанс – це послідовний перехід від однієї властивості до іншої, наприклад, від світлого до темного, від великого до малого, від простого до складного. Художники використовують також нюанс за формою, за положенням в просторі і т. і.

Якщо нюанс підсилити, він може перейти в контраст. Якщо ж його сильно послабити, він виявиться таким, що зовово не розрізняється, тобто стане *тотожністю*. Тотожність – це рівність.

Тотожність використовується у випадках, коли мають місце повтори однакових елементів, тому вона пов'язана з тими засобами композиції, які засновані на повторах.

Метричний повтор. Кількаразове повторення якого-небудь елемента з однаковим інтервалом називається метричним рядом, або метром. Цей засіб композиції широко використовується при проектуванні меблів, особливо корпусних.

Повтор, як якийсь порядок, починає сприйматися з того моменту, коли кількість елементів не вловлюється миттєво. П'ять елементів ще підсвідомо розрізняються людиною як окремі предмети, а шість-сім і більше – сприймаються вже як група. Отже, при шести та більше елементах на сприйняття впливає закономірність багаторазового повтору.

Сприйняття метричних рядів багато в чому залежить від складності самих елементів. Наприклад, об'ємні або складні елементи викликають відчуття багаторазового повтору раніше, ніж площинні й прості.

Метричні ряди можуть мати різну складність. Прості ряди засновано на однакових повторах одного елемента, у більш складних можуть сполучатися, наприклад, три, чотири ряди або відразу розбудовуватися кілька метричних повторів.

При занадто великій довжині метричного ряду з однаковими елементами для досягнення композиційної виразності окремі елементи можна скомпонувати в групи. Тоді ряд ускладниться та будуть чергуватися не тільки елементи, але і їх групи. На метричних повторах заснована побудова орнаментів.

Закони ритму проявляються в будові дерева, діяльності людини, роботі машин і т.д. Саме тому ритм і метр також відносяться до основних засобів композиції форми.

Ритмічний повтор, або *ритм*, – це закономірність композиції, яка заснована на поступових кількісних змінах у ряді елементів, що чергуються.

Ритм (ритмічний повтор) може бути простим, заснованим на повторенні однієї й тієї ж форми або складним, заснованим на повторенні груп форм. Складні

ряди можуть бути також утворені комбінацією декількох простих рядів. У середині ритмічної системи можна сформувати метричні ряди. Кількість мислимих комбінацій нескінченно.

Активність ритму в композиції залежить від сили прояву самої ритмічної закономірності. Якщо зміни чергувань незначні, ритм буде виражений слабо. І навпаки, при гострій зміні ритм може служити головним початком у композиції. Багато чого залежить і від довжини рядів. Якщо ряд занадто короткий, то він не в змозі прийняти на себе організуючу роль. Ритмічний ряд припускає не менше чотирьох-п'яти елементів. Три елементи ще не створюють враження закономірного повтору, оскільки сприймаються як початок або фрагмент ряду.

У той же час надмірна довжина ряду стомлює. Відчуття гнітючої монотонності наростає особливо швидко, коли ритмічний порядок простий, а його акценти активні.

Щоб зняти відчуття монотонності, використовується прийом зупинки ритму, порушення безперервної послідовності його ряду.

Пластика форми. Пластичність, або скульптурність, – властивість будь-якої форми. І те, як «виліплена» ця форма, може вплинути на вигляд предмета. Тому, зберігаючи ту саму об'ємно-просторову структуру, ми маємо ще багато можливостей видозмінювати, варіювати цю зовнішню форму.

Мобільний телефон, наприклад, може бути будь-якої форми, з округленими або прямими кутами, «аморфним» або «кристалічним» і т. п., і це при повністю однаковому його внутрішньому оснащенні.

Пластика характеризує особливості об'ємно-просторової структури, визначає її рельєфність, насиченість тінями та світлом, форму переходу утворюючих поверхонь і ліній. Пластична форма має м'які, плавні переходи твірних ліній. Грані в такій формі заовалені або округлені. Форма, у якій немає пластичності, різка, рубана, аскетична. Пластика зв'язана і з тінями. У складній формі частина поверхонь або елементів перебуває в зоні глибоких тіней і контрастує з освітленими, надаючи обсягу графічної виразності.

Пластика форми та тіньосвітлова структура мають особливо важливе значення при досягненні цілісності малих і мініатюрних форм.

2.2 Колір в інтер'єрі закладів готельно-ресторанного бізнесу

Усе, що оточує людину, пофарбоване у той чи інший колір – це властивість навколишніх предметів викликати у людини певні зорові асоціації.

Кожний колір має певний спектральний склад і інтенсивність видимого випромінювання, що випускається та відбивається. Людське око може сприймати колірні коливання з довжиною хвилі від 380 до 760 нм. Нанометр (нм) дорівнює мільярдній частці метра. Різним кольорам відповідають певні діапазони довжини хвиль випромінювання, наприклад:

✓ червоний – 760...620 нм;

- ✓ помаранчевий – 600...590 нм;
- ✓ зелений – 550...520 нм;
- ✓ синій – 485...470 нм;
- ✓ фіолетовий – 440...380 нм.

Кольори спектра чергуються в такій послідовності: червоний, помаранчевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий.

Відчуття кольору викликає якість променистого потоку, що потрапляє в око людини, тобто його спектральний склад. Різні відчуття того чи іншого кольору пояснюється різною довжиною колірних хвиль. Усі кольори діляться на дві групи: ахроматичні і хроматичні.

Ахроматичні – це чорно-білі та сірі кольори, *хроматичні* – це спектральні кольори – червоний, помаранчевий і т. д. з усіма відтінками між ними. Хроматичних кольорів безліч. Ахроматичні кольори відрізняються один від одного лише світлотою.

Кожний хроматичний колір характеризується трьома основними властивостями: колірним тоном, світлотою, насиченістю.

Колірний тон складає спектр, що складається з основних (червоний, жовтий, синій) і додаткових кольорів. Червоні, жовтогарячі, жовті кольори називають теплими, а блакитні й сині – холодними. Зелені та фіолетові займають проміжне положення між теплими й холодними (рис. 2.2).

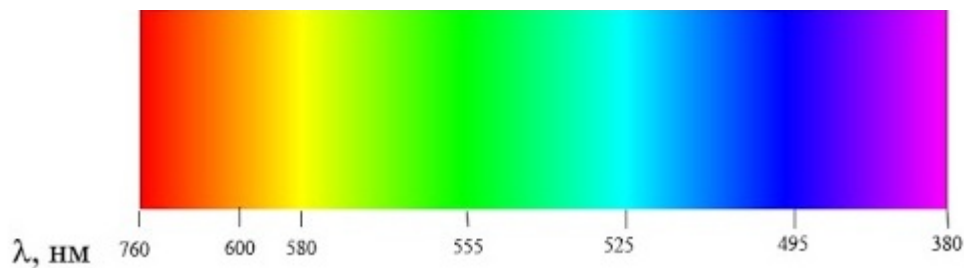

Рисунок 2.2 – Шкала електромагнітних випромінювань видимого спектру з вказівкою довжини хвиль

Професійні художники, дизайнери та інші фахівці, робота яких пов'язана з вибором кольорів, використовують *кольорове коло* – абстрактний ілюстративний спосіб відображення безперервності переходів між кольорами (рис. 2.3). Сектори кола пофарбовані в різні кольорові тони, які розміщені в порядку розташування спектральних кольорів. Розрізняють кольорове коло Іттена, Гете, Освальда. Але, по суті, всі ці колірні кола являють собою один і той самий інструмент колористики.

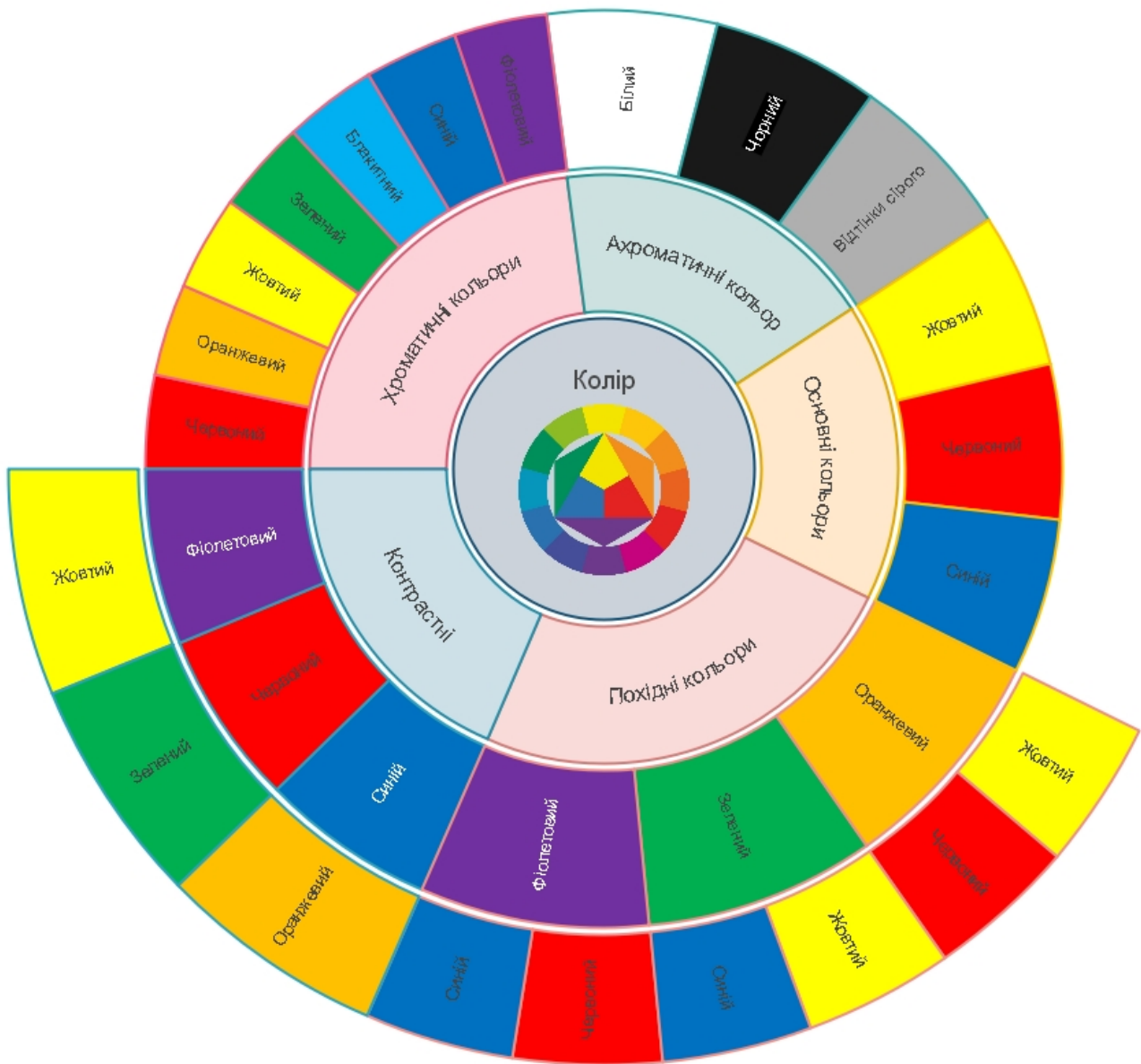

Рисунок 2.3 – Кольорове коло

Кольори впливають на людину і цей вплив має переважно однакову специфіку для різних людей. Можна привести десятки прикладів того, як різні образи, явища, події ми «фарбуємо» у той чи інший колір. Причому люди в різних країнах, представники різних культур, не змовляючись, «розфарбовують» ті самі явища однаковими фарбами. І скрізь наші фізіологічні реакції однакові. В усьому світі люди від гніву багровіють, від горя чорніють, а від заздрості зеленіють, і ніяк не навпаки.

Для того, щоб з'ясувати механізми психофізіологічного впливу кольорів на людину, потрібно звернутися до результатів відповідних наукових досліджень. У спеціальній літературі можна прочитати, що «метаболізм клітини контролюється

емісією фотонів», що «колір є специфічним подразником ока й при його впливі на зоровий аналізатор здійснюється фотостимуляція рецепторів сітківки», що око «заводить біологічний годинник, закладений в таламусі, гіпоталамусі й епіфізі». Цими питаннями займалися Пітер Мандель, Фриц-Альберт Попп, доктор Вендель.

Електромагнітні хвилі взаємодіють із нашими енергетичними структурами – підсилюють або пригнічують їхні вібрації. Зрозуміло, що хвилі різної довжини (а, відповідно, різні кольори) по-різному впливають на ті чи інші органи людини, його психіку. У спеціальній літературі можна знайти таблиці, схеми та графіки впливу електромагнітних хвиль різної довжини на мікроорганізми та рослини, на людину та тварин.

Діючи на райдужку ока, колір збуджує певні рецептори. На цьому заснована діагностика по райдужній оболонці ока, по ній можна «прочитати» хвороби кожного з органів. Воно й зрозуміло, адже «райдужка» рефлекторно зв'язана з усіма внутрішніми органами та, звісно, із мозком. Звідси ясно, що той чи інший колір, діючи на райдужну оболонку ока людини, тим самим рефлекторно впливає й на життєдіяльність органів нашого тіла.

Колір – це не тільки фізика, але ще й психологія, і поезія. Знання й розуміння «абетки кольору», логіки його впливу на людину збагачують і розфарбовують життя, роблять яскравіше палітру наших почуттів і відносин з людьми.

Надамо характеристики основних кольорів спектру.

Червоний – колір чоловічої енергетики. В алхімії він символізує «чоловічий принцип». Між іншим, у Прадавньому Єгипті богів і чоловіків малювали червоною або червоно-коричневою фарбами, у прадавніх племенах чоловіки завжди розфарбовували своє тіло червоним, цегельним кольором. Вони ж мисливці – їм потрібна агресивність, активність, сила. А червоний – колір розпеченого сонця та вогню. Чоловіча психофізіологія «працює в унісон» з вібраціями червоного кольору. Червоний – це гнів, лють, секс, міць.

Синій колір, навпаки, – колір жіночої енергетики. За християнськими канонами синій – колір Цариці Небесної Діви Марії. Синій ми підсвідомо асоціюємо зі спокоєм та нескінченністю, він заспокоює та розслаблює. Це колір пасивності. Адже жінку покликано відігравати пасивну роль – вона підтримує вогонь у вогнищі, виховує дітей. І в диких племенах жінки, як правило, розфарбовували своє тіло саме синіми або жовтими фарбами. До речі, танцівниць у Прадавньому Єгипті малювали в блакитному прозорому вбранні.

Кожна людина має свій хромотип. Кажучи простіше, психофізіологія кожного з нас відповідає певному кольору. Виявляється, імпульсивні холерики – це найчастіше «червоні» люди, сангвініки, як правило, «жовті», чутливі меланхоліки, зазвичай, «сині», а флегматики – «зелені».

Прадавня східна медицина – аюрведа – ділить продукти на «холодні» й «гарячі». Пожуйте, наприклад, пекучу перчину і вам стане пекуче, це «гарячий» продукт. Випийте в спеку склянку солодкої води і ви зрозумієте, чому аюрведа

вважає, що цукор має «холодні» властивості, а сьогодні його пакування часто оформлюється найхолоднішим з усіх кольорів – блакитним.

Блакитний одяг може допомогти при різних захворюваннях шкіри, а фіолетовий посуд сприятиме зменшенню апетиту. Фахівці вважають, що блакитний колір має болезаспокійливі, антисептичними та, навіть, протиблювотні властивості. Тому, щоб сприяти зниженню високої температури людини при захворюванні, її потрібно оточити предметами «холодних» кольорів – синього, блакитного. А хвороби, які викликані переохолодженням тіла, можна лікувати, навпаки, «теплыми» кольорами – червоним, жовтим.

Про використання синього кольору в лікувальних цілях можна почути найчастіше, коли мова йде про необхідність пригнічення якихось процесів, наприклад, для вповільнення серцебиття, для лікування діареї або безсоння. Що стосується безсоння, то, вочевидь, синій тут здатний допомогти, оскільки він умиротворяє та уповільнює рух.

Загальна логіка дії кольорів сьогодні зрозуміла людині – саме у холодних фарб потрібно шукати допомогу при необхідності щось «остудити» – температуру, нерве збудження або апетит.

Синій і блакитний також, зазвичай, викликають асоціації з інтелектом, з філософським спрямуванням думок. Зрозуміло, що в аристократів – «холодних», таких, що вміють володіти своїми почуттями, і кров спокійного, холодного кольору – «блакитна». А в жилах плебеїв, які не приховують вулкан своїх страстей, свої люті, гнів і роздратування, звичайно ж, тече «червона» кров, а не блакитна водиця.

Про відмінності між правим і лівим півкулями головного мозку нам відомо ще зі школи. Якщо казати спрощено, права півкуля відповідає за інтуїцію, творчість, ірраціональність, а ліве – за логіку, раціональні прояви розуму. Вважається, що в жінок більш розвинена права півкуля, у чоловіків – ліва. До яких кольорів схильна права півкуля мозку? Звичайно, до «жіночих», холодних – синього, фіолетового, білого. А ліва півкуля тяжіє більш до «чоловічого» – червоного кольору. Виявлено, що півкулі мозку психологічно по-різному сприймають час. Права – «синя» півкуля мозку трохи недооцінює швидкість перебігу часу, ліва – «червона» – навпаки, переоцінює. Виходить, синій колір неначебто «повільний», а червоний – «більш швидкий». Логічно припустити, що в оточенні різних кольорів ми по-різному будемо сприймати швидкість перебігу часу. Якщо сильно спростити, то можна сказати так: в оточенні червоного «час біжить», а в оточенні синього він рухається повільно.

Виходить, якщо стіни закусочної пофарбувати в червоний колір, то вона за день може пропустити більше споживачів. Багато власників бістро знають про це, однак вони не розуміють, чому так відбувається, вважаючи, що в оточенні червоних стін у відвідувачів просто збуджується нервова система та підвищується апетит. Насправді ж, серед червоних стін людям здається, що час біжить занадто швидко, що вони спізнюються, що треба поспішати-поспішати-поспішати...

слідкувати за часом. Тому люди починають швидше жувати – вони прагнуть скоріше проковтнути їжу та бігти далі по своїх справах. Справді, фарбуючи стіни в пурпур, власникові закусочної треба зважити це рішення, адже цей колір може сприяти підсвідомій агресії відвідувачів і кількості конфліктних ситуацій, що є небажаним фактором для бізнесу.

Зрозуміло, що в престижному ресторані більш вигідними будуть відтінки синього, блакитного кольорів. Адже цей заклад призначений для неспішного відпочинку, тривалого проведення дозвілля. Чим повільніше буде плинути час, тим довше відвідувачі будуть залишатися в ресторані й, відповідно, тим більше замовлять їжі.

Про збудливу дію червоного, напевно, знають усі. Він підсилює занепокоєння, хвилювання, нервову напругу. Під впливом цього кольору дійсно частішає пульс, збільшуються артеріальний тиск, частішає подих. Очевидно, чому саме цим кольором лікують меланхолію, апатію, депресію, «занепад сил». Фахівці затверджують, що червоний колір допомагає виробітку червоних тілець у печінці при втраті крові, сприяє виведенню отрут з організму. Вважається, що червоний колір убиває віруси, знижує запалення в організмі.

Езотерики розрізняють у людині кілька енергетичних центрів, які називають чакрами. Найнижча перебуває ледве вище промежини, верхня – в районі «третього ока». Вважається, що кожна чакра має свій колір. На прадавніх китайських малюнках, що ілюструють методи східної медицини, внутрішності людини різнобарвні. Сама нижня чакра – червона, верхня – фіолетова. Їх порядок відповідає порядку кольорів у спектрі або у веселці. Якщо у вас гарна уява, ви зможете в такий спосіб «побачити» або просто приблизно «вирахувати» колір кожного внутрішнього органа. При цьому логічно припустити, що найнижчі наші прояви, найгрубіші почуття, у тому числі сексуальні, будуть пофарбовані в червоний колір, а найдуховніші, піднесені – у фіолетовий.

Однак не варто діагностувати характер, настрій або наміри людини тільки за кольором його одягу. Звичайно, якщо жінка віддає перевагу платтям або костюмам якогось одного кольору, можливо, вона підсвідомо намагається додати до свого характеру те, чого їй не вистачає. Наприклад, дуже соромлива натура може одягтися в яскраво-червоний костюм, прагнучи в такий спосіб «зарядити» себе агресивністю, напором. Але частіше буває навпаки – діяльні, енергійні люди віддають перевагу червоним, бордовим відтінкам в одязі, оскільки вони відповідають їхньому характеру. Якщо прагнеш зрозуміти навколишніх, треба, звичайно, звертати увагу на те, як вони одягаються. Але куди корисніше навчитися використовувати колір для корекції власного настрою та поведінки.

Враховуючи особливості кольору, його вплив на людину, можна дати деякі рекомендації із застосування кольорів в оформленні інтер'єру закладів готельно-ресторанного бізнесу.

Від вдало обраного колірної рішення приміщень для споживачів багато в чому залежить психологічний клімат інтер'єру, той емоційний настрій, який передається відвідувачам.

До умов, що впливають на вибір кольорової гами приміщень, можна віднести:

- ✓ орієнтацію по сторонах світу та географічну широту;
- ✓ рівень природної освітленості;
- ✓ пропорції приміщення;
- ✓ віковий, національний склад відвідувачів;
- ✓ концепцію закладу готельно-ресторанного бізнесу.

Часто визначальним у виборі колориту стає задум художника, його творча манера, стилістичні особливості його творчості.

Інтер'єри висококласних готелів, найчастіше, обладнуються якісними меблями, з коштовними матеріалами в обробці. Вартість такого оформлення не дозволяє часто змінювати дизайн в гонитві за сучасними модними стилями. Тим більше, що зміна стилю тягне за собою і більш серйозні зміни в концепції готелю. Все це призводить до достатньої консервативності щодо дизайну інтер'єру в готельному бізнесі.

Матеріали обробки, меблі, текстиль в готелі повинні відрізнятися підвищеною зносостійкістю, міцністю, а декоративні елементи – не заважати прибиранню. Таким чином, інтер'єр повинен бути максимально практичним і таким, що відповідає вимогам комфорту, затишку й безпеки. При цьому, готель повинен виділятися своїм дизайном. Не останню роль у створенні іміджу готелю грають фірмові кольори.

Під час вибору колірної гами для використання в дизайні інтер'єру обов'язково потрібно враховувати вплив кольору на емоції людини на психологічному та психофізичному рівнях. Ці відомості, наприклад, активно використовуються в рекламному бізнесі.

Один колір, в залежності від тривалості та інтенсивності впливу, здатний викликати у нас абсолютно різні емоції. Причому більш чутливі до кольору, а також його найменшим відтінкам жінки. Також на сприйняття кольорів позначається вік: воно зростає до 20-25 років, після чого поступово знижується.

У залежності від характеристики впливу на людину різних кольорів можна надати такі загальні рекомендації до використання їх в дизайні інтер'єру закладів готельно-ресторанного бізнесу.

В інтер'єрах престижних готелів і ресторанів можна використовувати похідні від жовтого, персикові та золотисті тони. Ці кольори однаково привабливі при денному та штучному освітленні.

Зелений колір, що володіє розслаблюючою і заспокійливою дією, підійде для оформлення номерів в готелі, інтер'єрів кафе і ресторанів, де гості зможуть відпочити після трудового дня. Досить поширені сьогодні м'ятні і насичено-зелені відтінки.

Синій колір заспокоює, пригнічує агресію і провокує виключно позитивні емоції. Більш того, вплив синього кольору на людину покращує концентрацію

уваги. Синій допомагає перешкоджати безсонню. Присутність синього кольору в інтер'єрі готельного номеру розслабить, позбавить від втоми.

Як вже відзначалося, традиційно виділяють холодні і теплі тони. Перші характеризуються як пасивні, а другі – як активні. Більш детально розділяють кольори за емоційним сприйняттям людиною. Так, вони бувають спокійні (блакитний, зелений) й збуджуючі (червоний, оранжевий), веселі (золотисті, жовті) й сумні (сіро-фіолетові, чорно-сині), легкі й важкі. «Важкість» кольору асоціюють з його насиченістю.

У готелях використовується великий асортимент оздоблювальних матеріалів, різних за кольором і фактурою їх поверхні. Тому при вирішенні інтер'єру слід обирати матеріали з урахуванням «тяжкості» або «легкості» їх кольору.

Для створення гармонійного інтер'єру необхідне дотримання досить чіткої градації кольорів по вертикалі: від важких знизу (підлога, низькі меблі: ліжка, тумбочки, журнальні столики) до легких нагорі (верхня частина стінових панелі, стеля). Незважаючи на те, що багато в чому ставлення до кольору залежить від всіляких ментальних, етнічних і релігійних стереотипів, об'єктивні характеристики також мають місце. Так, площа, що покривається певним кольором, викликає схожі емоції у представників різних культур.

Існує думка, що в сучасному стилі переважають яскраві тони, а класика – монохромна. Насправді все навпаки. Придивіться до антикварних меблів – вони перевантажені великою кількістю елементів вітійового декору, а ліпнина палацових залів чудово поєднується з насиченими кольорами.

Сучасні меблі, особливо в стилі хай-тек, навпаки, прагнуть виявити свою основу, свій «скелет» без розсіювання уваги на дрібні елементи декору, тому такі меблі вимагають більш спокійних тонів. З цього випливає, що яскраві кольори змушують обмежити палітру, в той час як пастельні тони можуть використовуватися у великій кількості відтінків, що дозволяє оформити в одному стилі досить велике приміщення і зробити його при цьому однорідним, але не одноманітним. Таким чином, *кольори в готелі не повинні бути занадто яскравими.*

В цілому ж, колірне рішення зовнішнього і внутрішнього оздоблення готелю визначається, перш за все, доцільністю. Сміливість і новаторство дизайну обов'язково повинні поєднуватися з його ергономікою. Ні що не повинно заважати або втомлювати, особливо колір.

Слід пам'ятати, що надто різкий і активний колір перебиває собою деталі інтер'єру і змашує загальну картину. Однак не можна, також, допускати сірість, блідість і безликість. Колірна гамма фасаду найчастіше продиктована відповідністю архітектурному ансамблю. В інтер'єрі ж колір є не тільки елементом стилю, але й допомагає приховати недоліки та підкреслити переваги приміщення. З його допомогою можна розширити невелику кімнату або візуально «підняти» стелю.

Тож психологія кольору в інтер'єрі тісно пов'язана з фізіологією, світлотехнікою і мистецтвом. Тому кольорові асоціації повинні враховуватися

дизайнером при зонуванні будь-якого простору. Важливе значення має колір і як засіб орієнтування гостей.

З цією метою різним приміщенням і, навіть, поверхам слід надавати різні кольори. Так, зовсім не схожі один на одного поверхові майданчики легко запам'ятовуються. Використання кольору як засобу орієнтування гостей особливо необхідне у великих готелях, в яких можна легко порушити експлуатаційний режим, внести неспокій та заворушення.

Кольором можна виділити місце чергового адміністратора, ліфти і сходи; різну кольорову характеристику можуть мати коридори і холи різних типових поверхів.

Також є кілька важливих моментів, які варто враховувати з точки зору практичності та експлуатаційних характеристик предметів інтер'єру при виборі їх кольорів. Так, пофарбовані у світлі тони приміщення легше утримувати в чистоті, а горизонтальні поверхні меблів повинні бути темними, що дозволяє легко помітити на них пил. Оббивка меблів і декоративні тканини повинні виключати сірі й бурі кольори, які справляють враження недостатньої свіжості.

Але, знову ж таки, не можна з повною достовірністю визначити ті поєднання кольорів, які б викликали у всіх саме ті відчуття та створювали саме той настрій, який відповідав би вимогам до колірної рішення всіх готелів. Однак, використовуючи дані досліджень кольорів, можна оцінити колірне рішення інтер'єру з такими характеристиками.

Зараз більшість готелів оформлюються, переважно, в пастельних відтінках, з використанням темного дерева в обробці. Але є й достатня кількість готелів, повністю розроблених в стилі хай-тек або в монохромній гамі у стилі мінімалізму.

У сучасному інтер'єрі колір обов'язково розглядається в комплексі зі світлом, яке також може бути теплим або холодним, приховувати або підкреслювати деталі меблювання, створювати атмосферу. Особливості та вимоги до освітлення приміщень закладів готельно-ресторанного бізнесу розглянуто в наступному розділі.

Отже, колір, так само як і світло, відіграють значну роль в дизайні приміщень готелів і оформленні фасадів їх будівель. Кожному стилю властиві свої уподобання щодо кольору. За умови вмілого поєднання дизайну, кольору, світла та архітектури споруди готель отримує фірмовий стиль та залишає незабутні враження у тих, хто хоч раз у ньому зупиниться.

Якщо розглядати окремо заклади ресторанного господарства, то вибір колірної гами для оформлення інтер'єрів їх приміщень також має певні особливості, на основі яких можна сформулювати такі практичні рекомендації.

На виборі колірної гами залів для споживачів закладів ресторанного господарства, в першу чергу, впливає орієнтація по сторонах світу та надлишок або відсутність природного (сонячного) освітлення.

Північна, східна орієнтація залу робить приміщення похмурим, у цих випадках більш доречна тепла гама. При південно-західній орієнтації приміщення, звичайно, воно сильно перегрівається сонячними променями, що робить переважним застосування кольорів холодних відтінків.

Недостатня природня освітленість нерідко має місце в залах для споживачів великих підприємствах харчування. У зв'язку з цим інтер'єри великих за площею залів намагаються висвітлити, використовуючи кольори з високим коефіцієнтом відбиття. Застосування світлих тонів для стелі також сприяє зм'якшенню неприємних пропорцій великих приміщень з низькими стелями. Зорово «виправити» пропорції у таких випадках можна шляхом фарбування торцевих стін «виступаючими» теплими, насиченими тонами, а поздовжніх стін – «відступаючими» світлими, нейтральними або холодними.

Для закладів, розрахованих на молодих людей, можна рекомендувати більш різноманітні та насичені кольори інтер'єру. Якщо ж переважають відвідувачі середнього та похилого віку, наприклад у дієтичних їдальнях, в санаторіях, бажаним буде використання більш стриманого колориту приміщень для споживачів.

При виборі колірної гами інтер'єру необхідно враховувати тип підприємства, його спеціалізацією.

Так, у робочій їдальні потрібно створити колірний клімат, що радикально відрізняється від колірного клімату виробничого приміщення. Це сприяє кращому відпочинку під час обідньої перерви. Якщо робітник працює в яскраво освітленому та гучному цеху, в обідню перерву йому необхідна спокійна обстановка. Інтер'єр підприємства харчування в такому випадку повинен мати нейтральний колорит без різких колірних акцентів. Висвітлення бажане неяскраве, краще – розсіяним світлом. Збуджених напруженим ритмом роботи людей можуть стомлювати строкаті барвисті комбінації.

Якщо робітник виконує одноманітні, монотонні операції або ж у цеху переважають холодні та нейтральні тони, обумовлені характером праці, то під час обідньої перерви або після роботи робітнику корисно побути в яскравому, насиченому кольором приміщенні торговельного залу підприємства харчування. У цьому випадку оформлення повинне бути радісним, святковим, а освітленість більш високою. Не випадково, що в шахтарських їдальнях інтер'єр роблять яскравим, барвистим.

Необхідно помітити, що барвистість інтер'єру повинна досягатися не тільки за рахунок фарбування стін, стелі, підлоги інтенсивними кольорами, але й шляхом використання яскравих штор і порт'єр, помітних декоративно-художніх виробів, оббивкою меблів «дзвінких» кольорів.

В інтер'єрі їдалень, що обслуговують робітників, зайнятих на роботах у запиленому середовищі (вугільна, коксохімічна, металургійна промисловість), слід використовувати кольори, які б підкреслювали чистоту. Таке враження надають поверхні із гладкою фактурою, пофарбовані незмішаними фарбами або змішаними фарбами, але близько розташованими в колірному колі.

Застосування чистих насичених кольорів рекомендується також у загальнодоступних закладах ресторанного господарства, де ці кольори будуть добре сполучатися з різноманітним за кольоровою гамою одягом споживачів.

Вибір колористичного рішення інтер'єру ресторану, нічного бару, кафе, що працює ввечері, у значному ступеню залежить від смаку та творчої манери дизайнера. Найчастіше колірна гама залів таких підприємств стримана. Тут широко застосовуються для обробки природні матеріали – дерево, каміння. На спокійному, близькому до ахроматичного, фоні добре виглядають ошатні вечірні костюми. Перевага в інтер'єрі кольорів природніх матеріалів нейтральних тонів особливо доречно в ресторанах і кафе, де добре проглядається навколишній пейзаж, а інтер'єр лише доповнює його.

У багатозальних ресторанах часто використовуються прийоми «колірного зв'язку». Якщо в одному залі домінує один колір, наприклад колір стін, і його доповнюють два інші – колір штор та підлоги, то в сусідньому залі в якості основного кольору використовують один із двох останніх.

У житті кожного закладу рано чи пізно настає момент, коли необхідно оновити інтер'єр або виконати ремонт приміщення. Як правило, керуючий готелю рідко запрошує дизайнера для проведення робіт такого роду, адже вже реалізована основна концепція і здається, що з меблевими тканинами та фарбуванням стін не виникне ніяких проблем. Однак слід мати на увазі, що ринок постійно поповнюється новими будівельними та оздоблювальними матеріалами, які в корені відрізняються від тих, що були раніше, а клієнти висувають все більше вимог до комфорту та особливих умов, наприклад, приватності. З'являється все більше різної техніки і гаджетів, які потрібно грамотно вписувати в концепції інтер'єрів та їх колірну гамму.

Ремонт приміщень готелю або залу закладу ресторанного господарства аж ніяк не повинен обов'язково включати зміну кольорів. Сталість вигляду відомих готелів та ресторанів часто служить їх фірмовою ознакою та, як би, символом стабільності їх високого рівня сервісу.

Іншого підходу вимагають інтер'єри їдалень з постійним контингентом відвідувачів (робочі, студентські, шкільні). Тут періодичне відновлення кольору служить засобом усунення колірної одноманітності, сприяє більш повноцінному відпочинку під час обідньої перерви.

2.3 Роль освітлення в дизайні інтер'єру закладів готельно-ресторанного бізнесу

Обмірковуючи оформлення того чи іншого простору, ми дуже часто забуваємо про освітлення і лише під самий кінець згадуємо про те, що в інтер'єр, який ми створювали з такою любов'ю і старанням, потрібно вписати ще й джерела світла.

Світло, без сумнівів, є одним з найважливіших елементів оформлення. Ми можемо ретельно підібрати предмети обстановки, кольори, дизайн, текстуру матеріалів, однак, при невдалому освітленні можна одержати естетичний ефект, що не тільки не відповідатиме, але, навіть, буди протилежним запланованому, а

сам простір виявиться не таким зручним і практичним, як хотілося б.

Освітленням, яке найбільше за все підходить для того чи іншого простору, буде не таким, що створить вражаючі естетичні або театральні ефекти, а таким, яке найбільше відповідатиме практичним й естетичним цілям обстановки.

Сучасний ринок пропонує величезну кількість найрізноманітніших систем освітлення, здатних задовольнити практично будь-які вимоги, що диктуються тими чи іншими видами діяльності, які, приблизно, будуть здійснюватися в даному просторі. Те саме приміщення, освітлене по-різному, може бути використане для різних цілей і виглядати зовсім по-іншому. Але, звичайно, освітлення є найважливішим елементом оформлення й у тих випадках, коли потрібно створити інтер'єр або екстер'єр, стилізований під яку-небудь епоху, або додати їм театральності.

Кількість світла, вироблена його джерелом, вимірюється в люксах. На більшості освітлювальних приладів, які виробляються та реалізуються в наш час, вказується кількість споживаної ними енергії (у ватах) і виробленого ними світла (у люксах).

Сьогодні розроблено серію стандартних цифрових показників, які характеризують необхідний рівень освітлення для різних частин житла. Вважається, що робочі зони кухні слід освітлювати з розрахунку приблизно 200 люкс на 1 м², для кімнат, ванних і коридорів потрібно близько 100 люкс, для спалень – близько 50 люкс. Такі значення є орієнтовними, додатково потрібно враховувати, що в кожному конкретному випадку вирішальне значення будуть мати особливості того чи іншого простору, потреби того виду діяльності, для якого він призначений, і смаки людей, які його будуть використовувати.

З іншого боку, слід мати на увазі, що світло, вироблене різними джерелами, також різне за своїми властивостями, і таке, що підходить для одного виду діяльності, може виявитися зовсім невідповідним для іншого. Крім того, світильники сильно відрізняються й по типу висвітлення – потік світла може бути прямим, бічним, верхнім, нижнім, спрямованим, розсіяним, схованим, що мерехтливим і т. п., а самі світильники можуть бути стельовими, настінними розміщуватися на підлозі, на столі та у інші способи.

При плануванні оформлення приміщення слід погоджувати всі його елементи, в тому числі освітлення. Кольори, форми, текстури матеріалів, що використовуються в інтер'єр, підкажуть найбільш вдалий спосіб освітлення. Різні поверхні по-різному взаємодіють зі світлом, відбиваючи або поглинаючи його в різному ступені, і від цього великою мірою залежить, яким чином він буде розподілятися в даному просторі. Загалом, ми будемо виходити з того, що більш світлі тони (тобто такі, що мають у своєму складі більший відсоток білого) сильніше відбивають світло, тоді як більш темні в значній мірі поглинають його, а тому вимагають більшої його кількості.

Природне світло є першим і найбільш важливим аспектом, який слід враховувати, при плануванні освітлення того чи іншого простору.

Штучне (нічне або вечірнє) освітлення доводиться продумувати, розраховуючи на повну відсутність природнього світла. Проте при розробці денного освітлення потрібно обов'язково мати на увазі та враховувати штучне освітлення.

Зазвичай, джерелами природнього світла в приміщеннях є вікна та балкони, іноді – як джерела додаткового та/або самостійно освітлення – слухові вікна і т. п.

Об'єкти простору освітлюються по-різному залежно від того, яким шляхом і під яким кутом до них доходить світло.

Природнє освітлення особливо привабливе своєю постійною мінливістю. Кольори, яскраві та живі при ранковому сонці, ближче до вечора видадуться більш темними та спокійними, а вночі майже не сприйматимуться людським оком.

Надто важливо враховувати природнє освітлення, якщо ми прагнемо зробити житловий простір зручним та затишним. При природньому світлі нам спокійніше працюється, легше стежити за часом, приємно спостерігати гру фарб і тіней, таку різну в різні пори року. Одним словом, воно дозволяє нам відчувати себе ближче до природи.

Вікна, гардини, штори та жалюзі являють собою ключові елементи, що дозволяють регулювати потік природнього світла. Вони виконують ту ж функцію, що й абажури світильників.

Прозора шовковиста тканина дозволяє нам перетворити потужний потік яскравого сонячного світла на м'яке тепле саяво, затишне та таке, що не буде дратувати зір. Жалюзі типу венеціанських дають можливість робити приміщення світлішим або темнішим відповідно до обставин, а за необхідності – повністю занурити його в морок.

У приміщеннях з недостатнім припливом денного світла рекомендується використовувати покриття стін, меблі та гардини більш світлих тонів і, навіть, білі: відбиваючи падаюче на них світло, вони сприятимуть тому, щоб приміщення видалося світлішим. І, навпаки, при надлишку світла краще оформляти приміщення в темних тонах: це створюватиме в ньому більш спокійну обстановку.

Кількість і тип світла, що проникає крізь вікно, залежить від того, куди воно орієнтоване. Вікна, що виходять на північ, дають найменше світла, оскільки сонце попадає в них тільки на початку літа. Через вікна, що виходять на схід або захід, на початку весни та осіни світло проникає прямо й майже горизонтально, на початку літа – під усе більш високим кутом. Найбільше світла дістається вікнам, що виходять на південь. Улітку сонячні промені мало проникають у кімнати, зате взимку їх заливає потік горизонтального сонячного світла. У найбільш сприятливих умовах виявляються вікна, орієнтовані на південний захід або південний схід: влітку вони не занадто страждають від палючого сонця, а взимку кімнати висвітлюються досить добре.

Важливо враховувати орієнтування вікон як при виборі штор і жалюзі, так і при плануванні штучного освітлення. Ідеальною з цього погляду є така організація приміщення, яке не вимагатиме додаткового штучного освітлення вдень. Однак,

зазвичай, такого не буває, і дуже часто, коли ми бачимо, що природнього світла недостатньо, ми змушені «на допомогу» йому встановлювати джерела додаткового штучного світла. При цьому доводиться зважувати можливості, що надає нам природнє освітлення, і визначати наші додаткові потреби для кожної конкретної зони даного приміщення.

При цьому слід мати на увазі, що характеристики природного освітлення змінюються впродовж дня у різному ступеню, залежно від орієнтації вікон (для приміщень з вікнами, що виходять на північ, такі зміни є мінімальними).

Також потрібно враховувати кольори, що будуть використовуватися для оформлення приміщень: адже чим вони світліші, тим більше світла будуть відбивати та впливати в такий спосіб на ступінь освітленості.

З іншого боку, на рівномірність освітлення може значно впливати такий фактор, як розташування вікна. Якщо, наприклад, вікно зміщене в плані до одного з кутів приміщення та розміщується ближче до стелі, більш віддалені від нього частина стелі та об'єм самого приміщення будуть освітлюватися помітно гірше. А якщо у вікна буде проникати занадто велика кількість яскравого світла, то стіна, на якій вони розташовані, буде видаватися нам темною через занадто різкий контраст, який око не зможе компенсувати. У цьому випадку проблему можна розв'язати двома способами: або зменшити потік світла за допомогою штор чи жалюзі, або штучно підсвітити стіну, яка здається темною.

Перше й основне, що потрібно брати до уваги при плануванні штучного освітлення, – це можливості та стан електроустаткування. По-друге, необхідно враховувати потреби освітлення того чи іншого приміщення або його частин, виходячи з того, для якого виду діяльності вони призначені.

Визначивши потреби, виконується наступний етап: потрібно уявити собі, які частини даного приміщення або предмети інтер'єру нам хотілося б виділити. Для того, щоб відвідувач, увійшовши до приміщення, насамперед звернув увагу на певний об'єкт (наприклад, стійку ресепшн, барну стійку, демонстраційну вітрину тощо) доцільно підсвітити цей об'єкт місцевим освітленням. Проте, якщо нам потрібно підкреслити цілісність даного простору, у цьому випадку слід зробити акцент на загальне освітлення.

На ринку електротоварів представлена величезна кількість найрізноманітніших світильників, і світло, що генерується ними, також виявляється різним за характером та відтінком. Обираючи світильник, неодмінно потрібно подивитися його в роботі, це допоможе вам уявити собі, наскільки його світло буде сполучатися з колоритом та обстановкою того приміщення, для якого ви плануєте його використовувати. З іншого боку, слід врахувати, що для різних видів діяльності краще підходять різні відтінки світла.

Обмірковуючи схему освітлення, ми не повинні забувати ще про один важливий момент – освітлення повинно бути організоване таким чином, щоб ми могли варіювати його відповідно до поточних потреб або до обставин, які можуть виникнути зненацька. Скажемо, в ресторані може бути спроектовано які-небудь

ізолювані кабінети (кабіни), призначені, головним чином, для відпочинку (побачень), тому в них доцільним буде влаштування м'якого, розсіяного світла, але буває, що в такому закладі намічається офіційна (ділова) зустріч, і звідси виникає потреба в досить яскравому місцевому освітленні.

Виходячи з вищесказаного, можна класифікувати освітлення на такі типи:

1. *Загальне*, завданням якого є поєднання та урівноважування усього освітлюваного простору. Освітлення такого типу досягається шляхом застосування стельових та настінних світильників.

2. *Місьцеве*, за допомогою якого можна одержувати більш-менш спрямоване світло в тих місцях, де ми, наприклад, споживаємо їжу, працюємо тощо. Для місцевого освітлення використовуються торшери, настільні, галогенні та люмінесцентні лампи, світлодіодні світильники.

3. *Декоративне* виконує не практичну, а естетичну функцію. З його допомогою можна підкреслити й виділити гідності якого-небудь архітектурного елемента, антикварних меблів, витвору мистецтва. Для нього, навіть, існують особливі види світильників, як, наприклад, ті, якими освітлюються картини в музеях. Джерела світла й самі по собі можуть бути декоративними елементами, як, наприклад, свічі, улюблені нами за їхню теплоту та затишність.

Сьогодні існує дві великі групи електричних ламп, на які вони підрозділяються за природою утворення світла. Перша група – це лампи розжарювання, друга – газорозрядні лампи.

Лампами розжарювання називаються такі, що випромінюють світло в результаті проходження електричного струму через вольфрамову дратову нитку (розжарюючись, вона породжує світлову енергію). Класичний приклад ламп розжарювання – це всім добре відомі грушоподібні лампочки, що дають тепле світло жовтуватого відтінку; іноді їх називають вольфрамовими. Зустрічаються лампи розжарювання й інших форм, наприклад трубчасті, однак вони мало використовуються в оформленні житлових приміщень.

Газорозрядними лампами називаються такі, утворення світла в яких відбувається за рахунок люмінесценції, що виникає в газовому середовищі, яке піддається впливу електричного розряду. Найбільш відомими представниками цієї групи є флуоресцентні та неонові лампи, що мають трубчасту форму. Вони також бувають грушоподібними, однак у таких приладах використовуються пари ртуті. Світло, що генерується газорозрядними лампами, сильно відрізняється від світла ламп розжарювання – воно біле або блакитнувате та холодне. На відміну від ламп розжарювання, газорозрядні лампи не нагріваються.

Світлотехнічна промисловість не стоїть на місці – сьогодні лампи розжарювання практично зникають з ринку. Їм на зміну йдуть *LED (Light Emitting Diode)* або *світлодіодні* лампи.

LED є практично звичайною на вигляд лампою з безліччю вбудованих світлодіодів, а також напівпровідниковим кристалом на підкладці і оптичною системою. Від хімічного складу напівпровідника залежить спектральний діапазон

випромінюваного світла.

Використання LED-технології в освітленні приміщень відносно нове явище, оскільки висока інтенсивність пристрою стала доступною лише в останні роки.

Перевагами світлодіодних LED-ламп є низьке енергоспоживання в порівнянні зі звичайним освітленням (такій лампі потрібно 10 Вт, щоб освітити приміщення так само, як лампі розжарювання потужністю в 100 Вт) та відсутність ультрафіолетового випромінювання (ультрафіолетова складова звичайного освітлення може призводити до пошкодження тканин очей).

Термін служби LED-лампи дуже довгий, більшість виробників світлодіодів оцінює їх роботу в 40 000-50 000 годин. Якщо щодня користуватися такою лампою по 5 годин, то термін її служби вичерпається більш ніж через 10 років.

Такі лампи екологічно безпечні в порівнянні з енергозберігаючими лампами, в яких містяться пари ртуті. Їм також притаманні маленька вага, ударостійкість та миттєве розігрівання.

Всі лампи характеризуються такими показниками:

1. *Потужність*, вимірюється у Ватах (Вт або W). Чим вище потужність, тим яскравіше горітиме лампа, але при цьому будуть більшими витрати електроенергії.

2. *Світловий потік*, вимірюється в люменах (Лм або Lm). Напевно, це найважливіший показник лампи, він означає, наскільки освітленим буде приміщення, тобто скільки світла «підє» від лампи назовні.

3. *Світлова температура*, вимірюється в кельвінах (K). Показник кольоровості лампи, тобто того відтінку який ми бачимо. Найчастіше використовується такий розподіл:

- ✓ «як звичайна лампа розжарювання» або лампа з теплим кольором (приблизно 2700-3300 K);
- ✓ імітація денного світла або природного кольору (4000-4200 K);
- ✓ холодний колір (більше 5000 K).

4. *Світлова віддача* – це комплекс показників, які можна назвати коефіцієнтом корисної дії (ККД), виражається співвідношенням світлового потоку до потужності, відображається в Лм/Вт. Чим вище значення світлової віддачі, тим більш економічною буде лампа. Теоретично досяжна максимальна величина при повному перетворенні енергії у видиме світло для білого світла становить 199 лм/Вт. Звичайна лампа розжарювання має низьку світлову віддачу – трохи більше 10 лм/Вт, що і є її основним недоліком.

5. *Яскравість*, вимірюється в канделах (кд або cd). Зазвичай на побутових лампах не зустрічається, оскільки означає саме яскравість, тобто лампа може бути яскравою крапкою, а її освітленість буде слабкою. Дані по яскравості повинні бути на так званих «ходових вогнях» в авто. Чим вище цифра, тим яскравіше, але подразливо для очей.

При виборі ламп також потрібно звернути увагу на цоколь. Видів цоколів досить багато, але найпоширеніші в нашій країні цоколі E27 і E14 (великий і маленький). Цифри у маркуванні – це діаметр цоколя в міліметрах. На

підприємствах і складах, в основному, використовують лампи з Е40 цоколем.

Порівняльна характеристика ламп різного типу наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Порівняльна характеристика потужності ламп розжарювання, люмінесцентних та світлодіодних (LED) ламп

Лампа розжарювання	Люмінесцентна лампа	Світлодіодна лампа	Світловий потік
			
20 Вт	5-7 Вт	2-3 Вт	200 Лм
40 Вт	10-13 Вт	4-5 Вт	400 Лм
60 Вт	15-16 Вт	8-10 Вт	700 Лм
75 Вт	18-20 Вт	10-12 Вт	900 Лм
100 Вт	25-30 Вт	12-15 Вт	1200 Лм
150 Вт	40-50 Вт	18-20 Вт	1800 Лм
200 Вт	60-80 Вт	25-30 Вт	2500 Лм

Використовуючи ті чи інші лампи, ми можемо одержувати різні варіанти освітлення, здатні задовольнити найрізноманітніші потреби та будь який примхливий смак.

Вивчення фізичних параметрів світла допоможе нам краще зрозуміти, яким чином воно впливає на різні елементи і як ми можемо використовувати його властивості при оформленні різних просторів.

Інтенсивність освітлення безпосередньо пов'язана з тим, що ми могли б назвати кількістю світла. Якщо лампа дає багато світла або велика його кількість проникає через вікно, ми називаємо таке освітлення інтенсивним або яскравим.

Наші очі перестають бачити, коли в них надходить занадто велика кількість світла або коли контраст між освітленою та неосвітленою (слабко освітленою) зоною занадто виражений. Подібних ситуацій слід уникати.

На думку багатьох, чим більше ламп або чим більше світла вони дають, тим краще, однак це помилкова уява. У надто яскраво освітлених приміщеннях наші

очі сильно стомлюються, як і при слабкому освітленні. Не слід також створювати занадто різкі контрасти, а також простори з монотонним освітленням.

Відбиття відбувається, коли промінь світла падає на яку-небудь поверхню і вона як би повертає частину одержуваного світла. *Дзеркальне (спрямоване) відбиття* відбувається, коли промені світла падають на блискучу поверхню – таку, як, наприклад, у дзеркал або різних сріблястих предметів. Результатом цього є сліпучий блиск, що виникає через те, що велика кількість променів відбивається в однаковому напрямку. У таких випадках ми кажемо: «Світло сліпить очі». Щоб уникнути негативних наслідків такого осліплення краще по можливості уникати інтер'єрних рішень та схем освітлення, при яких може виникнути подібний тип відбиття.

Розсіяне відбиття відбувається, коли промені світла падають на матову поверхню – таку, як, наприклад, поверхня цегельної або покритої шаром фарби (штукатурки) стіни. У таких випадках промені, що відбиваються, розсіюються у всіх напрямках, поширюючи світло по всьому приміщенню. Ступінь відбиття визначається кольором поверхні, що відбиває. Більш темні кольори та їх відтінки відбивають менше світла, ніж світлі, тому стіни темних приміщень слід фарбувати у світлі тони. Наприклад, білий колір відбиває до 90 % падаючого на нього світла, а такі, як, допустимо, темно-зелений, – усього лише близько 20 %.

Ефект відбиття дозволяє нам створювати те, що прийнято називати освітленням відбитим світлом. Уявимо собі, що на білу стіну в декількох місцях спрямоване світло. У результаті все приміщення виявиться освітленим світлом, яке буде відбиватися цією білою поверхнею. Зрозуміло, що для роботи освітлення відбитим світлом не підходить, тому воно використовується лише для загального освітлення приміщень.

2.4 Питання вибору матеріалів та дизайнерської обробки конструктивних елементів будівель закладів готельно-ресторанного бізнесу

Матеріалами для створення інтер'єру можна вважати всі будівельні матеріали та вироби, що виготовляються та реалізуються в Україні та за її межами.

Будівельні матеріали та вироби вітчизняного виробництва, такі як вапно, цемент, керамзит, керамічна та силікатна цегла, керамічна плитка, гіпсокартон, лінолеум, скло, лакофарбові матеріали, покрівельні матеріали, та ін. є конкурентоспроможними на світовому ринку будівельних матеріалів.

Підвищення якості будівельних матеріалів та виробів – одне з головних завдань виробників будівельних матеріалів. Для регламентації якості промислової продукції в Україні діє система стандартизації. Основою стандартизації є об'єднані досягнення науки, техніки та передового досвіду. На кожний будівельний матеріал є стандарти. Якість того чи іншого матеріалу регламентується Державними стандартами України (ДСТУ). Значення стандартизації величезне. Вона визначає випуск матеріалів та виробів певних

розмірів і якості (не нижче обумовлених), що дозволяє створювати естетичні та довговічні інтер'єри.

Слід розрізняти поняття *будівельні матеріали* та *будівельні вироби*.

Будівельні матеріали – це все те, що в процесі застосування або перед ним, дозується, перемішується, прирізується або піддається обробці. Будівельні матеріали можна класифікувати на такі основні групи:

- 1) сировинні (вапно, гіпс, портландцемент і т.п.);
- 2) матеріали-напівфабрикати (деревинно-волокнисті плити (ДВП) і деревостружкові плити (ДСП), фанера, металеві профілі, бруси і т.п.);
- 3) матеріали, готові до застосування (цегла, керамічна плитка, склоблоки і т.п.).

Будівельні вироби – це продукція, що має закінчену геометричну форму. Будівельні вироби класифікуються на:

- 1) столярні (віконні та дверні блоки, щитовий паркет і т.п.);
- 2) скоб'яні та залізні вироби (столярна фурнітура, замки, ручки і т.п.);
- 3) електротехнічні (розетки, вимикачі, освітлювальна арматура і т.п.);
- 4) санітарно-технічні (мийки, раковини, ванни і т.п.).

Сьогодні у будівництві застосовується більше тисячі найменувань різних конструкційних та оздоблювальних матеріалів та виробів. Вони є матеріальною базою для оформлення будь-якого інтер'єру.

Для того, щоб раціонально використовувати конструкційні та обробні матеріали, треба, в першу чергу, знати їх властивості.

Основні властивості будівельних матеріалів можна розділити на:

- ✓ фізичні – щільність, пористість, гігроскопічність, водопоглинення, водопроникність, морозостійкість, теплопровідність, паропроникність і газопроникність, теплоємність, вогнестійкість, звукопровідність і звукопоглинання, радіаційна стійкість;
- ✓ механічні – міцність, твердість, стирання, пружність, пластичність, ударостійкість, зношуваність;
- ✓ хімічні – здатність протистояти руйнуючій дії солей, кислот, лугів, масел;
- ✓ технологічні – властивості матеріалів сприймати певні технологічні операції з метою зміни форми, розмірів, характеру поверхні.

Усі обробні матеріали можна розділити на декілька основних груп:

- 1) деревні матеріали;
- 2) природні кам'яні матеріали;
- 3) керамічні матеріали та вироби;
- 4) скло та склокристалічні матеріали;
- 5) матеріали та вироби на основі полімерів;
- 6) лакофарбові та обклеювальні матеріали.

До деревних виробів і напівфабрикатів відносять: стругані погонажні вироби, вироби для паркетних підлог, столярні плити, віконні та дверні блоки,

фанеру, фальцьовані дошки та вагонну обшивку (*вагонку*) та ін.

Одним з найбільш популярних та прадавніх деревних виробів є *паркет*, який був відомий ще у XVIII в. Це були підлоги високої якості з мозаїчним малюнком з коштовних порід деревини в палацах, заможних будинках та садибах. У сучасній практиці застосовують такі види паркетних покриттів: штучний, мозаїчний, щитовий та паркетні дошки. У громадських будівлях найчастіше застосовують штучний та мозаїчний паркет. Він відрізняється достатньою теплопровідністю, звукопоглинанням, стійкістю до стирання, однак володіє низькими хімічними властивостями, що унеможлиблює застосування паркетних підлог у приміщеннях виробничої групи.

Природними кам'яними матеріалами називають матеріали, які отримують без обробки або шляхом обробки гірських порід. Найпоширенішим природним кам'яним матеріалом, що застосовується для внутрішнього облицювання стін, щаблів, сходів та інших виробів є мармур. Він має високу щільність і невелику твердість, що дозволяє легко розпилювати його на плити, шліфувати та полірувати. Мармур належить до кращих оздоблювальних матеріалів, що володіють високою декоративною цінністю.

Керамічними називають штучні кам'яні матеріали, отримані із природних глин або глиняних сумішей з мінеральними добавками шляхом формування, сушіння та наступного випалення. Слово *кераміка* від грец. *ceramos* – обпалена глина. Виробництво керамічних виробів було почато за кілька тисяч років до нашої ери. Керамічні матеріали – найстарші із усіх штучних кам'яних матеріалів. Керамічні матеріали володіють різними властивостями, що дозволяє широко використовувати їх в обробці приміщень різного призначення закладів готельно-ресторанного бізнесу. Універсальність властивостей, різноманітний асортимент, висока міцність, твердість, хімічна стійкість до агресивних речовин, довговічність, гігієнічність, високі експлуатаційні якості, багата декоративна та стійка колірна гама зробили кераміку цінним обробним матеріалом. До керамічних матеріалів відносяться керамічна цегла, лицевальна плитка.

Традиційна керамічну цеглу виготовляють у формі паралелепіпеда «цегельного» кольору. Однак сьогодні в практику обробних робіт входить цегла різної форми та кольорів (червона, жовта, коричнева, вишнева). Керамічна цеглу застосовують не тільки як матеріал для несучих конструкцій, але й для обробки камінів, внутрішніх стін, арок та інших декоративних елементів.

Керамічні плитки для внутрішнього облицювання стін виготовляють квадратними, прямокутними або фасонними із глини та спеціально складеної керамічної маси. До всіх видів лицевальних плиток для інтер'єрів пред'являються строгі декоративно-художні вимоги до кольору, малюнку та фактури лицьової поверхні. Керамічні глазуровані плитки застосовують у приміщеннях з підвищеною вологістю (мийні, санвузли, душові, ванні кімнати і т.п.).

Підлоги з керамічних плиток влаштовують у приміщеннях з інтенсивним рухом (вестибюлі, аванзали), підвищеним зволоженням покриття (мийні,

санвузли, душові, виробничі цехи закладів ресторанного господарства). Керамічні плитки для підлоги мають різноманітну колірну гаму та різну геометричну форму – квадратну, шестигранну, восьмигранну тощо. Перевага віддається плиткам великого розміру, мм: 200×200×9; 300×300×8, що дозволяє знизити трудомісткість настилання підлог, зменшити кількість швів, підвищити їх гігієнічність.

Склом називається твердий прозорий аморфний ізотропний матеріал, який отримують при охолодженні мінеральних розплавів, що містять склотвірні елементи та оксиди металів. Винайшли скло у Прадавньому Єгипті за 3-4 тис. років до н. е., звідти воно проникло на територію сучасної Італії. Майстри Древнього Риму опанували мистецтво видування. На Русі скловироби з'явилися в XI в. Сьогодні випускається скло листове, поліроване, скляні блоки, архітектурно-художні вироби та ін.

Листове скло служить для заповнення світлових прорізів, а деякі види його застосовують для внутрішніх огорожень, дверей, огорожень сходів, балконів. Листове скло має кілька різновидів: віконне, вітринне, армоване, візерункове та ін.

Номенклатура виробів зі скла досить різноманітна: скляні блоки, склопакети, дверні полотна і т. і.

Скло та вироби зі скла широко використовують для обробки інтер'єрів. Для скляних обробних матеріалів характерні висока декоративність, хімічна стійкість до агресивних середовищ, довговічність, гігієнічність. Ширше за все застосовуються листи та плити із загартованого скла різного кольору.

Вітражі – це обрамлені композиції та візерунки із кольорового і прозорого скла, з розписом окремих деталей спікливими фарбами. Вітражі обрамляють бордюрами з нержавіючої сталі, яким надають фактури під матове срібло або золотаву латунь із карбованим рельєфним малюнком. Художній ефект вітражів полягає в переломленні світлових променів, що проникають крізь них. У залежності від часу дня це створює багату гаму кольорів, гру світла та тіні. Зазвичай, вітражі є композиційним акцентом інтер'єру, тому вони повинні бути тематично пов'язані з функціональним призначенням самого будинку або відповідного приміщення. Вітражі можуть прикрашати як палаци, собори, так і приміщення готелів, ресторанів, барів та кафе.

Полімерними називають матеріали, до складу яких входять полімери. У процесі переробки полімерні матеріали здатні утворювати пластичні маси, які легко формуються та зберігають форму після зняття навантаження. Тому їх часто називають *пластмасами*. Полімери та матеріали на їх основі відносяться до групи нових матеріалів, Вони з'явилися й одержали поширення впродовж останніх 160-170 років.

До полімерних матеріалів відносяться:

- ✓ рулонні матеріали для покриття підлоги (лінолеум, синтетичний ворсовий килим);
- ✓ плиткові матеріали (полівінілхлоридні (ПВХ), кумаринові, гумові плитки);

- ✓ мастичні матеріали (полівінілацетатна, полімерцементна мастики, пластобетонні склади);
- ✓ деревостружкові плити (ДСП), деревинно-волокнисті плити (ДВП), сайдингові панелі, панелі «Poliform» і «Полідекор»;
- ✓ рулонні оздоблювальні матеріали (декоративні полівінілхлоридні плівки, лінкруст, піноплен, ізоплен, самоклеюча плівка, шпалери, що миються та ін.).

Набір фізико-механічних властивостей роблять вироби з полімерів найбільш розповсюджуваними. Однією з цінних властивостей пластмас є їх низька щільність, вони в 2 рази легше алюмінію та в 5 разів легше сталі. Полімерні матеріали добре пружинять, стискаються, розтягуються, згинаються, стійкі до стирання та ударних впливів, мають високу опірність агресивним середовищам, легко обробляються, їх можна різати, пилити, стругати тощо. Більшість пластмас непроникні для води, а низька стираємість дозволяє їх широко застосовувати для покриття підлог.

Однак, полімерні матеріали та виробу із них мають і ряд недоліків, які потрібно враховувати при їх використанні:

- ✓ мала поверхнева твердість;
- ✓ низька теплопровідність;
- ✓ під час експлуатації відбувається процес старіння (губиться гнучкість, еластичність, з'являються потемніння поверхні і т. і.);
- ✓ більшість із пластмас не є вогнетривкими;
- ✓ токсичність.

Але ці недоліки не знижують ефективності застосування полімерних матеріалів при обробці приміщень закладів готельно-ресторанного бізнесу.

Поряд із традиційними матеріалами, відзначеними вище, особливу увагу заслуговують нові, що володіють кращими та більш доскональними характеристиками. Розглянемо деякі з них.

Останнім часом широко використовується альтернативний варіант паркетної підлоги – *ламінований паркет*. Кожна панель такого паркету складається з 4 шарів:

- 1 – стійкий полімерний верхній шар, забезпечує захист зовнішньої поверхні;
- 2 – полімерний шар з якісно нанесеним малюнком;
- 3 – основа, водонепроникний, дуже щільний, склеєний з декількох шарів лист ДВП;
- 4 – полімерний підстильний шар.

Ламінований паркет відрізняється швидким, простим та охайним монтажем, вологостійкістю, високою міцністю на розрив, гігієнічністю, гарним зовнішнім виглядом, що надає приміщенню неповторності та оригінальності.

Також заслуговують уваги натяжні стелі з ПВХ-плівки, яку натягають на пластиковий корсет, видимий або схований. За своїми естетичними, практичними та гігієнічними властивостям вінілова плівка набагато перевершує усі інші

стельові матеріали. Вінілова плівка, що призначена для використання в натяжних стелях, буває всілякого кольору та текстури. Вона має певні специфічні властивості, які є її перевагами:

- ✓ витримує температуру повітря до 50°C;
- ✓ не боїться ударів і не тріскається;
- ✓ легко миється.

Стелі з вінілової плівки можуть застосовуватися в вестибюлях, залах закладів ресторанного господарства, готельних номерах, конференц-залах, приміщеннях фітнес- та рекреаційної зони.

Лакофарбовими матеріалами називають в'язко-рідинні склади, які наносяться на підготовлені поверхні будівельних виробів або елементи конструкції тонким шаром і утворюють після висихання плівку, що міцно стикається з основою.

Лакофарбові матеріали розділяють на лаки, фарби, емалі та допоміжні матеріали.

До будівельних фарб відносяться олійні, водорозчинні, емалеві склади й лаки.

Олійні фарби випускають пастоподібними (вимагають розведення оліфою) і рідкими, готовими до вживання.

Водорозчинні фарби випускають на мінеральній основі, клейові, водоемульсійні та полімерцементні.

Емалеві фарби представляють собою суспензії пігментів у лаках. Лаки являють собою розчини природних або штучних смол у летучих розчинниках.

Діапазон використання фарб дуже широкий – для зовнішнього та внутрішнього фарбування по дереву, металу, сухій штукатурці та іншим поверхням.

Матеріали для обклеювання стін і стель.

У сучасному будівництві, а також при ремонті житлових і громадських будинків для внутрішньої обробки приміщень широко використовують шпалери.

Шпалери – рулонний матеріал на паперовій основі, на лицьову поверхню якого нанесено декоративне покриття друкованим способом з наступною обробкою або без неї, призначений для обклеювання стін і стель.

Вологостійкі шпалери захищені від перепадів вологості у приміщенні. Їх паперова основа, на яку нанесений малюнок, захищена зверху лаком. Вони стійкі до вологого стирання без застосування мийних засобів (наприклад, «Дуплекс» або «Симплекс»).

Найпоширеніший вид шпалер, що миються, – вінілові. Паперова основа їх покрита вініловою плівкою. Випускають також акрилові шпалери, з акриловою плівкою. Строк експлуатації шпалер, що миються, до 15 років. Недоліком є те, що вони не пропускають повітря, тобто «не дихають».

Шпалери під фарбування на тканинній (флізеліновій) основі також набули широкого застосування. Фарбуються вони акрилатними дисперсійними фарбами.

Пофарбовані шпалери можна піддавати вологому прибиранню. Також їх можна перефарбовувати до 15 разів із збереженням структури.

Класифікувати шпалери можна у такий спосіб:

Паперові:

- гладкі;
- структурні.

Дуплекс:

- гладкі;
- тиснуті (рельєфні);
- гофровані;
- під фарбування.

Вінілові:

- шовкографія;
- важкий вініл;

– структурний вініл;

– флет-вініл.

Текстильні (тканинні):

- на паперовій основі;
- на тканинній основі;
- на синтетичній основі;
- скловолокно.

Металеві шпалери.

Коркові шпалери.

Бамбукові шпалери.

«Рідкі шпалери».

Металеві шпалери виготовляються шляхом покриття паперової основи тонким шаром металу, потім на поверхню шпалер наноситься малюнок.

При виборі шпалер, необхідно звертати увагу на символи, позначені на їх етикетці, щоб правильно їх наклеїти та здійснювати подальший догляд (рис. 2.4).

Обробка приміщень закладів готельно-ресторанного бізнесу повинна відповідати їх функціональному призначенню та специфіці. Одночасно необхідно враховувати архітектурний вигляд будинку та декоративні особливості обробних матеріалів, що обираються для застосовування.

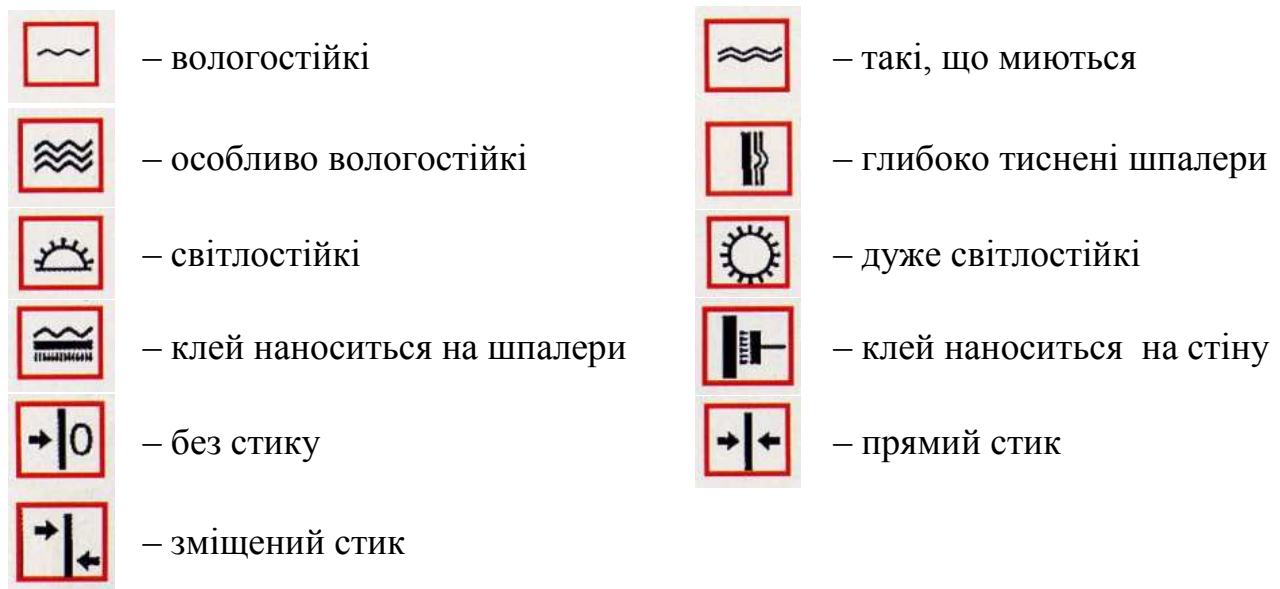

Рисунок 2.4 – Умовні позначення на пакуванні шпалер, що характеризують їх властивості

Обрані для обробки матеріали повинні мати високу якість, довговічність, технологічність у застосуванні, бути вологонепроникними, волого- та жиростійкими, економічними і відповідати певним санітарно-гігієнічним вимогам.

Довговічність або здатність матеріалу витримувати експлуатаційні впливи впродовж певного часу без зниження технічних і естетичних властивостей, – одна з найважливіших вимог до обробки. Ступінь довговічності матеріалу або виробу залежить від того, чи є даний матеріал невід'ємною частиною несучої або огорожувальної конструкції, або він виконує тільки функції покриття. У першому випадку довговічність поверхневого шару повинна дорівнювати довговічності конструкцій, у другому випадку вона визначається між ремонтними строками та часом морального зношування.

З позиції експлуатаційно-технічних вимог обробні матеріали повинні мати мале водопоглинення, не піддаватися корозії, бути достатньо вогнетривкими, легкими, міцними, мати добрі теплоізоляційні й акустичні властивості. Необхідно підкреслити, що експлуатаційно-технічні вимоги обробного матеріалу визначаються експлуатаційним режимом приміщення.

Для вибору обробки інтер'єрів закладів готельно-ресторанного бізнесу велике значення мають експлуатаційно-гігієнічні вимоги. Здатність матеріалу легко очищатися від пилу, бруду, залишків їжі, легко митися та дезінфікуватися – найцінніші його властивості у зв'язку з необхідністю підтримування чистоти в приміщеннях.

Естетичні вимоги до обробки охоплюють такі її властивості, як форма, колір, фактура, текстура, малюнок поверхні. Чим більше набір обробних матеріалів з різноманітною характеристикою, тим більше можливостей створити естетично привабливий інтер'єр.

Зовнішній вигляд обробки багато в чому залежить від правильного вибору, використання та кількісного співвідношення різних декоративних засобів. Поява великої кількості синтетичних матеріалів і фарб не виключає можливості їх композиційного та кількісного поєднання з традиційними матеріалами. Однак слід враховувати, що наявність різних матеріалів в одному інтер'єрі, особливо невеликого обсягу, може перевантажити його, зробити строкатим і невиразним. Різноманітні за своїми властивостями, фактурі та кольору матеріали погано сполучаються, створюють ефект непотрібного контрасту та багатотемності. Тому для оформлення інтер'єрів закладів готельно-ресторанного бізнесу бажано використовувати мінімум засобів універсального застосування.

Вирішуючи питання обробки інтер'єру, особливу увагу слід приділяти якості обробки поверхонь: напрямку ліній, виконанню деталей, вузлів, стиків, примикань. Наприклад, при облицюванні стіни дерев'яними плитами необхідно прагнути, щоб вони були паралельними, рівномірними за довжиною й товщиною, мали однаковий профіль, фактуру та колір.

У кожному конкретному випадку для обробки інтер'єру слід

використовувати такі прийоми, які сприятимуть найкращому вирішенню поставлених завдань. Так, перевага штучного каменю, як оздоблювального матеріалу, полягає в тому, що з нього можна одержати плити будь-яких розмірів, форми, фактури, малюнка й кольору, а також у можливості індустріального ведення робіт. Застосування лицювальної цегли дозволить створити поверхню стін без додаткових штукатурних робіт. Комбінація лицювальної цегли з іншими лицювальними матеріалами підсилить декоративну виразність останніх. Цегельна стіна служить добрим тлом для витворів декоративно-прикладного мистецтва та декоративних рослин, які можна розмістити у вигляді окремих вставок або начіпних елементів, на уступах або в нішах.

Керамічна обробка стін поєднує в собі багатство колірної гами, металевий блиск і різноманітність відтінків глазури з довговічністю, гігієнічністю та економічністю.

Гарними декоративними властивостями володіє скло, яке застосовується для обробки стін і колон, у вигляді дзеркал, листів або плиток, підфарбованих зі зворотної сторони. Поверхня скла може мати малюнок або декоративну фактуру, виконану гравіруванням, фарбами, фотодруком, травленням, піскоструминною обробкою. Обробка колон великого перетину дзеркальною поверхнею дозволяє «розчинити» їх у просторі, а дзеркальні стіни зовово збільшують обсяг приміщень за рахунок відбиття. Багатою колірною гамою й фактурою (від дзеркально-глянсової до матової й рифленої) має скляна килимова мозаїка, що використовується для декоративного облицювання стін.

В обробці сучасних інтер'єрів закладів готельно-ресторанного бізнесу широко застосовується дерево. Його декоративні властивості, багатство кольору, малюнку та відносна довговічність надають інтер'єру особливого затишку та виразності. Деревина добре піддається обробці та добре сполучається з іншими обробними матеріалами.

Площини стін (колон) обробляють, зазвичай, полірованими або лакованими дерев'яними панелями, що впритул примикають один до одного. Іноді передбачають «розшивку» швів, для чого між ними укладають рейки, виготовлені з деревини іншої породи, що відрізняється за кольором і текстурою. Дерев'яні панелі служать гарним тлом для декоративної зелені кімнатних рослин, елементів декоративно-прикладного мистецтва, металу, кераміки, пластмаси.

Лицювальні матеріали з полімерів поєднують у собі легкість і практичність, добрі естетичні та гігієнічні властивості, високу економічність. Практичністю в застосуванні відрізняються ПВХ-плівка з клейовим шаром, захищеним папером, а з рулонних матеріалів – піноплен, що кріпиться до поверхні спеціальним клеєм.

З листових і плиткових матеріалів на основі синтетичних смол кращими для облицювання стін є декоративний паперово-шаруватий та деревинно-шаруватий пластик. Паперово-шаруватий пластик випускається різного забарвлення та малюнку, з дзеркальною або матовою поверхнею. Деревинно-шаруватий пластик має гладку, злегка глянсову поверхню та легку текстуру деревної шпони.

Із плиток на основі полімерів (полістирольних, ПВХ, фенолітових) виконують мозаїчні килимові покриття стін, що відрізняються особливою декоративністю, з багатою палітрою кольорів і відтінків – від пастельних до насичених, із гладкою глянсовою або напівматовою поверхнею.

Нещодавно для облицювання стін і колон закладів готельно-ресторанного господарства почали застосовувати листовий (рифлений) алюміній, листову нержавіючу сталь та інші метали. Дуже цікаво та сучасно виглядає перфорований листовий метал підсвічений зсередини.

Слід зазначити, що якість опоряджувальних робіт, а також фарбування й лакування багато в чому залежать від підготовки поверхні. Стіни повинні бути ретельно вирівняні та висушені, мати гладку поверхню без спучувань та деформації. Перед фарбуванням або наклеюванням шпалер поверхні обов'язково підлягають ґрунтуванню, яке ставить метою очищення поверхневого шару від пилу та утворення на ньому плівки, що добре зчіплятиметься з фарбою або клеєм.

Довгий час підлоги розглядалися як виключно функціональний елемент. Однак у сучасних умовах естетична значимість підлог у загальній композиції інтер'єрів суттєво зросла. На думку фахівців, вони повинні відповідати не тільки гігієнічним, але й естетичним вимогам – мати стійкий колір, гармонійний з іншим оформленням, приємну фактуру, мати здатність поглинати звук. Варіювання колірної розв'язки підлоги, застосування різноманітних орнаментальних малюнків роблять підлогу активним елементом інтер'єру, а в окремих випадках вона може стати навіть основою композиції залу (наприклад, підлога танцювального майданчика).

Для покриття підлог у закладах готельно-ресторанного бізнесу використовують паркет (складальний, щитовий, паркетні дошки), ламінат, метлаські та шлакоситалові плитки, керамічну плитку та керамограніт, покриття з полімерних матеріалів (плиткові та рулонні), в деяких випадках природний камінь, мрамур та граніт.

Покриття підлоги з мозаїки, метлаських, шлакоситалових, керамічних плиток має високу вологостійкість, легко миється та відповідає санітарно-гігієнічним вимогам. Однак таке покриття має недоліки – плитки відносно швидко стираються, перетворюючись на гладку та слизьку поверхню; такі підлоги, як і кам'яні, доволі холодні, тому їх зазвичай застосовують у приміщеннях та підприємствах короткочасного користування.

У закладах готельно-ресторанного бізнесу широкого поширення одержали синтетичні ворсові килимові покриття. За технологією виготовлення вони підрозділяються на п'ять груп: ткани, трикотажні, ворсово-прошивні, неткані, повстяні. Ткани покриття відносно дорогі, тому їх застосовують в закладах високої категорії та відповідного типу (ресторани, бари, кафе).

Вихідним матеріалом для текстильних покриттів служать нитки із синтетичних волокон. Найбільш зносостійкі покриття з капрону, нейлону, силону та інших матеріалів з поліамідного волокна. Високою якістю відрізняється також

лавсан (поліефірне волокно), хоча за стійкістю до стирання він уступає поліамідному волокну. Як матеріал для покриття підлоги використовують також вовну й віскозу, але за своїми фізико-механічними характеристиками вони значно поступаються синтетичним матеріалам. Опір стиранню поліамідного волокна у двадцять разів більше, ніж віскозного. Довговічність покриттів збільшує також спінена губчата основа. При цьому поліпшуються теплофізичні та акустичні властивості тканини.

Декоративний шар килимових покриттів може бути ворсовим і безворсовим, а сам ворс – розрізним і петельчатим. Висота ворсу зазвичай становить 3-5 мм при загальній товщині покриття на спіненій основі не вище 10 мм. Полотнища випускають ширини від 0,7 до 3 м. Зустрічаються покриття шириною 4-5 м. Доцільно використовувати більш широкі полотнища, які дозволяють настилати покриття швидше і якісніше. Основні способи настилення килимових покриттів – приклеювання, вільне укладання, натяг за допомогою плінтусів.

Найчастіше застосовуються одноколірні килимові покриття або із максимально спрощеним малюнком (у вигляді смуг, великої клітки і т.п.), завдяки чому спрощується стикування окремих полотнищ. Широкий колірний діапазон текстильних покриттів, що випускаються, різна фактура поверхні (гладка безворсова, петельчата, типу «буклі», гладка, ворсова) дозволяють індивідуалізувати інтер'єри.

Досвід експлуатації килимових покриттів показав, що вони добре піддаються санітарній обробці, особливо за умови використання сучасного обладнання та технологій клінінгу.

Для обробки стель використовують порополістирол, деревостружкові, деревинно-волокнисті, фанерні, гіпсокартонові, фібролітові, мінераловатні і скловатні плити, що володіють звукопоглинаючими властивостями, а також ПВХ-вироби зі звукопоглинаючою еластичною підшовою. Акустичними пристроями служать також підвісні та натяжні стелі. Одночасно вони дозволяють сховати неестетичні конструктивні елементи або розташовані під стелею складні системи інженерного устаткування (електропроводку, вентиляційні та опалювальні короби).

2.5 Предметне середовище інтер'єру. Загальна характеристика меблів та текстильних матеріалів для закладів готельно-ресторанного бізнесу

Меблі класифікують за такими основних ознаками:

- ✓ експлуатаційними;
- ✓ функціональними;
- ✓ конструктивно-технологічними;
- ✓ за матеріалами;
- ✓ за характером виробництва.

За експлуатаційним призначенням розрізняють меблі побутові та меблі для громадських приміщень.

Меблі для громадських приміщень – це вироби, призначені для обстановки приміщень підприємств і установ з урахуванням характеру їхньої діяльності і специфіки функціональних процесів. У цю групу входять меблі підприємств торгівлі, ресторанного господарства (їдалень, ресторанів, кафе, закусочних та ін.), готелів.

За функціональним призначенням розрізняють такі види меблів:

1. *Меблі для зберігання (корпусні)*, основне призначення яких – зберігання і розміщення різних предметів.

Відокремлюють такі види меблів для зберігання:

- ✓ *шафа* – виріб, переважно з дверима, для зберігання предметів різного функціонального призначення (одягу, білизни, посуду, книг тощо) із ящиками або без них;
- ✓ *тумба* – шафа меншої висоти для зберігання предметів різного призначення;
- ✓ *тумба туалетна* – виріб із дзеркалом та ємностями для зберігання туалетних приладь;
- ✓ *комод* – тумба з ящиками для білизни;
- ✓ *секретер* – шафа з відкидними дверима або висувною дошкою для письмових робіт;
- ✓ *скриня (сундук)* – виріб корпусних меблів з відкидною або знімною верхньою кришкою;
- ✓ *буфет* – шафа для розміщення продуктів харчування та посуду;
- ✓ *полиця* – виріб без передньої стінки, із задньою стінкою або без неї, для розміщення книг або інших предметів.

2. *Меблі для сидіння (лежання)* – меблі для розміщення людини в положенні сидячи та (або) лежачи:

- ✓ *ліжка* – виріб для розміщення людини лежачі з метою її відпочинку та сну; розрізняють одинарні ліжка (на одну людину), подвійні ліжка (на двох людей), двохярусні ліжка (з розміщеними один над одним місцями для лежання);
- ✓ *диван* – комфортабельний меблевий виріб для сидіння декількох людей, зі спинкою;
- ✓ *диван-ліжка* – диван, яке трансформується у спальне місце;
- ✓ *кушетка* – меблевий виріб для лежання, з головною спинкою із підголівником або без них;
- ✓ *тахта* – широка кушетка для двох людей;
- ✓ *лава* – меблевий виріб, з вузьким сидінням, для декількох людей, з висотою сидіння, рівною або більшою за його глибину;
- ✓ *табурет* – меблевий виріб для сидіння однієї людини, без спинки та підлокітників;

- ✓ *банкетка* – меблевий виріб для сидіння однієї або декількох людей, без спинки, з оббитим сидінням;
- ✓ *стілець* – меблевий виріб для сидіння однієї людини, зі спинкою, з підлокітниками або без них, із висотою сидіння, функціонально зручною при співвідношенні її з висотою столу;
- ✓ *крісло* – комфортабельний меблевий виріб для сидіння однієї людини, зі спинкою, з підлокітниками або без них;
- ✓ *робоче крісло (робочий стілець)* – крісло з підлокітниками, з висотою сидіння, яка дорівнює висоті сидіння стільця;
- ✓ *крісло для відпочинку* – крісло з висотою сидіння меншою за висоту сидіння стільця;
- ✓ *крісло-ліжко* – крісло, яке трансформується у спальне місце;
- ✓ *диван-тахта* – диван, яке трансформується у тахту;
- ✓ *шезлонг* – легке крісло для відпочинку напівлежачи, що трансформується на час використання.

3. *Меблі для роботи та прийому їжі* – вироби, призначені для прийому їжі, виконання різної роботи та розміщення предметів:

- ✓ *стіл* – виріб з робочою площиною, розміщеною на функціонально зручній висоті, призначений для роботи, прийому їжі та встановлення різних предметів. Розрізняють:
 - *стіл обідній* – для прийому їжі;
 - *стіл сервірувальний* – для подавання їжі та прибирання посуду;
 - *стіл письмовий* – для занять та виконання письмових робіт;
 - *стіл журнальний* – стіл низької висоти для формування зони відпочинку;
 - *стіл туалетний* – виріб із дзеркалом та ємностями для зберігання туалетних приладь.

4. Інші меблі:

- ✓ *вішалка* – виріб призначений для розміщення верхнього одягу і головних уборів.

За конструктивно-технологічними ознаками розрізняють такі види меблів:

- ✓ *меблі збірно-розбірні* – конструкція яких дозволяє здійснювати їх неодноразове збирання та розбирання;
- ✓ *меблі універсально-збірні* – вироби з уніфікованих деталей, які дозволяють формувати меблі різного функціонального призначення та розмірів;
- ✓ *меблі секційні* – меблі, що складаються із декількох меблевих секцій, які встановлюються одна на одну або поряд одна із одною;
- ✓ *секція меблева* – конструктивно завершений меблевий виріб, який може використовуватися самостійно або бути складовою частиною блоку виробів;
- ✓ *меблі нерозбірні* – вироби, з'єднання яких є нероз'ємними;

- ✓ *меблі вбудовані* – меблі, які вбудовуються у приміщення будівель;
- ✓ *меблі, які трансформуються* – вироби, конструкція яких дозволяє шляхом переміщення деталей змінювати їх функціональне призначення та (або) розміри;
- ✓ *меблі гнуті* – вироби, основні деталі яких виконані методом гнуття;
- ✓ *меблі гнутоклеєні* – меблі, в конструкції яких переважають деталі, виготовлені методом гнуття з одночасним склеюванням;
- ✓ *меблі плетені* – меблі, в конструкції яких переважають деталі, виготовлені методом плетіння;
- ✓ *меблі пресовані*;
- ✓ *меблі формовані*;
- ✓ *меблі штамповані*;
- ✓ *меблі литі* (із металу або пластмас).

Існує така класифікація меблів за матеріалами:

- ✓ із деревини та деревинних матеріалів;
- ✓ металеві;
- ✓ із полімерних матеріалів;
- ✓ комбіновані.

За характером виробництва меблі розподіляються на експериментальні, серійні і масові.

Експериментальні меблі – є зразками нових виробів, які розробляються. Вони використовуються для оцінки відповідності функціональним вимогам та для проведення випробувань.

Серійні меблі – це вироби, які випускаються партіями (серіями), при цьому повторення серій може передбачатися заздалегідь.

Масові меблі випускаються у великій кількості, безперервно, протягом тривалого часу без зміни конструкції. Це, як правило, здійснюється при широкій предметній та технологічній спеціалізації підприємств.

Меблі є найважливішим елементом інтер'єру житлового та суспільного середовища. Вони утворюють та формують середовище перебування людини і повинні задовольняти її естетичні запити, формувати художні смаки. Останнім часом меблеві вироби все частіше розглядаються не тільки як функціональні предмети, а і як предмети мистецтва.

Основні вимоги до сучасних меблів визначаються їх якісними характеристиками, виробничими та споживчими.

Споживчі показники меблевих виробів включають:

- ✓ *функціональні* – відповідність меблів їх призначенню, відповідність розмірів меблів розмірам приміщень, для яких вони призначені, зручність користування, правильна організація інтер'єру в приміщенні, економічне використання площ, можливість вільно переміщати елементи меблів, взаємозамінність вузлів і деталей меблів;

✓ *ергономічні* – меблі не повинні здійснювати шкідливий вплив на організм людини. Розміри меблів повинні відповідати розмірам тіла людини (антропометричним даним). Конструкція повинна забезпечувати найменшу стомлюваність при роботі. Меблі для відпочинку повинні забезпечувати максимально швидке відновлення працездатності. Стільці та крісла повинні виготовлятися з певним нахилом спинки та висотою сидіння. Форма предметів меблів, призначених для сидіння та лежання, повинна забезпечувати правильне положення хребта. М'які елементи меблів повинні рівномірно облягати тіло людини та тиск від маси тіла повинен розподілятися рівномірно. Для забезпечення правильного положення тіла при роботі за столом обов'язково враховують дистанцію та диференцію;

✓ *гігієнічні* – повинні забезпечувати нешкідливі умови для користування меблів (недопустимість виділення токсичних речовин, підтримування меблів у чистоті). Меблі повинні легко очищатися від забруднень. Найбільше жорстко ця група пред'являється для кухонних і дитячих меблів;

✓ *естетичні* – меблі повинні відповідати моді, інтер'єру.

У виробництві меблів використовуються різні матеріали. При розробці конструкції меблевих виробів, починаючи з самого початку проектування, дизайнер і конструктор повинні враховувати властивості матеріалів та їх зміну з часом, оскільки меблі експлуатуються десятками років.

Загальна класифікація матеріалів для виробництва меблів представлена на рисунку 2.5. Матеріали, що застосовуються у виробництві меблів, поділяють на основні та допоміжні. За допомогою *основних* матеріалів формують конструкцію та оформляють зовнішній вигляд виробу; вони входять до складу виробу.

Допоміжні матеріали застосовуються при виготовленні виробу, але не входять до його складу. Вони поділяються на *виробничі* та *експлуатаційні*. Перші використовуються у виробничому процесі при обробці виробів (шліфувальні та поліруючі засоби, сполуки для відбілювання, вирівнювання і т. п.), другі – для підтримування у робочому стані обладнання, пристроїв (мастильні, обтирочні та ін.).

У залежності від призначення основні матеріали поділяються на конструкційні, лицевальні, клейові та оздоблювальні.

Конструкційні матеріали складають основу виробів, і їм належить провідна роль. За фізико-хімічними властивостями розрізняють деревинні, полімерні матеріали, метали та ін.

Лицевальні матеріали – це шпон струганий та лущений, декоративні плівки, декоративний паперово-слоїстий пластик, шкіри, шкірозамінники, ламінати та ін.

Клейові матеріали використовують для склеювання різних виробів із застосуванням різноманітного обладнання, при збиральних та інших роботах, тому асортимент цих матеріалів дуже великий.

Оздоблювальні матеріали застосовують для утворення захисно-декоративних покриттів при виробництві виробів та обладнанні інтер'єрів. Вони мають різний склад і класифікуються за багатьма ознаками.

У меблевому виробництві виділяють також інші, додаткові групи основних матеріалів: *матеріали для виробництва м'яких меблів, фурнітуру, скловироби, дзеркала.*

Рисунок 2.5 – Класифікація матеріалів для виробництва меблів

Як конструкційний матеріал деревина володіє багатьма позитивними властивостями. Це достатньо міцний та легкий матеріал. *Коефіцієнт якості* (відношення межі міцності до щільності) її у деяких випадках вище, ніж у металів. Деревина добре працює при вібраційних навантаженнях. Твердість деревини

відносно висока, що дає можливість легко оброблювати її на станках та надавати практично будь-яку форму. Пластичність деревини та її здатність до зміни властивостей при термо- і волого-обробці дозволяють обробляти даний матеріал методами гнуття, лущення, пресування. Основними механічними властивостями деревини є:

- ✓ *міцність*;
- ✓ *твердість*;
- ✓ *оброблення різанням*;
- ✓ *опір стиранню*.

Деревина володіє також властивістю, зворотною пластичності, – пружністю, тобто повертається до початкової форми та розмірів після припинення дії зовнішньої сили. Вона міцно утримує металеві та інші кріплення, добре склеюється.

При сприятливих умовах (наприклад, в сухих приміщеннях з опаленням) деревина може експлуатуватися протягом багатьох десятків, а то і сотень років.

Деревина має високі декоративні властивості, при цьому їх можна цілеспрямовано змінювати різними способами: зміною напрямку розрізу, пресуванням, фарбуванням, обробкою різними лакофарбовими матеріалами.

Зовнішній вигляд деревини обумовлюється кольором, блиском та текстурою, по кольору визначається стан і доброякісність. Більш темний колір має деревина бука, горіха, цінної деревини. Більш світлий – ялина, береза, осика, сосна.

Колір міняється з віком деревини, під впливом вологості, повітря, світла. Мають сірувато-бурий відтінок дуб, ясен, модрина. Червонуватий відтінок – береза, бук, клен. Бурувато-коричневий відтінок – горіх. Жовтуватий відтінок – лимонне дерево. Чорне фарбування у чорного дерева та мореного дуба.

Блиск характеризує декоративність деревини. Найцінніша деревина із сильним блиском – дуб, бук, клен, оксамитове дерево.

Текстура. Найцінніші бук, цінна деревина, ясен. Для імітації деревини з невиразною структурою під коштовні породи використовують текстильний папір.

Поряд із позитивними властивостями деревина має і ряд недоліків, які необхідно враховувати при її застосуванні.

Важливий вплив на фізико-хімічні властивості деревини здійснює її волокниста структура, яка обумовлює анізотропність деревини. Так, міцність при розтягненні, статичному вигині та модуль пружності у напрямку поперек волокон приблизно у 20 разів менше відповідних показників уздовж волокон.

Необхідно враховувати і здатність деревини поглинати вологу, тобто гігроскопічність.

Основні фізичні властивості деревини:

- ✓ *вологість* – характеризує відношення вологи, що міститься в деревині, до маси деревини. Негативно впливає на механічні властивості та сприяє гниттю деревини;

- ✓ *усушка* – зміна розміру деревини при зміні вологості нижче крапки насичення. Прямо залежить від об'ємної маси деревини;
- ✓ *гігроскопічність* – здатність деревини усмоктувати з повітря вологу або віддавати вологу в атмосферу, залежить від вологості деревини та повітря, є небажаною властивістю, тому, щоб зменшити гігроскопічність, виріб покривають захисними лаками чи політурами;
- ✓ *водопоглинення* – здатність усмоктувати краплинно-рідку вологу. Більше високе водопоглинення у листяних порід;
- ✓ *щільність* – для більшості порід щільність однакова, залежить від хімічного складу деревини;
- ✓ *пористість* – залежить від об'єму порожнинних кліток і міжклітинних просторів, визначається в сухому складі деревини. Чим вище пористість, тим менше придатна деревина.

До недоліків деревини слід віднести її біологічну нестійкість у вологому стані, горючість, наявність природних пороків, коливання фізико-хімічних властивостей у залежності від віку деревини, умов виростання дерев, дії високих або низьких температур, різних хімічних факторів і т. д.

Біологічні властивості деревини виражаються стійкістю проти грибків, цвілі, комах. Залежить від вмісту смолистих речовин. Більш стійкі: дуб, модрина. З віком стійкість зростає. Середньо стійкими є сосна, кедр. Малостійкими вважаються липа, береза, клен.

Важлива хімічна властивості деревини – стійкість до дії лугів і кислот. Залежить від концентрації лугів і кислот. Більш стійка хвойна деревина, менш стійка – листяних порід.

З деревних матеріалів найбільше використання отримують дошки, бруски, шпон, клеєна фанера, гнотоклеєні деталі і т. д.

Дошки та бруски: одержують шляхом розпилювання круглого лісу, уздовж волокон. Ті матеріали в яких відношення ширини до товщини більше 2 – це дошка, а якщо менше – то це бруски. Всі дошки та бруски за методом виробництва розділяють на:

- ✓ необрізані (не обпиляні бічні краї);
- ✓ обрізані (всі чотири сторони обпиляні);
- ✓ стругані.

Шпон: листи 0,4-1,5 мм завтовшки. За методом виробництва розрізняють шпон лущений та струганий. З листяних порід шпон одержують методом стругання. Лущений шпон виробляють з дубу, берези, вільхи, буку, ясеню, сосни та ін. Лущений шпон використовують для виробництва клеєної фанери, деревостружкових плит (ДСП) та столярних плит. Струганий шпон застосовують для облицювання меблів з деревини нецінних порід.

Клеєна фанера: виготовляється зі шпону завтовшки від 3 до 13 листів. Листи шпону розташовуються у такий спосіб щоб напрямки волокон у суміжних шарах були взаємно перпендикулярні, це зменшує усушку, жолоблення та

розтріскування фанери. Лист фанери складається із зовнішніх і внутрішніх листів шпону (рубашка та середник).

Гнотоклеєні деталі: виробляють зі шпону або з фанери. Бувають різних контурів і форм. Одержують деталі методом гарячого пресування. Можуть бути облицьованими та необлицьованими.

Плити столярні: випускаються у вигляді щитів, які збираються із хвойних та листових порід. Бруски склеюються між собою або скріплюються рейками, по обидва боки облицьовуються шпоною.

Деревостружкові плити (ДСП): виробляють із суміші деревних стружок із синтетичними смолами способом пресування. Використовуються для щитових меблів, перегородок, задніх стінок.

Деревно-волокнисті плити (ДВП): виробляють з деревних волокон і паперу термічною обробкою з одночасним пресуванням, часто використовують відходи деревини. Випускають із обробленою та необробленою поверхнею. В обробці використовують фарби, синтетичні смоли. ДВП використовуються для виробництва задніх стінок, днищ шаф та в кухонних меблях.

У виробництві меблів почали широко використовуватися деревинно-волокнисті плити середньої щільності, відомі як МДФ. Найбільшим попитом користуються плити МДФ завтовшки 10-30 мм. Ці плити виготовляють із маси деревинних волокон, яку отримують шляхом розмелу тріски. Готові плити мають дрібнодисперсну рівномірну структуру по усьому перетину, легко піддаються механічній обробці. Їх можна легко пилити, свердлити, фрезерувати та надавати їм різноманітної форми, зберігаючи стабільність розміру. Однорідність і гладкість поверхні плити МДФ дозволяє лицювати її декоративними плівками чи натуральними лицювальними матеріалами.

Меблеві щити: рамки облицьовані по обидві боки шпоною та текстурним папером. Середина заповнюється ошурками, стружками та просочується карбонільною смолою. Меблеві щити легше столярних плит, дешевше та не вимагають закладення торців. Застосовуються для виробництва внутрішніх стінок, дверцят в основі кухонних меблів.

Деревина для виготовлення плетених виробів. Виробництво плетених меблевих виробів і декоративних предметів є достатньо розповсюдженим. Основною вітчизняною сировиною для таких виробів є деревина вербових порід, в першу чергу чагарникових. Використовують 1-4 річну вербу осінньо-зимової заготівлі у вигляді прутів діаметром 11-40 мм. Останнім часом на вітчизняному меблевому ринку набули неабиякої популярності плетені меблі із ротангу (рід тропічних ліан сімейства пальмових). Ротанг використовується для виготовлення меблів, які традиційно виробляють в країнах Південно-Східної Азії, в основному в Малайзії, Індонезії, Філіппінах – тобто скрізь, де зростає ротангова пальма. Меблі з ротангу сполучають в собі екологічність, комфорт та красоту.

Зміни в структурі споживчого ринку в бік підвищення долі полімерних матеріалів спричинені постійним зростанням дефіциту натуральної деревини,

необхідністю підвищення продуктивності праці, зниженням матеріалоемності виробів, зростаючими вимогами до архітектурно-художніх форм виробів, їх якості, строку служби. Полімерні матеріали можуть випускатися з такими заданими властивостями, які необхідні для нормального функціонування конструкції.

За призначенням полімерні матеріали розділяють на *конструкційні, лицевальні, клейові та оздоблювальні*.

Як конструкційні матеріали, полімери забезпечують високу міцність і легкість виробів, їх стійкість до атмосферних впливів, зручність користування ними, оскільки виробам можна надавати будь-яку форму. У виробництві меблів знайшли широкого ужитку пластмаси різних видів.

Пластмаси. Це матеріали, отримані на основі високомолекулярних органічних єднань. На певній стадії переробки вони володіють властивостями пластичності, приймають будь-яку форму та зберігають її після припинення дії теплоти та тиску.

У залежності від еластичності пластмаси ділять на три групи: жорсткі (модуль пружності 700 МПа і вище), напівжорсткі (70-700 МПа) та м'які (до 70 МПа).

Пластмаси можуть бути монолітними та газонаповненими (ніздрюватої структури). Останні підрозділяють на піно- та поропласти. У *пінопластах* осередки ізольовані; щільність пінопластів – 0,03-0,3 г/см³. У *поропластах* полімер утворює системи осередків, які сполучаються, заповнених газом. Щільність поропластів – 0,3 г/см³ і вище. Газонаповнені пластмаси можуть бути жорсткими, напівжорсткими та еластичними.

Для виробництва конструкційних елементів застосовують *термопластичні* (поліетилен низького тиску, поліпропілен, ударостійкий полістирол, АБС-пластики, полівінілхлорид, склопластики, поліаміди та ін.) полімерні матеріали.

Поряд із перевагами пластмаси мають і низку недоліків. У порівнянні з деревиною вартість їх висока, вони більш чутливі до впливу температур та знакоперемінних навантажень, швидше старіють. За виключенням спінених, полімерні матеріали мають високу щільність.

Синтетичні лицевальні матеріали. Дефіцит струганого шпону обумовив використання різних синтетичних лицевальних матеріалів. Широкого розповсюдження набули плівки на основі паперів, просочених полімерними смолами. Застосовуються також паперово-шаруваті пластики, плівки на основі полімерних матеріалів, штучні шкіри.

Синтетичні лицевальні матеріали технологічні, сприяють підвищенню продуктивності праці і якості продукції. Їх застосування спрощує технологію, виключає підбір деталей за кольором та текстурою.

Номенклатура плівок визначена з урахуванням конкретних поверхонь виробів та обладнання (пласке пресування, каширувальне обладнання, лінії для виготовлення профільних погонажних виробів).

Декоративні паперово-шаруваті пластики представляють собою листовий матеріал із спресованих паперів, просочених термореактивними смолами. Верхній декорований шар може бути однотонним або мати малюнок, його поверхня – глянсова або матова. Ці пластики стійкі до дії гарячих та мийних засобів, хімічних та харчових продуктів, світлостійкі, мають високу міцність і твердість. Їх застосовують у виробництві меблів, для лицювання салонів вагонів, літаків, водного транспорту, а також стін, дверей будівель різного призначення, торгового обладнання і т. д.

Плівки на основі полімерних матеріалів виготовляють із композицій полівінілхлориду, поліпропілену, полієфіру та ін. Найбільш широкого застосування набули полівінілхлоридні плівки. Вони випускаються різних кольорів та рисунків, у тому числі з імітацією деревини, з тисненням. Полівінілхлоридні плівки стійкі до дії різних речовин, вологі, довговічні, мають гарний декоративний вигляд, відносно дешеві і вважаються якісним лицювальним матеріалом.

Штучні шкіри представляють собою тканину, трикотаж або нетканий матеріал, вкритий полімерною плівкою. Їх випускають з *нітроцелюлозними* та *полівінілхлоридними* покриттями. Уведення до плівкоутворюючих речовин різних барвників забезпечує штучним шкірам різні кольори, а пластичні властивості полімерів дозволяють отримати покриття з будь-яким рельєфним малюнком. За цільовим призначенням розрізняють штучні шкіри для оббивки жорстких та м'яких елементів виробів. Завдяки своїм властивостям шкірозамінники в ряді випадків є єдиним матеріалом, що використовується, наприклад, для оббивки меблів засобів транспорту.

Велике розмаїття матеріалів, що піддаються склеюванню, технологічні особливості процесу склеювання, умови експлуатації та вимоги до якісних показників виробів обумовили широкий асортимент *клеїв*, які застосовуються у меблевому виробництві.

Клеї повинні задовольняти таким основним вимогам:

- ✓ забезпечувати високу міцність клейового з'єднання;
- ✓ мати високу стабільність та життєздатність при зберіганні;
- ✓ мати високий фактор діелектричних втрат;
- ✓ бути волого-, водо- та біологічно стійкими;
- ✓ бути нетоксичними;
- ✓ бути простими у споживанні;
- ✓ мати невисоку вартість;
- ✓ зберігати механічну міцність у часі;
- ✓ повинні за кольором бути близькими до матеріалів, що склеюються.

При виготовленні м'яких меблів використовуються різні матеріали – масивна деревина, ДСП та ДВП, пластмаси, метал, гнукотесні елементи, настільні, покривні та ін. Найбільш добротні меблі виготовляються з каркасами із цільної деревини. Металеві каркаси застосовують у тих випадках, коли вироби

експлуатуються з підвищеними навантаженнями. Для виготовлення площинних елементів використовуються плитні матеріали, у тому числі і кускові відходи.

Комфортабельність м'яких меблів у значному ступеню визначають м'які елементи, якість яких залежить в основному від настільних матеріалів.

Матеріали для еластичних основ. Для еластичних основ ліжок, диванів-ліжок, кушеток, крісел, стільців застосовують різні циліндричні пружини, пружини «змійка», металеві стрічки, стрічки із полімерних матеріалів та ін.

Для виготовлення еластичних і гнучких основ використовують резинові стрічки. Їх випускають на тканинній (одно- або двохшарові) та безтканинній основах. Одношарові стрічки на тканинній основі отримують шляхом просочування резиною тканини, яка складається із нейлонової основи та бавовняного *утка*, двохшарові – результат просочування резиною тканини типу парусини. Просочені тканини розрізають на смуги. Резинові стрічки на безтканинній основі випускають на основі природного та синтетичного каучуків. Ширина стрічок для сидінь повинна складати 50 мм, для спинок – 30 мм, товщина – 4 мм.

Текстильні стрічки виготовляються із *джуту* та коноплі. Вони представляють собою тканинний матеріал, який використовують як гнучкі основи м'яких елементів меблів.

Настільні матеріали. Ці матеріали самостійно (іноді разом із пружинними блоками) формують м'які елементи меблів. Більш перспективними є газонаповнені полімерні матеріали. Вони дозволяють утворити майже будь-які форми м'яких меблів, спростити технологію, полегшити виріб, механізувати виробництво, знизити трудомісткість і т. д.

У якості синтетичних настільних матеріалів застосовують *пінополіуретани (ППУ) на простих та складних поліефірах, пінорезину, гумовані волокна, вініпор*.

Витрати настільних матеріалів можна зменшити, якщо сполучати ППУ з іншими матеріалами, які відрізняються пружністю. Різна щільність може бути досягнута і в одному формованому елементі (так звані інтегральні ППУ). Такі елементи можуть бути без оббивки, якщо перед заливанням компонентів до форм помістити оббивний матеріал.

Вати – ватник і ватин. Ватник представляє собою пласт бавовняної вати, з одної або з двох боків покритий тканиною та простьобаний нитками. Ватин холстопршивний бавовняний – багатошарове бавовняне полотно, прошите бавовняною пряжею. Ватин вовняний – багатошарове полотно із вовняних та з хімічних волокон, покрите марлею та пров'язане прошивною пряжею.

Покривні та лицювальні матеріали. До них відносяться різні тканини, натуральні та штучні шкіри та ін. Тканини розрізняються призначенням, застосованими волокнами, переплетінням ниток, способом обробки, розцвіченням.

Тканини покривні застосовують для обтяжки внутрішніх елементів м'яких меблів – пружин, основ, бортів і т. д. Для цього придатні тканини з грубої пряжі рідкого переплетіння – *мішковина, суворі бязь, полотно, міткаль*.

Тканини лицювальні використовуються для зовнішньої оббивки, тобто для кінцевого оформлення виробів. Якість цих тканин визначає зовнішній вигляд, а також довговічність виробів. Декоративно-художні властивості тканин характеризуються кольором, рисунком та фактурою. Тканини бувають *однокольорові, рівномірно пофарбовані, тонові та багатокольорові*. Тканини останніх двох видів можуть бути з фактурним або орнаментальним рисунком.

До меблевих лицювальних тканин відносять *гобелен, репс, плюш, тканини бавовняні та змішані, льняні та напівляні, меблеві декоративні бавовняні, з хімічних волокон і змішані, тканини декоративні із хімічних ниток і пряжі та ін.* Отримали розповсюдження *тканини із синтетичних волокон з основою із капронової крученої нитки, штапельної або віскозної пряжі*. Застосовуються також тканини, просочені пластмасами (дерматин меблевий на основі бавовняної тканини, гранітоль меблевий, що імітує шкіру, текстурит оббивочний – бязь з полівінілхлорид ним покриттям).

Для оббивки меблів використовують натуральну шкіру: козячу (сап'ян, велюр, хром), свинячу та кінську (хром, юхта). Вони повинні бути еластичними, однакової невеликої товщини, без складок, мати рівномірний бархатний блиск. Шкіра є вартісним та дефіцитним матеріалом, тому застосовується при виробництві високоякісних меблів. Більше поширення отримали штучні шкіри. Однак із-за низької паро- та газопроникності їх не рекомендується використовувати для оббивки матраців, диванів-ліжок та інших меблів для відпочинку.

Залежно від декоративних якостей тканини поділяють на дві групи: «пасивні» і «активні». Малюнок і колір перших носить фоновий характер. До активних, тобто більше яскравих тканин, відносяться переважно набивні. На відміну від тканинних завіс, де малюнок безпосередньо пов'язаний зі структурою матерії, набивний малюнок як би накладається на тканину.

Малюнок тканин для готелів може бути геометричний і образотворчий. Але характер малюнка повинен відповідати загальному характеру інтер'єру, краще вибрати лаконічний з невеликою кількістю колірних сполучень.

Фактура завіс повинна бути легше і простіше фактури меблевої тканини, яка в свою чергу повинна бути контрастною до фактури килима.

Для меблів найчастіше застосовуються фактурні та гладкі однотонні за забарвленням тканини, без малюнків та орнаментів. Меблі, оббиті такими матеріалами, найбільш органічно входить в інтер'єр, відповідаючи загальному оздобленню.

Килими служать м'яким і теплим покриттям підлоги. Для одного ліжка розмір килима достатній 600×1400 мм; для двох ліжок, розташовані під кутом, – 800×2400 мм; килим у торці спарених ліжок повинен бути не менше 600×2000 мм. Рекомендуються петельчасті та ворсові килими, однотонні або з малюнком.

Поряд з функціональними вимогами до декоративних і оббивних тканин, багато в чому визначальним є колірне рішення і емоційне звучання приміщень.

Тому до текстильних матеріалів пред'являється ряд вимог як до художнього засобу оформлення інтер'єру.

Перша вимога, яку необхідно виконувати в будь-яких випадках, – це комплексний підбір малюнка кольору завіс, килимів та оббивки меблів, які застосовуються в одному приміщенні. З усіх можливих варіантів можна приміром рекомендувати наступний прийом комплектації тканин: завіси з тканини з великим малюнком, килим – з дрібним, оббивка меблів гладка різних кольорів, частина меблів вирішується у колориті завіс, інша – в колориті килима і т. п.

Високі декоративні властивості, економічність, масовість, транспортабельність, звуко- та теплоізоляційні властивості тканин роблять їх одним із самих широко доступних елементів оздоблення інтер'єру готелів. Потрібно лише поставитися до них при проектуванні інтер'єру як до повноцінного художньому засобу.

Ув'язочні і прошивочні матеріали. У якості таких матеріалів використовують шнури кручені, шпагати, ув'язочні шпагати, бавовняні та льняні нитки. Їх використовують для прошивання тканин, формування бортів та ув'язки вузлів м'яких меблів. Шнури та нитки розрізняють за діаметром, виду вихідного матеріалу та обробці.

Також у виробництві меблів широко використовують металеві елементи, фурнітуру, метизи, скловироби.

Металеві елементи дозволяють збільшувати строк служби виробів, утворювати міцні та надійні конструкції з підвищеними експлуатаційними властивостями, різноманітити асортимент виробів, спрощувати конструкцію, економити деревину.

Металеві каркаси, опори та інші елементи більш доцільно застосовувати у виробках, які використовуються на відкритому повітрі, а також для обладнання суспільних приміщень, де необхідна висока міцність меблів.

Для виготовлення каркасів та різних опор ефективно використовувати металеві тонкостінні труби круглого, квадратного, прямокутного та інших профільних перетинів. Металеві труби виготовляють із алюмінієвого сплаву та сталі.

У виробництві меблі, будівних та інших виробів із деревини використовують лицьову та кріпильну фурнітуру. До лицьової фурнітури відносяться ручки, *футорки*, ключі, до кріпильної – петлі, стяжки, замки, задвижки, напрямні, з'єднувальні та спеціальні кріпильні вироби, механізми трансформації, контейнери, утримувачі, опори, підвіси. Виготовляють фурнітуру різноманітних форм і конструкцій із металів з нікелевими, цинковими, хромовими, анодованими (під золото) та іншими покриттями, а також із пластмас.

Ручки роблять в основному із кольорових металів та пластмас у вигляді скоб, кілець, кнопок, раковин, капель і т. п. Велике розмаїття їх обумовлене тим, що вони, як і інша лицьова фурнітура, визначають архітектурно-художнє оформлення виробів.

Стяжки бувають гвинтові, ексцентрикові, крючкові, для ніжок, для звичайних столів. Їх виробляють із низьковуглецевої сталі з хімічним оксидуванням або нікелевим покриттям. Вони служать для з'єднання розбірних частин виробів.

Петлі, тобто шарнірні з'єднання, призначені для навішування дверей, відкидних деталей в меблях, виробляють різних конструкцій – рояльні, карточні, чотирьохшарнірні, п'ятникові та ін. Карточні петлі можуть бути роз'ємними або нероз'ємними, довжина рояльних перлів визначається замовником. П'ятникові петлі призначені для навішування меблевих дверей, які обертаються навколо власної осі. Їх ставлять на верхню та нижню кромки.

За конструкцією розрізняють *замки* врізані та універсальні, накладні в пластмасовому та металевому корпусі, прирізні, для розсувних дверей. Їх постачають в комплекті з відповідною планкою, футоркою та ключем. За розташуванням замки бувають ліві та праві. Врізані замки встановлюють до гнізда, яке вибирається у кромці деталі, а накладні кріплять шурупами до внутрішнього боку деталей.

Механізми трансформації застосовують в диванах-ліжках для їх розкладання. За конструкцією вони бувають різних видів.

Опори шарові служать для установки на них виробів м'яких меблів з метою зручності переміщення. Вони бувають фланцеві, різьбові та штирові.

Групу металевих виробів (*метизів*) складають *цвяхи, шурупи, гвинти, болти, гайки, скоби кріпильні* і т. д.

Для скління меблевих дверей, а також як конструкційний матеріал для полок застосовують листове *скло* поліроване, неpolіроване, узорчасте.

Дзеркала для меблів роблять із полірованого дзеркального листа з алюмінієвим або срібним відбиваючим покриттям, товщина якого повинна бути відповідно не менше 0,12 і 0,15 мкм. Коефіцієнт відбиття дзеркал з алюмінієвим покриттям складає не менше 0,77, зі срібним – 0,87. Дзеркала мають крутий або пологий фацет. Ширина крутого фацета 4-8 мм, кут нахилу до поверхні скла 17-30°, пологого – відповідно 8-20 мм та 5-12°.

Лицьову поверхню деревини з гарною текстурою обробляють прозорим меблевим лаком або полірують. Таку обробку називають *столярною*, або *прозорою*. До прозорої обробки відносять і такий стародавній спосіб, як *воціння*.

Березі, клену можна додати колір деревини коштовних порід, офарблюючи їх тими чи іншими водними аніліновими або природними барвниками – морилками-бейцами. Розчин бейца проникає в деревину всього лише на глибину в 0,3-0,5 мм.

Як *протравлення* дуже часто використовують солі різних металів, окисли та кислоти. Наприклад, марганцевокислий калій застосовують для фарбування деревини сосни у вишневий колір.

Підфарбування, оброблення, металізація – все це різновиди так званої *імітаційної обробки*. Останні два види в наш час застосовуються значно рідше,

ніж лакування та полірування оскільки вони вимагають художньої навички та смаку. Оброблення під дуб виконується олійними фарбами, при цьому змінюється колір оздоблювального покриття, на поверхні малюють кистями, гумовими гребінками текстуру дуба.

Металізація – придання деревині виду металу: бронзи, срібла, золота. Звідси часткові назви – бронзування, золочення, сріблення.

В особливу групу виділяють *високомистецьку обробку*. Вона полягає в оздобленні лицьових поверхонь меблів різьбленням, випалюванням, мозаїкою або інкрустацією, вставками різних візерунків з різнобарвної деревини (*маркетрі*), металу, перламутру, пластику.

Фарбування олійними фарбами або емалями прийнято називати *непрозорою обробкою*.

Прослідкувавши історію меблів протягом майже всієї цивілізації людства, неважко помітити, що у більшості сучасних виробів є немало прототипів та аналогів із далекого минулого.

Відмінною особливістю сучасності є те, що ми користуємося переважно меблями промислового виробництва. Сучасні умови дозволяють випускати меблі на будь-який смак, від історичних стилів до пост-модерну, а виробники прагнуть задовільними найвибагливіші смаки споживачів. Тому сучасні меблі відрізняються великим розмаїттям дизайнерських напрямків, які захоплюють до свого кола і більшість історичних стилів, точніше їх стилізації або компіляції.

Спрощеність та мінімалізм. Один із сучасних напрямків дизайну меблів та оформлення інтер'єру, яке отримало розповсюдження у західних країнах, – мінімалізм. Його не слід відносити до стилів, це скоріше мода.

Мінімалізм виражається у спрощенні форми виробів, відмові від будь-яких видів декору та прийомів декорування. В ідеалі – це виріб без корпусу (декілька полиць на стіні), інтер'єр без гардин, килимів, предметів декоративно-прикладного мистецтва і т. п.

Спрощення форми обумовлює і спрощення конструкції меблів. Тому спрощеність привернула такий стильовий напрямок, як кубізм.

Мінімалізм виправданий тоді, коли він є виразом інтелектуально багатой особистості і коли відповідає образу життя, який наближується до своєрідного, край вираженого *аскетизму*. В інших випадках мінімалізм є сліпим слідуванням моді.

Спрощеність та мінімалізм в конструктивному відношенні близько смикаються з так званим утилітарним напрямком дизайну, коли форма виробів є наслідком вирішення утилітарних задач, а художні цілі при цьому не ставляться.

Утилітаризм виходить із передумови, що будь-яка річ володіє двома властивостями – корисністю та красою і що співвідношення цих властивостей у різних предметах неоднакове. У такому випадку підхід до проектування змінюється зі зміною співвідношення краси і корисності. Мінімалізм же бачить

річ як таку, у єдності, акумулюючи всі її властивості, в тому числі і естетичні, в одному – мінімумі, який починає виступати як ідеал, як самоціль.

Для дизайну інтер'єру мінімалізму характерні гранична лаконічність форм, практично повна відсутність декору, орнаментів або деталювання фасадної обробки, раціоналізм і гранична функціональність (рис. 2.6). Дизайн в стилі мінімалізму відрізняє ясність композиції, монохромність, акцентування природності фактур.

Рисунок 2.6– Приклади мінімалістичних меблів

Інтер'єр мінімалізму будується шляхом пошуку потрібних пропорцій, досягнення ясності композицій і комбінацією сучасних матеріалів (сталь, матове скло, натуральне дерево, алюмінієві профілі). Зовнішні атрибути щоденного життя захищені, палітра зазвичай нейтральна і монохромна.

Етнографічний (народний) напрямок. Проектування виробів цього напрямку ведеться з урахуванням національних традицій під народні меблі. Народні ж у деякій мірі ототожнюються з сільськими, селянськими, а останні отримали назву *кантрі* (рис. 2.7).

Рисунок 2.7 – Меблеві вироби в стилі кантрі

На відміну від минулих сільських меблів, які самодіяльні майстри виконували вручну, сьогодні вироби під сільські виготовляються на досконалому обладнанні, тому вони вдало вписуються у сучасність.

Меблі в народному стилі сприймаються природніше, якщо поверхні виробів надається наліт часу. Для цього виконується спеціальна обробка – *патинування*. Іноді робиться штучне старіння матеріалу.

Авангард – це напрямок у художній культурі, який пориває з існуючими нормами і традиціями та перетворює новизну виразних засобів у самоціль. Авангардизм тісно пов'язаний з модернізмом.

Вироби авангардного напрямку відрізняються новизною конструкції, принципами її здійснення, новизною матеріалу, форми, технологічних особливостей виготовлення (рис 2.8).

Прикладами авангардних меблів можуть служити ліжко у формі кола, ліжко з водяним наповненням, дитяче ліжко у вигляді автомобіля. Матеріал виробу також може прилічити його до авангардних. Наприклад, вироби, виконані лише зі скла або з картону.

Під цим напрямком дизайну *хай-тек* розуміють естетичні можливості високих технологій, нових матеріалів та конструкцій. При такому розумінні хай-тек споріднюється з авангардним напрямком, різниця лише у назвах.

Меблі *демократичного напрямку* орієнтовані на масового споживача та відносно невисоку вартість виробів. У даному випадку використовуються раціональні конструктивні схеми виробів та матеріали, які забезпечують високу продуктивність (деревостружкові плити, синтетичні матеріали і т. п.). Діапазон меблів демократичного напрямку вельми широкий. З одного боку він межує з меблями мінімалістичного спрямування, з іншого – художнього (рис. 2.9).

Рисунок 2.8 – Зразки сучасних авангардних меблів

Рисунок 2.9 – Офісні меблі – вдалий приклад демократичного напрямку

Меблі демократичного напрямку можуть мати раціональні з точки зору матеріалоемності конструктивні схеми, які активно використовують простір при гарному композиційно-художньому рішенні. Відрізняючись від традиційних форм, вона набуває якийсь художній вогник. Прикладом можуть служити набори офісних меблів.

Художній напрямок. Меблі цього напрямку представляють собою найбільш різноманітну групу. До них слід віднести вироби з декоративними або конструктивними елементами, яким надана художня форма або які піддані різним прийомам декорування (різьблення, інтарсія, тиснення та ін.). До художніх меблів слід відносити і виконані в будь-яких історичних стилях або під історичні стилі (так звана стилізація). Сам стиль минулих епох відносить вироби до певного шару культури і вже тому набуває художньої цінності.

Один з напрямків художніх меблів отримав назву рустикального. Воно доволі широко розповсюджене в європейських країнах та Україні.

Для посилення художньої виразності виробів рустикального напрямку їх іноді прикрашають різьбленням та окремим елементами історичних стилів (як правило, барочних елементів) (рис. 2.10).

У сучасних меблях художнього напрямку використовують різні архітектурно-художні елементи історичних стилів (арки з замками, пілястри та ніжки з каннелюрами, карнизи з орнаментом, розетки, фіали, цоколі та ін.). У ряді європейських країн, особливо в Іспанії та Італії, а також Франції, Німеччині, Англії, виробляють меблі у чисто історичних стилях (так звана «ремейка»).

Меблі художнього напрямку виробляють у всьому світі, але при цьому враховують власні особливості культури, традиції, а також технологічні можливості.

Рисунок 2.10 – Спальний гарнітур у рустикальному стилі

Елітні меблі. У ряді випадків необхідно обладнати інтер'єри представницького характеру (урядові, посольські і т. п.), для яких першочергове значення мають престижність, образність форми, рівень матеріалів та ін. У таких випадках має місце індивідуальний підхід при розробці та виготовленні меблів. Матеріалоемність, уніфікація і тому подібні показники відступають на другий план, або і зовсім не враховуються.

Можна відзначити, що елітні меблі – це найвищий рівень меблів художнього напрямку. Не виключено також, що до елітних меблів можуть відноситися і деякі кращі вироби інших дизайнерських напрямків (рис. 2.11).

Рисунок 2.11 – Класика меблів – елітні меблі Італії

Класичний стиль. Не відомо, чи можна вважати класичні меблі твором мистецтва, але вона завжди в моді. Правильність форм, простота таких меблів підходять до дизайну будь-якого інтер'єру, особливо підійдуть меблі в класичному

стилі для обладнання приміщення з високими стелями. Підходять меблі для віталень, для дитячих, для спалень та інших видів приміщень (2.12).

Рисунок 2.12 – Класичний стиль. Інтер'єр спальні в готелі Hilton

При ремонті меблів у класичному стилі треба знати, що оббивка меблів або перетяжка меблів повинна бути збережена у відповідності зі стилем. Точніше оббивка меблів або перетяжка меблів повинна виконуватися із застосуванням шкіри, шовку або льону. Це можуть бути матеріали яскравих кольорів, тканини із золотих ниток.

Вважається, що меблі в класичному стилі вибирають люди з еліти, які цінують консерватизм і високу якість.

Меблі в *італійському стилі* одержали розвиток ще в часи Римської імперії, тому дала початок меблям в Античному стилі та меблям у стилі Ренесанс. Однак, сучасний італійський стиль представлений трохи інакше.

Характеризують італійський стиль меблі, що є дуже зручними у користуванні, завдяки здатності трансформуватися. Популярні складні італійські столи, стільці, ліжка, крісла та багато видів інших меблів. Що стосується матеріалу, з якого виконуються твори меблевого мистецтва в італійському стилі, то тут широко застосовується деревина, шпон, пластмаса, формована фанера.

Італійські меблі, як і жителі Італії екстравагантні і яскраві. Кольори меблів в Італійському стилі бувають самими веселими. Часто використовується у виробництві червоний, зелений, жовтий та синій колір. Такі кольори може мати перетяжка меблів або оббивка меблів, а іноді для придбання меблями такого кольору використовується фарба.

Приклади італійських меблів в інтер'єрі одного з італійських фешенебельних готелів представлені на рис. 2.13.

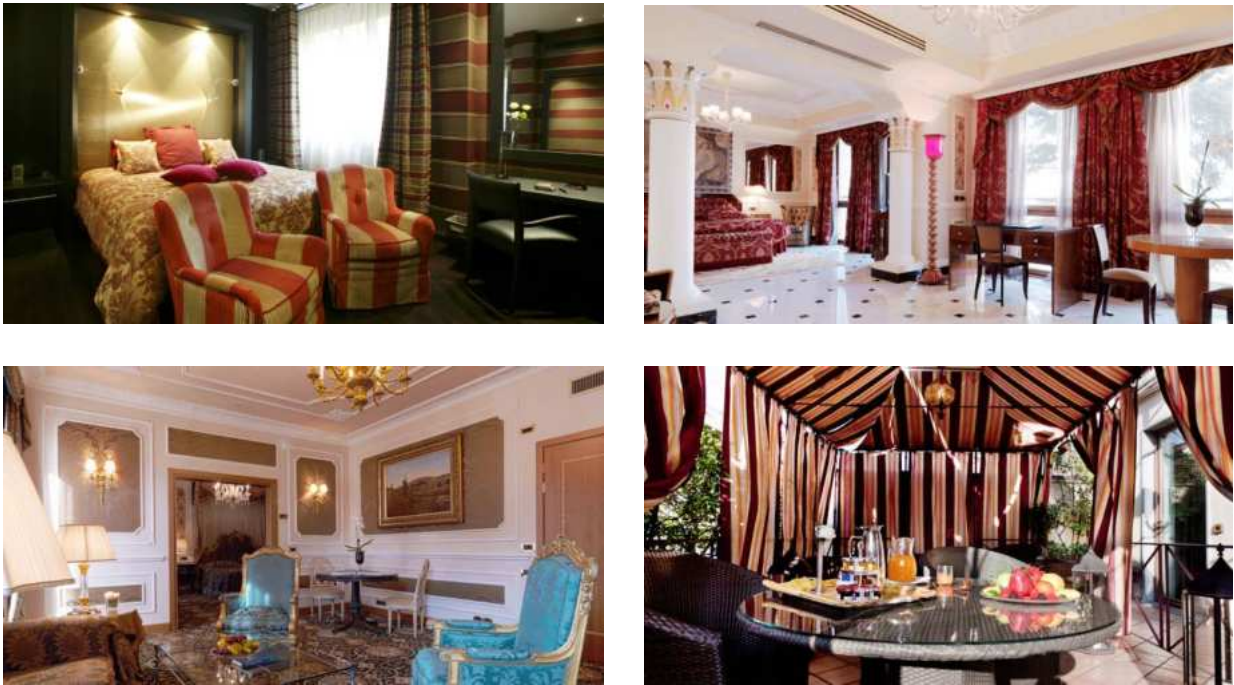

Рисунок 2.13 – Зразок італійського стилю – фрагменти інтер'єру готелю Carlton Hotel Baglioni *****, Мілан, Італія

Скандинавський стиль в інтер'єрі став останнім часом досить популярним. Основні риси скандинавського стилю – мінімалізм, близькість до природи, увага до прикладного мистецтва, простота та екологічність.

З погляду форм, скандинавський стиль у дизайні відрізняє стриманість, прямолінійність та невигадливість.

Основні кольори такого інтер'єру – білий, синій, а також запозичені у природи натуральні кольори – бежевий, коричневий, теракотовий. За видимою простотою інтер'єрів у скандинавському стилі криється раціональність та функціональність.

У матеріалах для меблів найчастіше віддається перевага світлим породам дерева – смереці, березі, сосні. Найчастіше дерев'яну поверхню покривають прозорим лаком або морилкою, залишаючи відчуття неопрацьованого дерева. Але це зовсім не означає, що в скандинавському стилі в дизайні немає місця яскравим фарбам – на тканинах оббивки нордична стриманість часто закінчується і тут

можна зустріти все різноманіття кольорів та відтінків, оригінальні принти, популярні в усьому світі.

Приклади меблів скандинавського стилю в інтер'єрі одного із шведських готелів представлені на рис. 2.14.

Рисунок 2.14 – Зразок скандинавського стилю – фрагменти інтер'єру готелю AMG-Silver Lodge ****, Швеція

Японський стиль в інтер'єрі при дизайні сучасних помешкань стає усе більше популярним. У цьому стилі сполучаються простота з елегантністю, димчаста прозорість із функціональністю, і інші незвичайні рішення начебто стандартних завдань. Крім того, японський стиль в інтер'єрі привносить якусь захищеність людини від проблем зовнішнього миру, плекаючи та заспокоюючи ніжними різнобарвними фарбами. Сьогодні японський стиль в інтер'єрі це гармонійне уплітання східних мотивів у наше життя. Традиційно японський стиль в інтер'єрі припускає розподіл будинку не на кімнати, а на особливі функціональні зони, які розділяються за допомогою фіранок і ширм, а також за рахунок різних рівнів підлог, надаючи приміщенню особливу неповторну тонку естетику. Японський стиль в інтер'єрі обов'язково має на увазі застосування ширм, які легко та прозора розділяють простір приміщень, переставивши їх, завжди легко можна оновити дизайн інтер'єра.

На рис. 2.15 представлені фрагменти інтер'єрів традиційних японських готелів *рьокан*.

Рисунок 2.15 – Японський стиль в інтер'єрах традиційних готелів *рьокан* (ryokan)

Особливістю японського стилю є мінімалізм. Все, що не використовується, ховається у всілякі вбудовані шафи. На очах залишаються тільки необхідні предмети меблів та декор, який несе в собі філософський зміст та підкреслює умиротворення. Японський стиль в інтер'єрі дуже грамотний з погляду збереження вільного простору.

Основні кольори японського інтер'єра теплі та спокійні. Важливо щоб обробка або прикраси були виконані із природних матеріалів, обов'язково повинні бути виробу з дерева, соломи, бамбука, рисового паперу. Японський стиль в інтер'єрі покритий натуральними тканинами: шовками та бавовною.

Японський стиль в інтер'єрі підтверджує, що важливі і всі предмети меблів, і нюанси та аксесуари, і світло. Японський стиль метафоричний та індивідуальний.

Меблі в стилі *хай-тек* це протилежність меблів у класичному стилі (рис. 2.16). Їх роблять не з дерева, а зі скла та металу, іноді доречне виробництво таких меблів із пластику. Звичайно, зовнішній вигляд меблів у стилі *хай-тек* теж

відрізняється, тому що це вираження сучасності, а не століттями сформованих традицій. Хоча дещо спільне в цих стилів є. хай-тек і класичний стиль дизайну інтер'єра несуть у конструкціях меблів строгість, позбавлену зображених квітів, орнаменту та інших прикрас. Столи в стилі хай-тек мають строго прямокутні або круглі стільниці зі скла, а стільці відрізняються ніжками й спинками з металу. Природно, що оббивка меблів і перетяжка меблів у стилі хай-тек усе таки має місце, тому що сидіти на твердих диванах незручно.

Рисунок 2.16 – Фрагменти інтер'єру одного з найкращих готелів світу в стилі хай-тек Nine Zero Hotel, Бостон, США

Напрямок дизайну сучасних меблів більше, ніж описано у розділах цього видання. Деякі з них або короткочасні, як скороминуща мода, або неконкретні, тому на них зупинятися не варто.

У визначенні дизайнерських напрямків меблів немає чітких меж – де закінчується одне і починається інше. Наприклад, один і той же меблевий виріб можна у рівному ступеню віднести до демократичного або авангардного напрямку, до художнього або елітного і т. п. На великих міжнародних виставках виділяють цілі зали для меблі сучасного модерну. Це меблі, які можна віднести і до мінімалізму, і до авангарду, і до демократичного дизайну. Відзначимо, що термін «модерн» у значенні цього слова (новітній, сучасний) можна застосувати до будь-яких сучасних меблів, тобто він є перехідним: з появою нових меблів він автоматично переходить до них. З іншого боку, «модерн» – це історичний стиль на стику XIX-XX століть.

Різноманіття історичних стилів та дизайнерських напрямків меблів спричинило виникнення еклектичного підходу у виробництві меблів та дизайні інтер'єрів. Він полягає у змішанні, з'єднанні різнорідних стилів, ідей, поглядів.

Стрімке оновлення форм меблів стало наслідком змін технології, появи нових матеріалів, змін у життєвому укладі, що супроводжується новими естетичними уявленнями людей.

2.6 Дизайн інтер'єру приймально-допоміжної групи приміщень готелів

Характер планувальної організації меблів залежить також від типу функціонального блоку готелю в якому вона розміщується. Так, наприклад, номенклатура виду меблевих виробів приймально-допоміжних приміщень із вестибюлем залежать від функції приміщень цієї групи, а також від динаміки технологічних процесів, що відбуваються в них. Організація єдиної форми обслуговування зажадала створення служби порт'є, у зв'язку із чим відбулося корегування асортименту меблів. Централізація цієї служби, зосередження у вестибюлі обладнання для ключів забезпечує комфортність обслуговування й поліпшує контроль за його станом.

Набір меблевих виробів, призначених для вестибюльної групи представлений у таблиці 2.2.

Композиційні прийоми розміщення меблів у приміщеннях цієї групи залежать від розмірів і об'ємно-планувального рішення приміщення, функціональних зв'язків технологічного процесу.

Крісла для холів без підлокітників зручні в експлуатації. Роблять їх з масиву деревини важкими, відносно великих розмірів. Перевагою їх є варіантність розміщення. Вони можуть бути, наприклад, поставлені поруч і використані як диван. Цей тип м'яких меблів має найрізноманітніші форми елементів, задуманих так, що при складанні створюються різні комбінації (крісла ставлять у ряд, у коло або півколом).

Вкладні частини крісла можуть мати форму, що дозволяють змінити сидіння: з нахилом уперед або прямо, назад або убік. Елементи зроблені з губчатої гуми, зміцненої латексом. Вони пружні, міцні та легкі, тому дуже прості в монтажі. Невелика ворсистість покриття та можливість фарбування його в будь-який тон сприятливо впливає на художні властивості цих меблів.

Як робочі крісла для персоналу готелів, рекомендуються тверді обертові крісла або стільці. Ніжки роблять із масиву деревини та скріплюють шурупами з металевим патроном, у якому встановлена втулка і пристрій для обертання (стрижень із хрестовиною). Сидіння кріпиться до хрестовини болтами з декоративними головками.

Таблиця 2.2 – Номенклатура меблевих виробів, що рекомендуються для приміщень вестибюльної групи

Найменування зони	Состав зони	Функція зони	Меблі та обладнання	Розміри меблів, мм
Зона інтенсивного й екстенсивного пішохідного руху	Вхід для відвідувачів Спеціальний вхід	Розподіл людських потоків і багажу. Доставка та зберігання багажу	Стелажі	700 мм або на ширину камери схову
Зона прийому	Приміщення гардеробу	Тимчасове зберігання одягу.	Бар'єр гардеробний	450×800 (450×1200)
	Робоче місце порт'є	Оформлення, реєстрація, розрахунок Видача ключів. Надання послуг	Стіл робочий Стійка-блок Крісло робоче Тумба для картотеки Шафа для сейфа Стіл-приставка Стенд для ключів Стенд для інформації Бар'єр-блок «банк-каса»	600×1500 450×1540 450×450 400×800 500×700 420×1100 800×100 800×100 1540×1570
Торговельна зона	Кіоски періодичної преси, сувенірний, тютюновий, парфумів, аптечний. Відділення зв'язку	Продаж товарів Поштові операції	Прилавок Вітринна шафа Бар'єр-блок Робоче крісло Тумба для документів Шафа для сейфа	900×900 300×900 1850×1540 450×450 400×800 500×700
Рекреаційна зона	Місця відпочинку	Відпочинок, очікування	Диван Крісло Банкетка Журнальний столик Підставка для квітів	660×1980 750×750 660×630 600×1200 630×680

Для обладнання номерів і місць загального користування рекомендуються банкетки та дивани-лави, що стоять окремо або прикріплені до стіни (або до панелі). Конструкції їх різноманітні, м'які подушки можуть бути знімними. Тверде сидіння лави виконують із рейок або гнотоклеєного шпону. У банкетках сидіння напівм'які (з тонкою прокладкою з поролону), обтягнуті тканиною.

Іноді банкетку зв'язують з іншим предметом, наприклад, телефонним столиком для поверхового холу, який має поличку для телефонної книги. Він може бути виготовлений цілком з деревини або комбінованим – на металевих ніжках. Матеріал і форму підбирають відповідно до інших меблів, які перебувають у холі.

2.7 Дизайн інтер'єру готельних номерів

Найбільша увага у всіх типах готелів приділяється меблюванню приміщень блоку житлової групи. Меблювання цих приміщень повинна вирішувати основне завдання: створити максимум зручностей при мінімальній площі.

Меблювання номерів залежить від площі номера та комфортності готелю. Житлова площа однокімнатного одномісного номера становить 9-18 м², однокімнатного двомісного – 12-25 м², залежно від категорії готелю.

При розміщенні меблів обов'язково враховуються норми розривів і проходів між меблевими виробами (рис. 2.17).

Прийоми розміщення меблів залежать від розмірів і конфігурації номера та його житлової площі, розташування віконних і дверних прорізів (рис. 2.18). Найбільшою складністю відрізняється меблювання однокімнатного номера, тому що він сполучає функції сну, роботи, відпочинку та зберігання речей. У всіх сучасних номерах функції зберігання речей частково виносяться в передню, яка обладнується вбудованою шафою та вішалкою (рис. 2.18 А).

Розміщення предметів меблювання житлового приміщення номеру визначається їх функціональним зв'язком і розташуванням у номері. Так робочий стіл повинен перебувати у вікна (паралельно йому або торцем до нього); зона відпочинку (крісло та журнальний столик) – у зоні огляду від дверей; підставка для валіз – ближче до дверей або блокується з робочим столом.

Розміри функціональних зон номеру визначаються з урахуванням розривів між меблевими виробами однієї зони.

Розмір зони роботи в поперечному напрямку складається із ширини стола (600 мм), розриву від стола до стільця (100 мм) і ширини стільця (45 мм), що в сумі становить 1150 мм.

Загальний розмір зони відпочинку з одним кріслом дорівнює 1500 мм (ширина журнального столика – 600 мм, розрив від столика до крісла – 300 мм, ширина крісла – 600 мм).

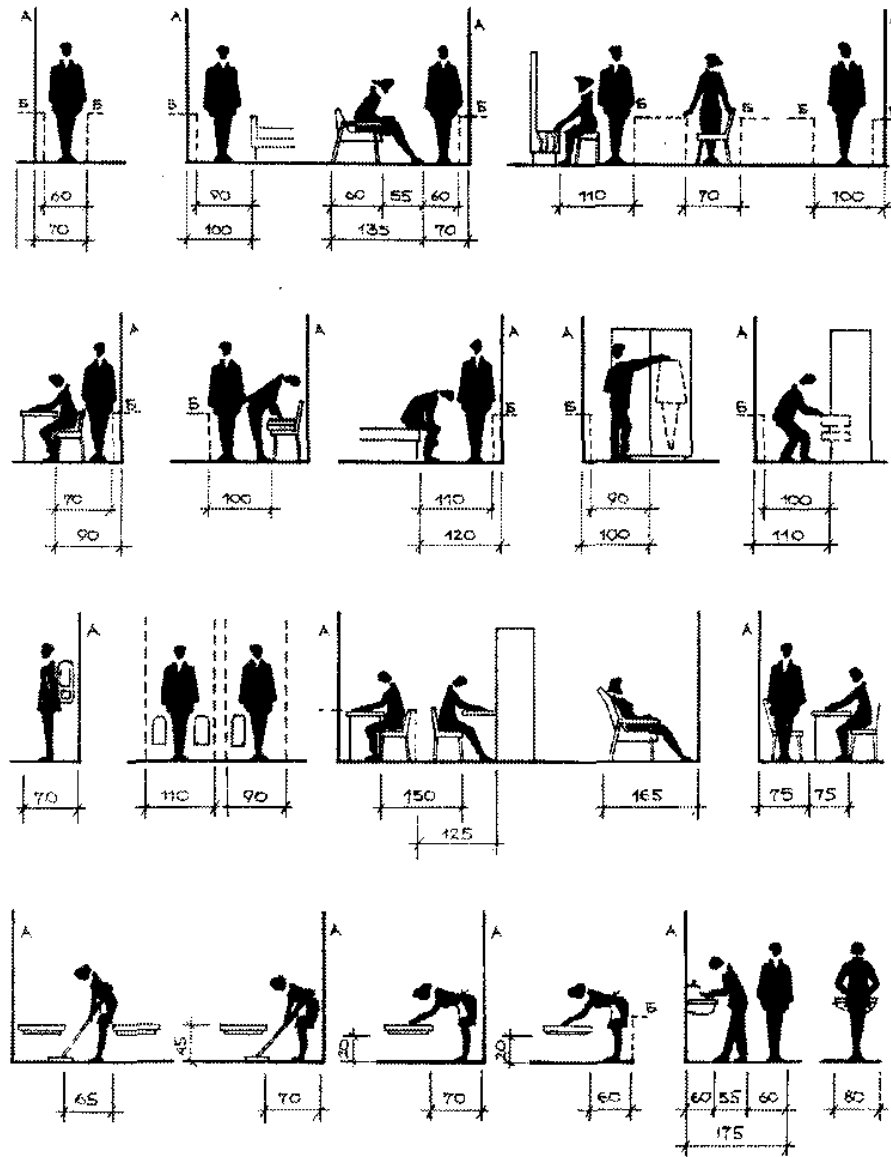

Рисунок 2.17 – Габарити функціональних зон і проходів на основі антропологічних даних: А – стіна, Б – низькі меблі

Таблиця 2.3 – Рекомендована номенклатура меблевих виробів для номерів готелів різних категорій

Готелі категорії 1 і 2 зірки (*, **).			
Номери одно-двохмісні зі зручностями, однокімнатні			
1	2	3	4
		одномісний	двохмісний
1	Ліжко (800×1900 мм)	1	2
2	Тумбочка приліжкова	1	2
3	Стіл письмовий	1	1

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4
4	Стілець	1	2
5	Дзеркало	1	1
6	Крісло для відпочинку (тільки для готелів категорії 2 зірки)	1	1
7	Шафа із полицями, вішалкою та плечиками (допускається вбудований)	1	1
8	Вішалка для верхнього одягу і головних уборів	1	1
9	Підставка для багажу	1	1
10	Карниз для підвішування штор	за кількістю вікон	
Готелі категорії 1 і 2 зірки (*, **). Номери одно-двохмісні з вмивальником (без сан. вузла), однокімнатні			
		одномісний	двохмісний
1	Ліжко (800×1900 мм)	1	2
2	Тумбочка приліжкова	1	2
3	Стіл письмовий	1	1
4	Стілець	1	2
5	Дзеркало (додатково до дзеркала над вмивальником)	1	1
6	Крісло для відпочинку (тільки для готелів категорії 2 зірки)	1	1
7	Шафа із полицями, вішалкою та плечиками (не менше 5 штук на гостя)	1	1
8	Вішалка для верхнього одягу і головних уборів	1	1
9	Підставка для багажу	1	1
10	Карниз для підвішування штор	за кількістю вікон	
Готелі категорії 1 і 2 зірки (*, **). Номери трьох-чотирьохмісні з вмивальником (без сан. вузла), однокімнатні			
		трьохмісний	чотирьох-місний
1	Ліжко (800×1900 мм)	3	4
2	Тумбочка приліжкова	3	4
3	Стіл	1	1
4	Стілець	3	4
5	Дзеркало (додатково до дзеркала над вмивальником)	1	1
6	Крісло для відпочинку (тільки для готелів категорії 2 зірки)	1	1

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4
7	Шафа із полицями, вішалкою та плечиками (не менше 5 штук на гостя)	2	2
8	Вішалка для верхнього одягу і головних уборів	1	1
9	Підставка для багажу	1	1
10	Карниз для підвішування штор	за кількістю вікон	
Готелі категорії 2 і 3 зірки (**, ***). Номери двохкімнатні і трьохкімнатні (апартаменти), двохмісні			
1	Ліжко (800×1900 мм)	2	2
2	Тумбочка приліжкова	2	2
3	Стіл письмовий (для готелів категорії 3 зірки із робочим кріслом)	1	1
4	Стілець (на гостя)	3	4
5	Дзеркало (додатково до дзеркала у ванній кімнаті)	1	1
6	Крісло для відпочинку (на номер)	1	1
7	Шафа із полицями, вішалкою та плечиками (не менше 5 штук на гостя)	1	1
8	Вішалка для верхнього одягу і головних уборів	1	1
9	Підставка для багажу	1	1
10	Підставка під телевізор	1	1
11	Карниз для підвішування штор	за кількістю вікон	
Готелі категорії 3, 4, 5 зірок (***, ****, *****). Номери одно-двохмісні однокімнатні			
1	Ліжко (900×2000 мм)	1	2
2	Тумбочка приліжкова	1	2
3	Стіл письмовий із робочим кріслом	1	1
4	Стілець: для готелів категорії 3 зірки; для готелів категорії 4, 5 зірок	1 1	2 1
5	Дзеркало: для готелів категорії 4, 5 зірок у повний зріст; для готелів категорії 3 зірки у кімнаті додатково до дзеркала у ванній кімнаті	1 1	1 1
6	Журнальний столик (крім готелів категорії 3 зірки)	1	1
7	Крісло для відпочинку: для готелів категорії 3 зірки; для готелів категорії 4, 5 зірок	1 1	1 2

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4
8	Шафа із полицями, вішалкою та плечиками (не менше 5 штук на гостя). У готелях категорії 3 зірки допускається вбудований	1	1
9	Вішалка для верхнього одягу і головних уборів	1	1
10	Підставка для багажу	1	1
11	Підставка під телевізор	1	1
12	Карниз для підвішування штор	за кількістю вікон	
Готелі категорії 4 і 5 зірок (****, *****). Номери двох-трьохкімнатні двохмісні (апартаменти)			
1	Ліжко (900×2000 мм)	2	2
2	Тумбочка приліжкова	2	2
3	Стіл письмовий з робочим кріслом	1	1
4	Стілець (на кімнату)	2	3
5	Дзеркало на повний зріст у кожній кімнаті	2	3
	Журнальний столик	1	1
6	Крісло для відпочинку	2	1
7	Шафа із полицями, вішалкою та плечиками (не менше 5 штук на гостя)	1	1
8	Вішалка для верхнього одягу і головних уборів	1	1
9	Полка (підставка) для багажу	1	1
10	Підставка під телевізор	1	1
11	Карниз для підвішування штор	за кількістю вікон	

Загальний розмір зони сну (1350 мм) складається з наступних параметрів: ширини ліжка – 900 мм (850 мм ліжко + 50 мм – розрив від стіни), розриву 50 мм між тумбочкою та ліжком, ширини тумбочки 400 мм.

Особливою комфортністю відрізняються номери типу «дубль», обладнані ліжком, комбінованим столом, стільцем, журнальним столиком, кріслом і підставкою для валізи, диваном-ліжком. Диван-ліжко служить як додаткове спальне місце і має тумбочку для постільної білизни.

Меблювання 4-місних однокімнатних номерів готелів утруднює функціональне зонування меблів. Для максимального розкриття внутрішнього простору житлової кімнати рекомендується використовувати двох'ярусні ліжка, особливо в молодіжних готелях (рис. 2.18 В).

Двокімнатні номери складаються зі спальні і вітальні, які відділяються між собою розсувними або складними перегородками, відкритими або зашкльованими дверними прорізами. Раціональне меблювання спальні визначається острівним розміщенням ліжок, пристінною шафою; у вітальні розміщенням меблів для

відпочинку повинна забезпечуватися зручність користування телевізором, а меблі для роботи можуть включати націпний підвіконний робочий стіл, що є одночасно підставкою для телевізора (рис.2.18 Г).

Житлова частина трикімнатних номерів складається зі спальні, вітальні та кабінету. Меблювання такого номеру вирішується за аналогією із двокімнатними, але тут зона роботи виносяться в кабінет. Кабінет доповнюється ще книжковою шафою або полицями та зоною відпочинку. У вітальні розміщується обідній стіл зі стільцями. При спальні може перебувати гардеробна, а у передній – підставка для багажу. Трикімнатні номери можуть розміщатися у двох рівнях: на першому рівні вітальня, передня, санвузол, кухня-ніша, а на другому – спальня, кабінет, санвузол. Іноді кабінет розташовують на першому рівні.

Номера «апартаменти», які мають до 8 кімнат, різні і можуть бути скомпоновані з декількох номерів, які в цьому випадку з'єднуються між собою дверима, їх називають – номери «комплекси». Вони можуть бути обладнані для проведення нарад, зборів, для чого між номерами встановлюються розсувні перегородки та використовується меблі, які трансформуються (наприклад ліжко-шафа).

Передні у всіх типах номерів в основному невеликі за площею (але шириною не менше 1050 мм) і обладнані вбудованою (пристінною) шафою, вішалкою та дзеркалом.

У багатокімнатних номерах передня відділяється від житлової кімнати дверима, а в однокімнатних і простим прорізом.

У передній, яка не має вбудованої шафи, встановлюється вішалка з полицею для капелюхів і підставкою для взуття, рекомендується повісити дзеркало, виділити місце для платтяної щітки.

Меблі в готелях категорії 3, 4 і 5 зірок звичайно облицьовуються фанерованою деревиною дорогих твердих порід, застосовуються міцні покриття, полірування та лакування; для меблів II класу – фарбування та лакування.

Велике значення при розміщенні меблів має розташування дверей і розміри простінків. На рис. 2.19 показано мінімальні відстані дверей від меблів і розміри простінків.

У меблюванні номеру головним предметом є ліжко або інший предмет, що його заміняє, оскільки основне призначення номера готелю – відпочинок, і переважно нічний відпочинок – сон.

За кількістю спальних місць і характером їхнього облаштування номера бувають:

- ✓ з двома ліжками (двохмісні);
- ✓ з трьома ліжками (тримісні);
- ✓ з двома ліжками та диваном (тримісні);
- ✓ з одним ліжком і диваном (двохмісний «дубль»);
- ✓ з двома диванами (двохмісний);
- ✓ більше трьох ліжок (гуртожиток), і т. п.

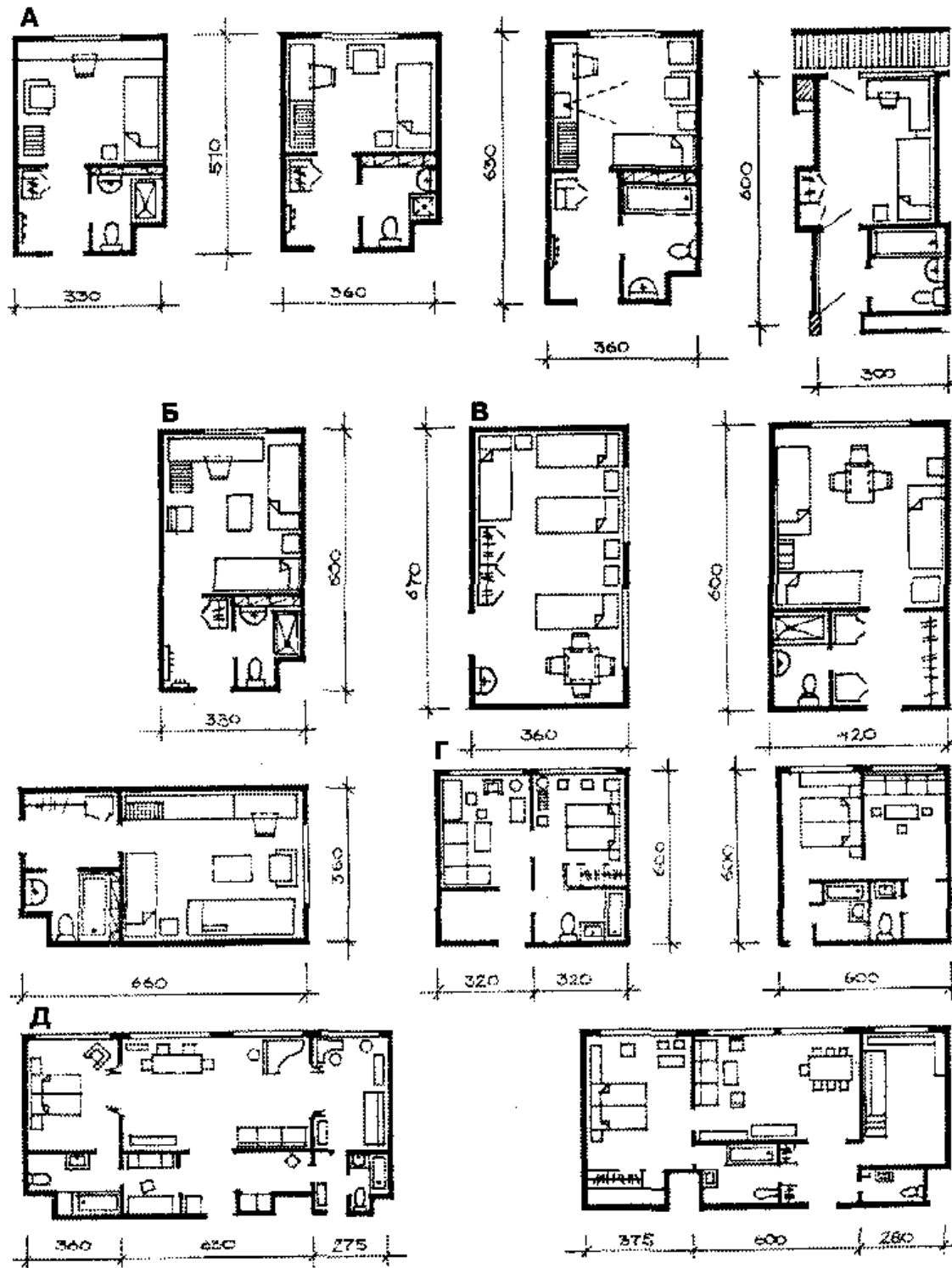

Рисунок 2.18 – Планувальна організація готельних номерів:
 А – одномісний, Б – двомісний, В – трьох-чотиримісний, Г – двокімнатний люкс,
 Д – номера-апартаменти

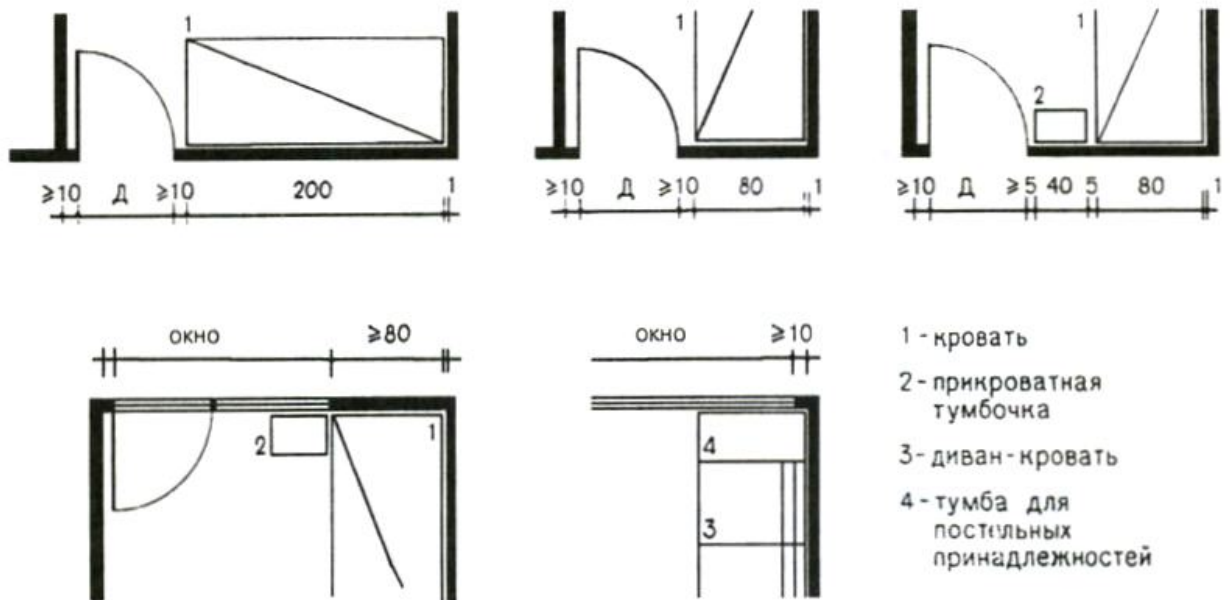

Рисунок 2.19 – Розміщення меблів від дверей і розміри простінків

Якість ліжка значною мірою впливає на експлуатаційно-побутові характеристики готелю і його комфортабельність, широко поширені дерев'яні ліжка, різні за конструкцією, архітектурній обробці та типу матраців.

Звичайні ліжка роблять із царгами з масиву деревини, стаціонарні – із царгами з металевих куточків. Сітку зі сталевих смуг або з гумових стрічок, матраци – із пружинами типу «змійки» і прокладками з поролону, ніжки кріплять на болтах. Іноді сітку зі стрічок заміняє перфорована деревинно-волокниста плита, а матрац – подушка з латексу.

Для літніх готелів і пансіонатів при великому завантаженні номерів (заселяються з розрахунку 3,5-4,5 м² на 1 людину) раціонально застосовувати легкі складні, у тому числі і металеві меблі.

Щоб створити більш комфортабельні умови, рекомендується складні ліжка встановлювати стаціонарно, щоб вони висувалися з невисокої прибудованої шафи з полицями. Така конструкція дозволяє кожному гостю у номері мати окрему шафку біля ліжка. Верхня полиця служить для загального користування, на неї можна ставити квіти, класти книги та ін. Постіль прикріплюється тяжами-ременями до самого ліжка і убирається в шафу разом із ним. Тут не потрібно додаткової роботи із застелення та збирання. Досвід будівництва показав необхідність вирішення питання про спеціальне обладнання літніх готелів і пансіонатів.

Меблі, що трансформуються, особливо складні в конструктивному плані, коштовні, фанеровані та занадто нарядні не завжди доречні в готелі. Вони вимагають дбайливого відношення при користуванні, на що розраховувати в

умовах готелю не доводиться. Те ж саме можна сказати про розкладні столи та інші висувні меблі, які також вимагають особливо акуратного поводження. Доцільніше для номерів капітальних будинків готелів передбачати вироби – ліжка, столи, стільці – міцні, прості та витончені за формою, зручні в експлуатації.

Робочий стіл обов'язково входить у номенклатуру обладнання номеру. Він служить не тільки обіднім, а у першу чергу, письмовим столом. На такий стіл, трохи подовженої форми та достатнього розміру, ставлять радіоприймач, телефон. У письмових столах для номерів готелів уникають великої кількості ящиків, не потрібних при короткочасному користуванні. Звичайно замість ящиків роблять полки – висувні або відкидні.

Економічним є стаціонарний стіл з тумбою, обпертий з однієї сторони на укріплену на стіні рейку. У такий спосіб полегшується сама конструкція предмету та фіксується його положення в кімнаті. Такі столи роблять розбірними, де елементами є тумба та кришка.

Стіл може стояти один – вільно або бути частиною агрегату, що з'єднує кілька предметів; у деяких випадках його встановлюють стаціонарно, наприклад, кріплять до панелі.

Стіл у номері є універсальним предметом. Тому важливо збільшити розмір його робочої поверхні (тим самим не перевантажуючи кімнату та не збільшуючи вартості меблів), наприклад, улаштовуючи стаціонарні столи під вікнами (підвіконні столи-полиці) або столи-полиці, встановлювані уздовж стін на кронштейнах або панелях. Такі столи можуть мати велику робочу поверхню, різну висоту, включати ящик або додаткову полицю.

Встановлюють столи-полиці по всій ширині кімнати. Звичайно вони складаються з дошки-полиці шириною 300-400 мм і більше, широкої частини – стола, часто кутового; іноді прибудований і нічний столик. Це рішення раціонально скрізь, за винятком номерів літніх або курортних готелів, де проріз дверей розкривається на всю ширину кімнати – на лоджію, балкон або терасу.

Підставки для валіз роблять стаціонарними, навісними, укріпленими на стіні або висувними, у вигляді звичайного або складного ослона із кришкою (гладкою, з рейок або з еластичних тяжів).

Складна підставка повинна мати постійне місце: найкраще у ніші для вішалки або в стінній шафі; її можна поставити біля стіни у куті житлової кімнати або передньої.

При конструкції підставки у вигляді низької лави – можна покласти на неї подушку та користуватися нею як додатковим місцем для сидіння. Виготовляють підставку з дерева та металу у такому ж оздобленні та кольорі, як і інші меблі. У відкритих, перехідних до кімнати шляхах доречні довгі лави-підставки, безпосередньо пов'язані з вішалками та шафами або вирішені одним виробом з невисоким столиком у дзеркала. Мінімальний розмір – 400-600 мм, висота від підлоги – 400-500 мм.

Крісло для відпочинку ставлять у кожний номер. Вони бувають різного

розміру, форми та конструкції, у тому числі з каркасом із масиву деревини або із гнутовиклейного шпону. Подушки можуть бути нерухливими або знімними. Каркас нерухливої подушки сидіння роблять зазвичай із сосни, з сіткою з гумових стрічок і м'якою прокладкою, і кріплять до каркасу крісла наглухо.

Знімні подушки виготовляються на основі пружин безперервного плетива типу «змійки», з м'якими прокладками, а також з поролону або латексу, обтягнутого декоративною тканиною, або у чохлах. Подушки спинок – на каркасі із деревинно-волокнистої плити, з м'якою прокладкою, і зміцнюються на шкантах. Сидіння під знімною подушкою з латексу виконують із натягнутих між бічними царгами пружин. Висота крісел для відпочинку – 360-420 мм.

Одним з найбільш комфортабельних для відпочинку є крісло типу «шезлонг» зі спеціальним пристроєм, що регулює нахил спинки. Спинка та сидіння скріплені між собою.

Найбільш зручні в експлуатації готелів м'які меблі зі знімними подушками та оббивкою тканиною із синтетичного волокна типу лавсану, міцного та біостійкого. Для приймалень, поверхових холів і буфетних можна рекомендувати водостійкі штучні оббивні матеріали – безтканинні замінники шкіри. З такого матеріалу можна робити також панелі біля ліжок.

Оскільки оббивна тканина брудниться і стирається швидше за все у верхній частині спинки та на підлокітниках, крісла, оббиті такою тканиною, рекомендується виготовити із твердими підлокітниками або зовсім без них, а спинки крісел – невисокими.

Велика увага в готелях (особливо 4 і 5-зіркових) приділяється досягненню естетичного комфорту. Він створюється завдяки художньо-просторовій організації процесу життєдіяльності людини за допомогою цілого ряду засобів. Першочергове завдання – проектування композиції простору. Це означає таку побудову інтер'єра приміщення, при якому окремі елементи сприймаються в певній системі (стильовій єдності). У цей час найпоширеніші три прийоми художньо-просторової організації інтер'єрів готелів – стиль «ретро», сучасний та змішаний.

Інтер'єр у стилі «ретро» створюється стереотипними елементами минулих століть (ампір, бароко, рококо та ін.).

Сучасний інтер'єр в організації простору характеризується строгістю, простотою, логічністю й лаконічністю форм, їх функціональною виправданістю.

Інтер'єр, вирішений у змішаному стилі, містить елементи двох попередніх прийомів композиції простору.

Дуже важливо, щоб меблі гармоніювали з усім інтер'єром. Окремі предмети підбираються й розміщуються так, щоб їхня колірна гама відповідала навколишньому простору.

Стільці для номерів готелю підбирають зазвичай напівжорсткі або жорсткі різних конструкцій. У сучасних готелях усе ширше впроваджуються напівжорсткі стільці із гнутоклеєного березового шпону, облицьовані дубом. Сидіння та спинки виготовляють із штампованої фанери, обтягують декоративною тканиною по

тонкій м'якій прокладці з поролону. Стільці такої конструкції бувають і тверді, і напівм'які. Виготовляють їх зручними для складування. Вони легкі та пластичні за формою.

Конструкцію стільців, як і крісел, вибирають міцну, легку, тому що крісло доводиться часто пересувати. На ніжки пересувних меблів потрібно надягати прокладки з еластичного матеріалу (наприклад, капрону) у вигляді ковпачків, а до ніжок меблів для віталень, холів і інших приміщень із паркетною підлогою зручніше за все прикріпити гумові коліщата.

Для холу, вітальні та кімнат відпочинку варто вибрати меблі м'які, низькі та глибокі, тому що в основному вони потрібні для спокійного положення під час очікування або бесіди, слухання музики та ін.

У нових готелях шафи вирішені стаціонарними, вбудованими або прибудованими. Такі шафи зменшують початкову вартість обладнання та економічний в експлуатації, їх конструкція значно полегшує працю при періодичних чищеннях та ремонті, а також щоденному збиранні. Обробка може бути такою же, як і у інших дерев'яних виробів. У деяких випадках стулку облицьовують пластиком іншого кольору, іноді із запресованим малюнком або іншим декоративним оформленням.

У літніх готелях і пансіонатах часто замість шафи влаштовують нішу зі штангою та полицями, яку закривають фіранкою із щільної тканини (або замітника тканини).

Під загальною назвою «вбудовані шафи» мають на увазі стаціонарно встановлені:

прибудовані у куті кімнати або до стіни, що не мають задньої стінки; вони прикріплені до стіни каркасом або рамою, яка складається з боковинок; складаються з передньої рами із дверцятами та внутрішнім обладнанням; убудовані в нішу, що складаються з каркасу, на який кріпиться передня стінка із дверцятами та внутрішнє обладнання. Конструктивно вони можуть бути вирішені й у вигляді однієї передньої стінки з металевими кріпленнями та кронштейнами для установки обладнання;

вставлені між стінами блоки у вигляді меблевих або шафових перегородок. Вони складаються із шаф та ніш різного призначення, відкритих в одну або обидві сторони. Шафові перегородки кріплять торцями до поперечних стін та встановлюють у кімнатах або шлюзах між двома номерами або санвузлом та кімнатою. Такі перегородки можуть знайти застосування при реконструкції старих будинків як блоки, які вільно стоять, прикріплені тільки до підлоги та стелі.

Від глибини шафи залежить пристрій штанги; при стаціонарній, розташованій по ширині, потрібна глибина шафи 600 мм; при висувній – досить 420-450 мм. Вибір типу шафи визначається габаритами ніші або вільної поверхні стіни.

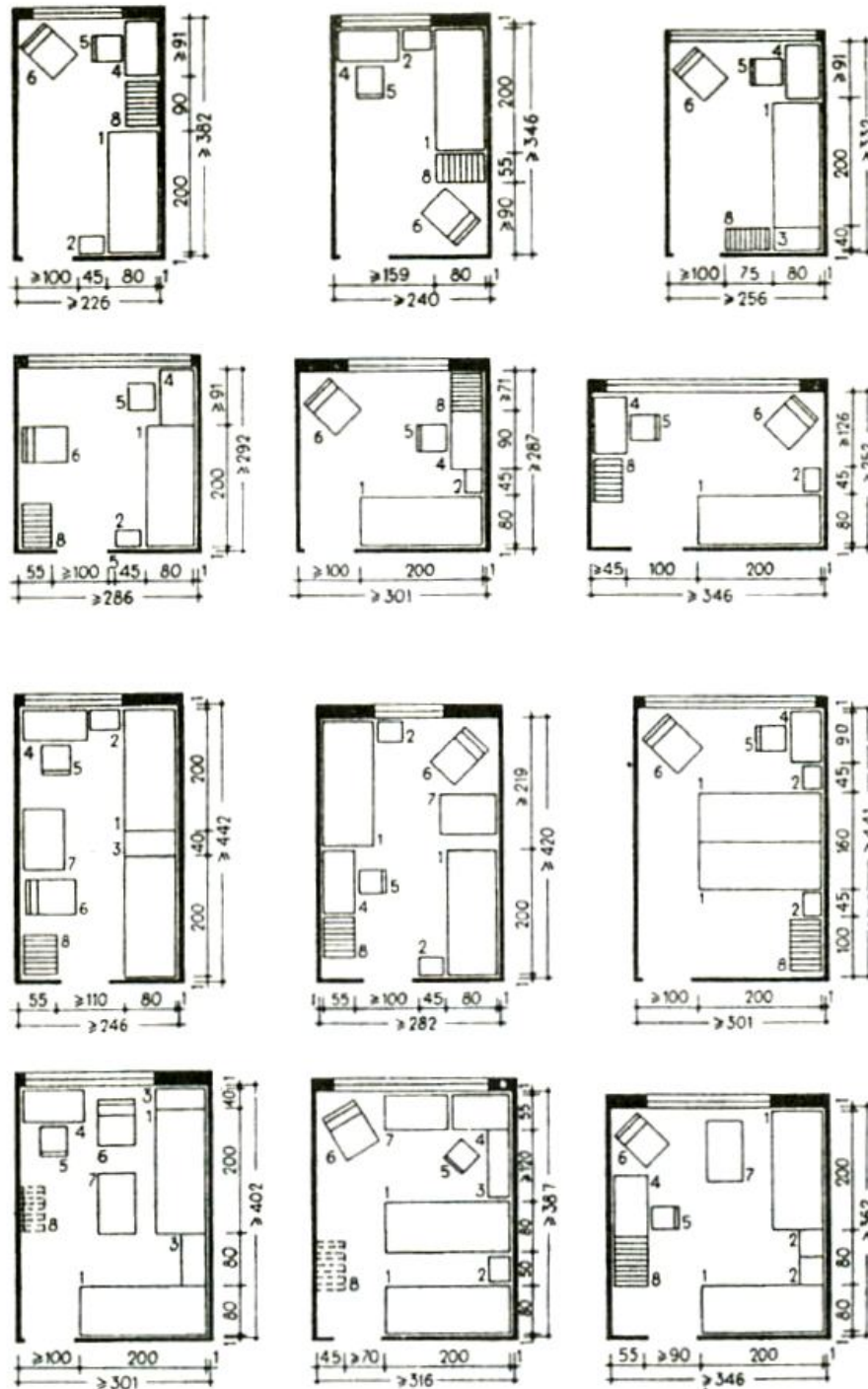

Рисунок 2.20 – Розміщення меблів в однокімнатних номерах:

1 – ліжко; 2 – тумбочка; 3 – тумба для постільних приналежностей; 4 – стіл комбінований (робочий та туалетний); 5 – стілець; 6 – крісло; 7 – стіл журнальний; 8 – підставка для валізи

Шафи можуть бути виготовлені у вигляді блоку щитової конструкції із прокладками із шарів ізоляційних матеріалів, що забезпечують звуконепроникність стінок. При конструкції шаф у нішах з будівельних елементів

(звичайно з гіпсових блоків товщиною 80 мм) бажано облицювати їх зсередини аркушами тонкої деревинно-волокнистої плити, що також буде сприяти звукоізоляції приміщення.

Прибудовані шафи та вбудовані блоки – шафові перегородки – це платтяні шафи, іноді суміщені з білизняним відділенням, вішалками для верхнього одягу, а іноді й з нішею для вмивальника. Підрахунок вартості шафових перегородок показав, що вони обходяться на 10 % дешевше вартості звичайних меблів, які вони замінюють.

На підставі розмірів одягу встановлені нормативні площі й об'єми шаф для готелів. Ширина вбудованої шафи в номері передбачена: на 1-2 людини – 600 мм, на 3 людини – 900 мм і на 4 людини – 1200 мм.

У вбудованій платтяній шафі невеликих розмірів для одномісного номера може бути встановлена, так само, як і у звичайній шафі, етажерка для білизни з висувними ящиками або полицями. У двостулковій шафі варто відвести два відділення: одне зі штангою для короткого плаття (чоловічий костюм, блузи і т.п.) і висувними полками для білизни, інше відділення зі штангою для довгого плаття; у ньому передбачити підставку для взуття та планку для навішування поясів і краваток на дверцятах шафи. Із внутрішнього боку дверцят платтяної шафи може бути вставлене дзеркало.

Виготовляють вбудовані шафи з деревини та її замінників, з металевими деталями кріплень. Випускають шафи у вигляді агрегатів і елементів, виконаних за типовими проектами або за індивідуальними замовленнями на меблевих і деревообробних підприємствах.

У типових номерах готелів вбудовані шафи можуть бути в кімнаті або шлюзі. Розташування в номері більш зручне, а облаштування його в шлюзі-передній номеру значно вигідніше з будівельних міркувань і сприяє більш раціональному розміщенню меблів.

У двох- або трикімнатних номерах рекомендується робити у спальні двох- або тристулкові вбудовані шафи із платтяними та білизняними відділеннями. Тут дуже важливо зв'язати спальню з ванною кімнатою. Зручніше за все для цього організувати між ними вбудовану та відповідно обладнану (обов'язково вентильовану) гардеробну.

Вбудовані шафи у передній можуть служити не тільки для верхнього плаття, але й для всього одягу. В одному випадку шафу обладнають штангою та полицями вгорі для капелюхів і нішею для валіз, в іншому – штангою з етажеркою, полками для білизни та підставкою для взуття. Якщо дозволяє ширина, шафа в передній, призначена для плаття, добре поєднується з відкритою нішею, у якій можна помістити вішалку для верхнього одягу та підставку для валіз. Розміщена в шлюзі-передній вбудована шафа вирішується у комплексі з іншим обладнанням передньої, головні елементи якої – ніша з вішалкою для верхнього одягу (плічками) і місце для зберігання валізи.

У передній, яка не має вбудованої шафи, рекомендується для облаштування вішалки організувати хоча б невелику нішу (глибиною 150-600 мм). Вона повинна мати полку для капелюхів і підставку для взуття та парасолів. З розрахунку на 2-х людей в ніші повинне бути не менш шести плічок для верхнього одягу.

У передній варто встановити дзеркало, виділити місце для платтяної щітки та невеликої полочки для дріб'язків – рукавичок, кашне і т.п. Можна передбачити пристрій стаціонарної підставки для валізи.

Дверцята вбудованих шаф звичайно навішують на карткових петлях або роблять розсувними. Для двох- і тристулкових шаф кращі розсувні дверцята. Вони зручніші в користуванні і не займають місця при відкриванні.

При відсутності ніш, наприклад, у старих готелях, платтяні шафи можна робити прибудованими.

У номерах, які не мають окремого санвузла, можна об'єднати одно- або двостулкову вбудовану шафу з нішею для вмивальника. Такий блок встановлюється як у шлюзі-передній, так і безпосередньо в номері. Можуть бути варіанти користування шафою з кімнати, а вмивальником – з передньої, або навпаки. Ніша з умивальником повинна бути достатньої глибини. Зсередини її облицьовують плиткою, підлогу покривають водостійким матеріалом. Над умивальником монтують дзеркало з полчкою для туалетних приналежностей. Нішу для зручності користування треба робити шириною не менш 850 мм, а глибиною в межах 600-900 мм. Закривається вона шторою із синтетичної непромокальної тканини.

Розміщення меблів залежить від виду системи опалення. При радіаторній системі радіатори звичайно встановлюються в підвіконній ніші, що не заважає розміщенню меблів. У сучасних готелях радіатори прийнято закривати екранами, які є частиною вбудованих меблів. Застосування опалювальних панелей-перегородок не дозволяє ставити меблі у тій частині перегородки, де розташований реєстр опалення. Рекомендуються опалювальні панелі-перегородки влаштовувати в тій частині кімнати, де найменше меблів. Установку кондиціонерів варто також координувати з розміщенням меблів.

2.8 Дизайн інтер'єру приміщень для споживачів закладів ресторанного господарства

Оформлення інтер'єру є результатом роботи різних фахівців і, в остаточному підсумку, визначається рівнем культури суспільства.

Інтер'єри закладів готельно-ресторанного бізнесу мають певні особливості, що визначаються характером їх роботи та відбивають специфіку галузі.

Крім основних функцій підприємств харчування – виробництва, реалізації та організації споживання їжі, існує й додаткова функція – організація відпочинку відвідувачів, задоволення їх естетичних потреб.

Залежно від типу підприємства харчування, форми відпочинку, формуються підходи до організації споживання їжі, внутрішнього простору підприємства.

Так, у торговельному залі закладів харчування при підприємствах, установах, закладах освіти відпочинок носить профілактико-гігієнічний характер, у загальнодоступних ресторанах та кафе гігієнічна функція поступається місцем розважальній, а форми відпочинку урізноманітнюються організацією концертних програм, танців і т. п. У таких підприємствах суттєво збільшується тривалість відпочинку, що накладає відбиток на засоби його організації. Певний вплив на відвідувачів виявляють при цьому елементи художнього оформлення інтер'єру – освітлення, декоративні засоби, оздоблення поверхонь.

Процес харчування має не тільки фізіологічне значення, він ще задовольняє духовно-культурні потреби людини, які проявляються в певних вимогах до обстановки залу, дотриманні звичаїв та правил, спілкуванні з іншими людьми і т. і. Тому не є випадковим те, що ресторани й кафе стають місцем, де проводять своє дозвілля люди зі спільними інтереси.

У залах деяких закладів ресторанного господарства встановлюють телевізори. Одержав поширення показ короткометражних фільмів (розважальних, рекламних, видових), музичних каналів, трансляцій спортивних змагань.

Доцільно розглядати інтер'єр як систему «людина-середовище». У світлі цього положення до поняття «інтер'єр» слід додати поняття «психологічний клімат приміщення», який може викликати відчуття спокою, почуття радості, а може породжувати й негативні емоції.

Психологічний клімат складається під впливом різноманітних характеристик середовища: температури, освітленості, затишку та комфортабельності приміщення, наявності запахів, шумів руху повітря та ін. Для закладів індустрії гостинності вони відіграють особливо важливу роль та часто стають вирішальними при виборі споживачами того чи іншого закладу. Якщо в якому-небудь ресторані задушливо, галасливо, незатишно, то це може з'явитися причиною відмови від його відвідування.

Сприйняття та оцінювання споживачами всіх елементів середовища інтер'єру відбувається з двох позицій – зручності та краси.

Загальне враження й оцінка естетичної та психологічної характеристик середовища знаходять відображення в понятті *психологічний клімат*.

Найважливішою характеристикою психологічного клімату приміщення є його затишок. Поняття затишку пов'язане з відчуттям зручності. Слід зазначити, що істотним є така ознака затишку, як ступінь ізольованості того або іншого місця. Відомо, що відвідувачі часто прагнуть зайняти місця у вікна, у ніші, на антресолі і т. п.

Серйозно впливає на затишок місця й залу в цілому характер освітлення. Так, місцеве освітлення стола або ділянки залу переважніше загального.

Кожний з елементів середовища може оцінюватися з погляду на те, наскільки він сприяє відчуттю затишку.

Так, при оцінці музики у вечірній програмі ресторану це відчуття залежить від гучності, ритму музики, її емоційності.

Важливо відзначити, що головним об'єктом вивчення в системі «людина-середовище» є споживач (відвідувач, гість). Без урахування його культурного рівня, психологічної характеристики, віку, національної приналежності проектування інтер'єру буде неплодотворним.

Умовно засоби естетичного та психологічного впливу навколишнього оточення на споживачів закладів ресторанного господарства можна розділити на 7 груп:

- 1) сервіровка стола, оформлення страв;
- 2) композиційне, об'ємно-планувальне та колористичне рішення інтер'єру;
- 3) гігієнічні характеристики залу: температура, вологість, шумовий режим, швидкість руху повітря, запах;
- 4) музика;
- 5) оточуючий пейзаж;
- 6) освітлення;
- 7) елементи особистісного середовища, які часто набувають вирішального значення при виборі підприємства: уважні офіціанти, швидкість обслуговування та ін.

На вирішення інтер'єру впливають тип закладу ресторанного господарства, його місткість, місце розташування.

Характер інтер'єру залежить від часу перебування споживачів в залі, форм їх відпочинку. Чим триваліше перебування відвідувача в залі закладу, тим більш комфортабельним повинен бути інтер'єр, тим вищі вимоги до його художньої виразності та досконалості організації внутрішнього простору.

Збільшення місткості залів розкриває додаткові можливості збагачення об'ємно-планувальних рішень, розвитку багатопланової композиції інтер'єру. Так, в ресторані або їдальні великої місткості можна різноманітнити прийоми розстановки меблів, варіювати форму залу. Місткість залу здійснює особливо великий вплив на вирішення інтер'єру ресторану.

Характер роботи закладу ресторанного господарства, а, отже, й вигляд його інтер'єру залежить від того, у якій зоні міської забудови він знаходиться. До основних зон міської забудови відносяться, як відомо, житлова, промислова, адміністративно-громадська та зона відпочинку.

Якщо, наприклад, у їдальні промислового підприємства визначальним при вирішенні інтер'єру є створення умов для самообслуговування споживачів з мінімальними витратами часу, то в закладах ресторанного господарства, розташованих у парках, приміській місцевості головне – створення обстановки, що буде сприяти відпочинку, контакту із природою.

При виборі того чи іншого варіанта інтер'єру найширші можливості представляє розміщення закладу ресторанного господарства в окремій будівлі.

Іншим зручним варіантом буде його розміщення в одній будівлі з іншими закладами ресторанного господарства, підприємствами торгівлі, побутового обслуговування. При цьому блокування цих об'єктів може здійснюватися в різних формах: з'єднання секцій з використанням різноманітних варіантів компонування (горизонтальне блокування); розміщення різних підприємств на різних поверхах (вертикальне блокування) тощо.

Найменше можливостей у виборі вирішення інтер'єру дає вбудоване розміщення закладу ресторанного господарства в житлових будинках, готелях, адміністративних, виробничих та інших будівлях. При зовнішній подібності із блокуванням вбудоване розміщення відрізняється від нього тим, що типологічні параметри будівлі (сітка колон, ширина будівлі і т. п.) визначаються виходячи з міркувань зручності, економічності житлового будинку, цеху, навчального корпусу, тобто основного об'єкта проектування. Природно, що в цьому випадку планування закладу ресторанного господарства не завжди відповідатиме рекомендованим вимогам. Це позначається і на естетичних властивостях інтер'єрів. Так, зали закладів ресторанного господарства, вбудованих у житловий будинок, мають неприємні, витягнуті пропорції, а їдальні, вбудовані в виробничі цехи, не завжди забезпечені достатнім природнім освітленням.

Усе більше відмінностей спостерігається в характері інтер'єрів основних типів закладів ресторанного господарства – ресторанів і їдалень.

Так, на інтер'єр їдальні накладає відбиток прагнення до скорочення часу перебування споживача в залі. Це завдання вирішується шляхом механізації виробництва та доставки їжі, застосуванням самообслуговування.

Якщо нещодавно в залах виробничих їдалень конвеєри застосовували лише для транспортування використаного посуду, то сьогодні конвеєром може здійснюватися подача комплексних обідів з гарячого та холодного цехів до залу. Найбільше поширення конвеєрна система відпуску страв знаходить у їдальнях, які впродовж короткого часу повинні обслуговувати численні контингенти споживачів.

Виділяється дві схеми розміщення конвеєрів у залах закладів ресторанного господарства:

1. Кожна страва комплектується на окремому конвеєрі безперервної дії. Конвеєри виходять у зал в зоні, безпосередньо пов'язаній з гарячим і холодним цехами, утворюючи єдину роздачу.

2. Усі страви комплексного обіду комплектуються на одному конвеєрі, який виходить на всю глибину залу або відокремлює від нього основні виробничі цехи. Різновидом такої схеми є роздача періодичної дії «Ефект» з наскрізними шафами, що підігріваються, накопичувачами, які встановлюються паралельно конвеєру фронтом до залу їдальні.

Конвеєри для використаного посуду найчастіше виходять на всю глибину залу закладу ресторанного господарства та розміщуються уздовж зовнішніх стін.

Конвеєр стає провідним композиційним елементом і в інтер'єрі виробничих

приміщень.

Зали ресторанів, кафе та інших закладів ресторанного господарства за характером композиційно-планувального вирішення інтер'єру можна розділити на 3 типи:

- 1) *панорамні*, де об'єктом спостереження є навколишній пейзаж;
- 2) зали для споживачів, де *об'єктом спостереження може бути як інтер'єр, так і зовнішнє середовище* (обидва типи відносять до динамічної схеми композиції, яка будується на послідовному розкритті внутрішнього та зовнішнього простору);
- 3) зали, де *об'єктом спостереження є яка-небудь частина інтер'єру* (статична схема).

Роль такого елемента, що привертає до себе основну увагу відвідувачів, може відіграти бар, естрада, танцювальний майданчик, фонтан, панно і т. і.

Бари в залах ресторанів та кафе суттєво виділяються розмірами, формою та масштабом на фоні всього інтер'єру. Розрізняють бари пристінні, такі що розміщуються окремо та вбудовані. Бари, що розміщуються окремо, можуть розділяти зал на частині, ізолювати одну зону від іншої.

Місце для танців у залі ресторану або кафе може бути нейтральним або виконувати активну композиційну роль. У цьому випадку танцювальний майданчик піднімають або опускають стосовно загального рівня підлоги. Його також виділяють концентрованим розміщенням світильників, виразною формою стелі і т. п.

У великих закладах ресторанного господарства комплексного обслуговування, які поєднують під одним дахом декілька підприємств різного типу, інтер'єри всіх залів можна зв'язати єдиним архітектурно-художнім задумом.

У ресторанах, кафе і їдальнях застосовують квадратні та прямокутні двомісні, чотиримісні й шестимісні столи. Розміри та форма столів можуть бути різними і визначаються типом підприємства. Залежно від форми столів розміри їх поверхні змінюються. Квадратні столи мають сторону розміром 600-900 мм, прямокутні виконують шириною 600-900 мм і довжиною 900-2200 мм. Найбільш поширені квадратні та прямокутні столи шириною 800-900 мм. Банкетні столи повинні мати ширину 950-1000 мм, що обумовлено складною сервірівкою. На підприємствах із додатковим обслуговуванням по типу «шведський стіл» у залі ставлять банкетний стіл довжиною до 5000 мм або круглий діаметром 1000 мм.

Для залів невеликої місткості зручні квадратні столи розмірами 600×600 або 650×650 мм. Їх можна використовувати як двомісні, а при необхідності зіставляти. Висота столів 690-750 мм. У молодіжних кафе часто використовують столи мінімальною висотою 690×700 мм.

У дитячих кафе застосовують столи розмірами 600×600 і 700×700 мм та висотою 540-550 мм для малят, 570-590 мм для дітей дошкільного віку.

У кафетеріях, де їжу приймають стоячи, передбачають високі столи – 1050-1100 мм. Форма поверхні та розміри різноманітні: круглі Ø 750-1300 мм, квадратні

600-900 мм і прямокутні шириною 500-700 мм та довжиною з розрахунку на 4-6 чоловік.

Розміри сидіння стільців рекомендується приймати рівними 380×450-350×440 мм. Крісла для ресторанів повинні забезпечувати більш комфортні умови, тому їх розміри варто приймати такими: (430-500)×(420-500) мм.

Барну стійку передбачають практично у всіх підприємствах ресторанного господарства: ресторанах, кафе, їдальнях, а також у залах бізнес-центрів, готелях, спортивно-оздоровчих клубах і т.д.

Барна стійка включає два елементи: пристінну стійку, у верхній частині якої розташовані полиці для товарів, а внизу шафи; основну барну стійку, що має дві стільниці на двох рівнях – верхню для обслуговування споживачів і нижню – робочу поверхню для бармена. Ширина двох стільниць становить 650-700 мм, відстань між двома стільницями та пристінною стійкою 1050-1150 мм.

Барні стійки можуть бути укомплектовані різним вбудованим модульним обладнанням: охолоджуваними та тепловими вітринами, вітринами для морозива, холодильними шафами, посудомийними машинами, мийними ваннами та генератором криги.

Залежно від асортименту продукції барна стійка комплектується таким обладнанням: кавомашинами, мікрохвильовими печами, грилями, міксерами, блендерами, соковижималками, сокоохолоджувачами, стійками для розливу пива та вина і т.п.

Важливу роль в організації роботи залів підприємств ресторанного господарства, формуванні внутрішнього простору та створенні комфортних умов для споживачів грає розміщення меблів; варіанти розміщення меблів вибирають із урахуванням забезпечення оптимальних умов для споживачів та обслуговуючого персоналу. Розміри меблів і варіанти її розміщення визначаються типом підприємства, формою обслуговування, місткістю залів, розмірами й планувальною схемою залу. Існують два основних варіанти розміщення меблів у залах підприємств ресторанного господарства – *геометричний* і *вільний*. При першому варіанті проходи між столами влаштовують паралельно стінам з різними планувальними варіантами:

- ✓ у лінію;
- ✓ по діагоналі;
- ✓ у лінію уздовж стін і по діагоналі в середині залу.

У підприємствах із самообслуговуванням і у великих залах застосовують лінійне розміщення столів. У ресторанах або кафе з обслуговуванням офіціантами меблі розставляють за вільною схемою з виділенням зон обслуговування. Використовують різні варіанти столів з диванами, кріслами або лавами, застосовуючи в композиційних прийомах стінки-екрани.

Варіанти розміщення меблів у залах показані на рис. 2.21.

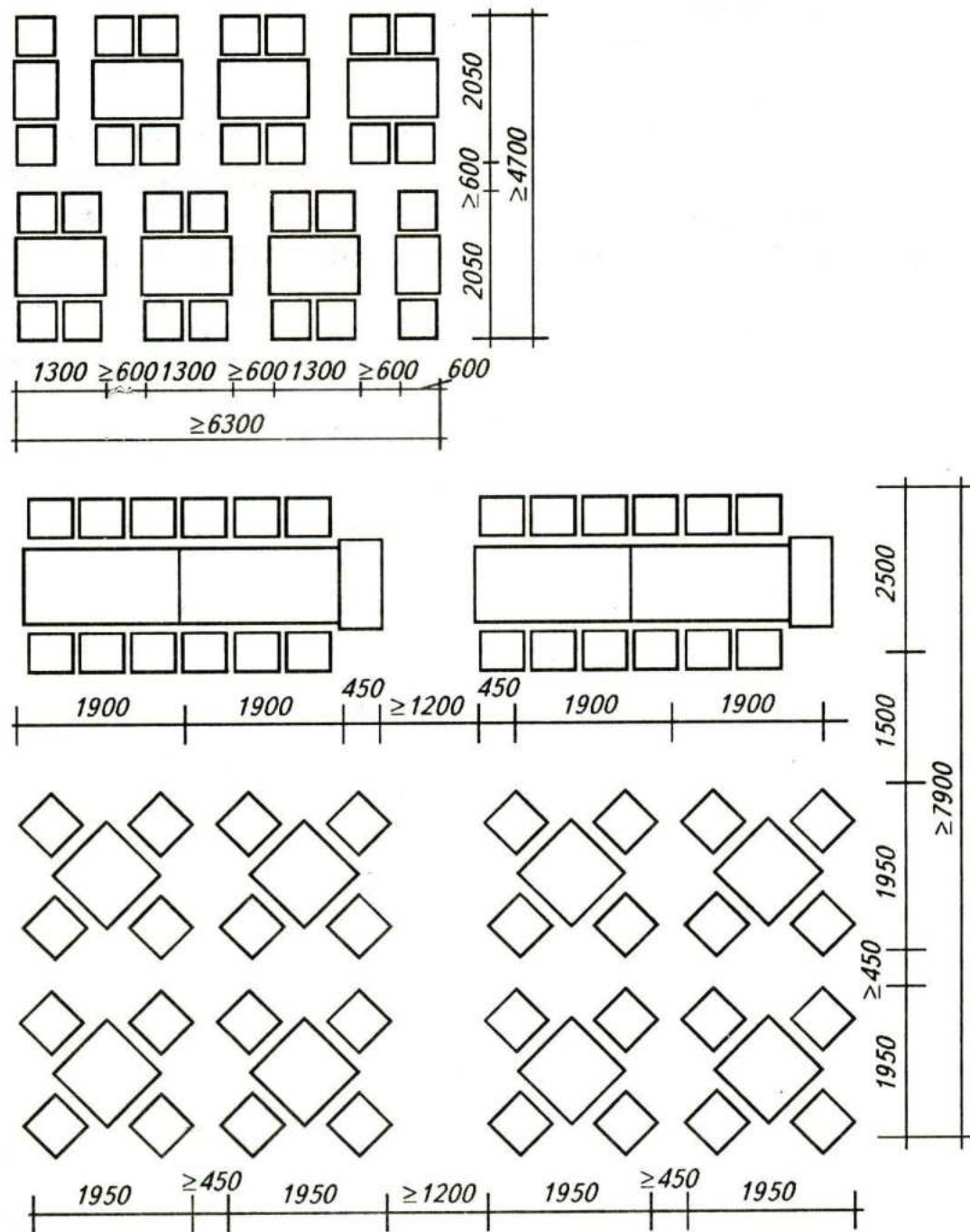

Рисунок 2.21 – Варіанти розміщення меблів у залах закладів ресторанного господарства

На вибір способу розміщення меблів в залі впливають проміжні опори та відстань між ними. Тому розміщення столів у залах рекомендується починати від колон і проводити його таким чином, щоб забезпечити вільний прохід споживачів і обслуговуючого персоналу до кожного місця, безперешкодну евакуацію людей із залу, а також транспортування використаного посуду.

Серйозну увагу приділяють підбору та розміщенню підсобних і сервірувальних столиків, шаф і столиків офіціантів, а також столів для підносів та приборів. Вибір їх визначається стильовою відповідністю з основними меблями залу, а також методами обслуговування споживачів.

Рекомендоване співвідношення столів за кількістю місць приведене в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Зразкове співвідношення столів у залі, %

Тип підприємства	Число столів		
	двомісних	чотиримісних	шестимісних
Ресторан	15	80	5
Кафе	50	50	-
Їдальня	5	70	25

Співвідношення столів може мінятися залежно від планувального рішення залу.

Ширина проходів і вибір розмірів обладнання залежать від типу підприємства, а також від розмірів залу, його конфігурації, форми та габаритів обладнання, а також від основних потоків руху споживачів і транспортування посуду.

Ширина проходів визначається відстанню між спинками стільців при лінійному розташуванні столів; між кутами столів – при діагональному розташуванні; між спинками стільців і кутами столів – при змішаному розташуванні.

Ширину проходів залу варто приймати не менш зазначеної в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Ширина проходів у залах закладів ресторанного господарства різного типу

Проходи	Ширина, м (не менше)			
	Ресторан, бар	Кафе	Їдальня	Закусочна
Основний	1,5	1,2	1,35	1,2 (1,6)*
Додаткові:				
для розподілу потоків споживачів	1,2	0,9	1,2	0,9 (1,1)*
для підходу до окремих місць	0,6	0,4	0,6	0,4 (0,8)*

* - У дужках зазначена ширина проходів між столами, призначеними для харчування стоячи.

При проектуванні залів із самообслуговуванням необхідно передбачити швидке та зручне збирання використаного посуду. Процес його збирання повинен бути механізований. Для цієї мети на площі залу встановлюють стрічковий

транспортер (по периметру стін) у приміщення мийного столового посуду. Площа залу при цьому збільшують приблизно на 10 %. При установці транспортера передбачають вільний доступ до нього. У тому випадку, якщо конфігурація залу не дозволяє встановлювати транспортер, використаний посуд доставляють у мийну на пересувних візках або спеціальних стелажах.

У їдальні з місткістю залів 200 місць і більше ширину основного проходу допускається збільшувати на 0,2 м на кожні 100 місць.

Велике значення в експлуатації звичайних і вбудованих столярних меблів готелів та підприємств ресторанного господарства має обробка покриттів, яка повинна забезпечити міцність, гігієнічність, можливість вологого або сухого протирання, зберегти художні властивості деревини, її текстуру та колір.

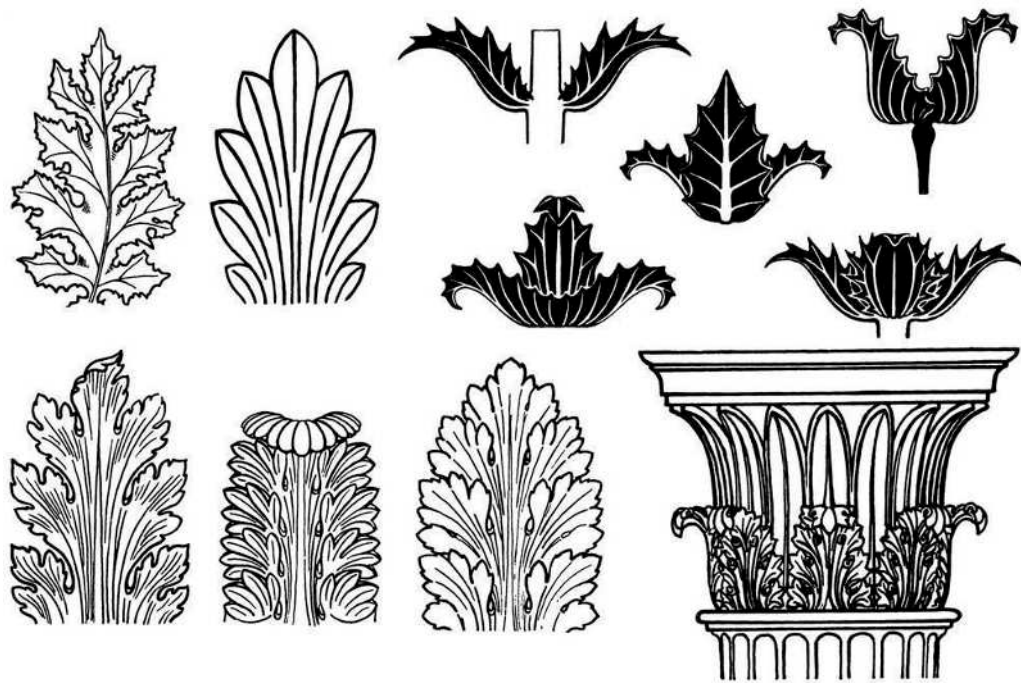
Контрольні питання

1. Охарактеризуйте, який витвір мистецтва, архітектури, дизайну інтер'єру можна назвати гармонійним?
2. Що таке композиція? Яке значення композиції в створенні інтер'єру?
3. Що розуміють під головним і другорядним у композиції?
4. Що таке композиційна рівновага?
5. Опишіть основні прийоми композиційного формоутворення.
6. Приведіть приклади пропорцій та пропорційності.
7. Що таке масштаб і масштабність?
8. Що таке контраст, нюанс, тотожність?
9. Наведіть асортимент та надайте характеристику сучасних обробних матеріалів, що використовуються в будівництві та дизайні інтер'єру.
10. Надайте характеристику оздоблювальних матеріалів для обробки внутрішніх стін та перегородок.
11. Надайте характеристику оздоблювальних та лицевальних матеріалів для обробки підлоги.
12. Надайте характеристику оздоблювальних та лицевальних матеріалів для покриття стелі.
13. Види і класифікація меблів.
14. Функції меблів.
15. Загальна характеристика готельних меблів.
16. Меблі для сидіння та лежання.
17. Меблі для зберігання предметів.
18. Меблі для роботи.
19. Меблі для відпочинку.
20. М'які меблі.
21. Вбудовані меблі.
22. Навісні меблі.
23. Меблі, що трансформуються.
24. Основні вимоги до меблів для готельно-ресторанного господарства.
25. Характеристика скандинавського стилю меблів та інтер'єру.
26. Характеристика італійського стилю меблів та інтер'єру.
27. Характеристика японського стилю меблів та інтер'єру.
28. Характеристика класичного стилю меблів та інтер'єру.
29. Характеристика стилю Хай-Тек меблів та інтер'єру.
30. Напрямки дизайну сучасних меблів.
31. Загальна характеристика матеріалів для виробництва меблів.
32. Структура, конструктивні та архітектурні елементи меблевих виробів.
33. Декорування меблевих виробів.
34. Якість меблів і методи її контролю.
35. Порядок меблювання вестибюлю.

- 36. Порядок меблювання холів і приміщень загального користування.*
- 37. Меблювання приміщень житлового фонду готелів, способи розміщення меблів в номері.*
- 38. Меблювання залів закладів ресторанного господарства.*
- 39. Особливості меблювання банкетних залів.*
- 40. Меблювання адміністративних приміщень.*
- 41. Меблювання рекреаційних зон готелю.*
- 42. Декоративні та мебельні тканини.*
- 43. Способи облицювання та декорування меблевих виробів.*

СЛОВНИК

Акант, аканфа (грец. – колючка, терен) – скульптурна прикраса у вигляді листів однойменної рослини, що найчастіше застосовується для декорування архітектурних елементів коринфського ордера, модульонів, карнизів та ін. Акантовий орнамент характерний також для декору фризів та карнизів. Названий по аналогії з трав'янистою рослиною акантом із сімейства акантових, що виростають в Середземномор'ї. Форма його листів, з кількома гострими кінцями, що нагадують ведмежу лапу, послужила основою для малюнку (див. рисунок).

Анізотропність (грец. anisos – нерівний і thropos – властивість) – різке розходження властивостей в залежності від спрямування волокон.

Аскетизм – принцип поведінки і спосіб життя, який характеризується гранично можливою помірністю у задоволенні потреб, «умертвіння плоті», відмовою від земних благ з метою досягнення морального чи релігійного ідеалу.

Баухаус (нім. Bauhaus, Hochschule für Bau und Gestaltung – Вища школа будівництва та художнього конструювання, або Staatliches Bauhaus) – навчальний заклад, який існував в Німеччині з 1919 р. по 1933 р., а також художнє об'єднання, яке виникло в рамках цього закладу, та яке відповідає напрямку в архітектурі.

Волюта (італ. – завиток, спіраль) – архітектурний мотив, що представляє собою спіралеподібний завиток із кружком у центрі. Є складовою частиною іонічної, коринфської і композитної капітелей. Волюта – основний мотив

орнаментики бронзового століття. Пізніше цей архітектурний мотив став використовуватися у всіх стилях. Іноді форму волоти мають архітектурні деталі, що зв'язують частини будинку, консолі карнизів, обрамлення порталів, дверей, вікон. Рідше волоти використовуються в протилежну сторону (нагору).

ВХУТЕМАС (Вищі художньо-технічні майстерні) – навчальний заклад, утворений в 1920 році в Москві шляхом об'єднання перших та других Державних вільних художніх майстерень (які були утворені раніше на основі Строгановського художньо-промислового училища та Московського училища живопису, ліплення та зодчества).

Джут – волокно, що добувається з рослини джут, а також груба тканина із цього волокна.

Дизайн – це творча діяльність, метою якої є визначення формальних якостей промислових виробів. Ці якості включають як зовнішні риси виробу, так і, головним чином, ті структурні та функціональні взаємозв'язки, що перетворюють виріб у єдине ціле як з погляду споживача, так і з погляду виробника. Дизайн прагне охопити всі аспекти навколишнього середовища людини, що обумовлене промисловим виробництвом. Дизайн – творчий метод, процес та результат художньо-технічного проектування промислових виробів, їх комплексів та систем, орієнтовані на досягнення найбільш повної відповідності створюваних об'єктів та середовища в цілому можливостям та потребам людини, як утилітарним, так і естетичним.

Еклектика, також **еклектизм** (грец. – вибраний, добірний, вибираю, відбираю, обираю) – змішування, поєднання різнорідних стилів, ідей, поглядів і т. п., засноване на їх штучному з'єднанні. Термін введений у вживання в II столітті родоначальником філософської школи еклектизму Потамоном.

Ергономіка – у традиційному розумінні – наука про пристосування посадових обов'язків, робочих місць, обладнання та комп'ютерних програм для найбільш безпечної та ефективної праці робітника, виходячи з фізичних і психічних особливостей людського організму. Більш широке визначення ергономіки, прийняте в 2010 році Міжнародною Асоціацією Ергономіки (IEA), звучить так: «Наукова дисципліна, що вивчає взаємодію людини та інших елементів системи, а також сфера діяльності по застосуванню теорії, принципів, даних і методів цієї науки для забезпечення благополуччя людини та оптимізації загальної продуктивності системи».

Естетика – філософська дисципліна, основним предметом вивчення якої є естетичне та його дійсність, закони та норми, форми та типи (прекрасне, піднесене

та ін.), його відношення до природи та мистецтва, його походження та роль у художній творчості та насолоді; філософське вчення про сутність і форми прекрасного в художній творчості, у природі та у житті, про мистецтво як особливий вид суспільної ідеології.

Інтарсія – вид декоративно-прикладного мистецтва, інкрустація, яка виконується деревом по дереву. Сьогодні, як і багато століть тому, інтарсія створюється виключно вручну і є атрибутом дорогих меблів. Для виготовлення інтарсії підбирають різну за кольором деревину, яку нарізають на найтонші стрічки шпону, попередньо видаливши всі дефекти. Отримані стрічки-смужки склеюють до листів необхідного розміру, з яких вирізають деталі для мозаїки. Деталі, що утворюють візерунок, щільно підганяються один до одного, склеюються і вкладаються предмети, які прикрашаються. Потім зовнішня сторона набору ретельно полірується.

Інтер'єр – архітектурно і художньо оформлений внутрішній простір будинку, який забезпечує людині сприятливі умови життєдіяльності; внутрішній простір будинку або окремого приміщення, архітектурне рішення якого визначається його функціональним призначенням.

В основі дизайну інтер'єру лежить синтез прагматичних і художніх ідей та рішень, спрямованих на поліпшення умов існування людини у цілісній естетично зробленій формі. Інтер'єр складається із трьох складових: будівельна оболонка – підлога, стіни, стеля; предметне наповнення (меблі, обладнання); функціональні процеси, що формують і простір, і чуттєво-психологічну атмосферу.

Канелюра, каннелюра – вертикальний жолобок на стволі пілястри або колони (такі колони називають каннелюрованими, на відміну від гладких). Часто каннелюрами прикрашають меблеві ніжки. Цей прийом використовується, в основному, при виготовленні меблів у класичному стилі.

Композицією в інтер'єрі називають художній зв'язок всіх елементів в конкретному просторі, які повинні розташовуватися в ньому в певному порядку й кількості, щоб підтримати загальну ідею гармонійного образу.

Кубізм – революційна течія в образотворчому мистецтві початку ХХ століття, яка передувала абстрактному мистецтву. Його засновники, Жорж Брак і Пабло Пікассо, захоплювалися роботами Поля Сезанна і були натхненні його спробою створити об'ємну структуру на поверхні полотна. У 1907-1910 роках у Франції кубісти почали усе більше абстрагуватися від дійсності, їхні картини усе менше нагадували реальність. Кубізм оголосив, що мистецтво існує заради самого себе, а не для відтворення дійсності. Кубізм мав бути мистецтвом, котре, за словами Пабло Пікассо, відтворює світ не таким, яким його бачить митець, а

таким, яким він його мислить. Шляхом розкладання всіх предметів і форм на прості геометричні фігури та їх перекомбінування відповідно до задуму митця кубісти сподівалися прийти до створення інтелектуального й аналітичного живопису, здатного розкривати структуру речей і їхню внутрішню сутність, виражати «константи буття», підніматися до рівня вимог сучасності, входити в неї і сприяти її перебудові. Кубізм залучив таких художників, як Хуан Гріс, Ф. Легер і Р. Делане.

Левкас (грец. – білий, світлий, ясний) – назва ґрунту, який представляє собою крейду, розмішану на тваринному або рибному клею з додаванням льняної олії. Наноситься декількома шарами на спеціально підготовлену дерев'яну поверхню.

Чеканний левкас – левкас, покритий сусальним золотом та оброблений орнаментом, виконаним чеканами.

Маркетрі – мозаїчні зображення, виконані шляхом наклеювання на основу тонких фігурних пластинок фанери із різних порід деревини. У ряді випадків додаються пластинки із слонової кістки, перламутру, металу. Широко використовується при виготовленні меблів.

Меандр – відомий ще з часів неоліту та розповсюджений тип ортогонального орнаменту. Бордюр, який складається з прямих кутів у вигляді безперервної лінії. Отримав назву від звивистої ріки Меандр (нині Великий Мендерес) в Малій Азії (Ефес). У меандровій стрічці орнаменту древні бачили глибокий магічний смисл, вона відображала перебіг людського життя. Прямизна, прямий шлях символізували чесноту. Меандр може складатися тільки з прямих кутів, які надають лінії додаткову жорсткість та відповідають зростанню в чесноті. Як орнамент меандр часто застосовувався в етрусській та древньогрецькій, а потім давньоримській, візантійській, романській архітектурі на меблях, вазах, дрібних предметах побуту. Меандром прикрашали поділ одягу, в архітектурі він використовувався в рельєфах і фризах. В Стародавній Греції меандр символізував вічність, яка досягається відтворенням: істоту, що старіє, змінюється молодістю, стає тим самим безсмертною; стара сутність стискується, а нова розвертається.

Меблі – пересувні або вбудовані вироби для обладнання житлових та громадських приміщень, садово-паркових та інших зон перебування людини.

Асортимент меблів – склад і співвідношення окремих видів виробів або у випуску продукції, наприклад підприємства, або у сфері розподілу, або у сфері споживання. Асортимент повинен формуватися на основі вивчення розвитку споживчих вимог і попиту методом модернізації старих і створення нових виробів.

Гарнітур меблів – це група виробів, зв'язаних між собою за архітектурно-художньою і конструктивною ознаками, призначених для обстановки певної

функціональної зони приміщення.

Набір меблів – це група виробів, зв'язаних між собою загальним архітектурно-художнім завданням обстановки приміщень, із широкою варіабельністю за складом та призначенням. З виробів одного набору можна утворювати різні варіанти комплектів меблів.

Номенклатура меблів – склад виробів для меблювання приміщень певного призначення або перелік функціональних типів виробів, які утворюють будь-який комплект. Визначається плануванням приміщення, його призначенням, змістом трудових і побутових процесів, кількісним і професійним складом людей у приміщеннях.

Пальмета – рослинний орнамент у вигляді віялоподібного листа пальмового дерева, квітки аканта або жимолості. Був розповсюджений у єгипетській і елліністичній архітектурі – як антефікси, у завершеннях пам'ятних стел і надгробків, у капітелях іонічних і коринфських колон, у прикрасах карнизів. Уперше мотив пальмети зародився в Єгипті і являв собою стилізовану віялоподібну квітку лотоса; зафіксовані різні типи єгипетських пальмет – прості, з одиночною квіткою; одиночні з мотивом висхідного сонця; кисті із квіток; квітка або пальмова гілка, що опираються на сувій. З Єгипту мотив пальмети поширився на Крит, у Межиріччя та Персію, де знайдені одні із самих ранніх зразків пальмет, імовірно, засновані на найдавніших єгипетських мотивах.

Патинування – це створення фізичним шляхом на поверхні, що декорується, плівки, яка могла б утворитися з плином деякого періоду часу. Залежно від стилю інтер'єру, вимог архітектора або замовника, можливі різні виконання: як з техніки, так і за матеріалами.

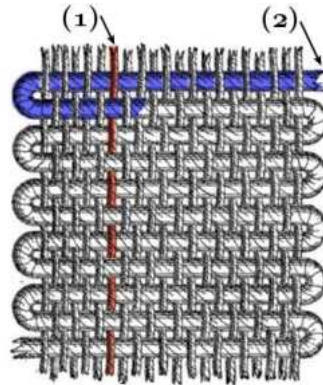
Пост-модерн – соціологічна, історико-філософська концепція сприйняття світу в епоху постіндустріалізму, що спирається на недовіру до традиційних реалістичних концепцій, до істинності відображення реальності людськими органами чуття.

Ріокан (ryokan) – є одним з видів традиційних японських готелів, котрий виник в період Едо (1603-1868 рр.). Такі готелі служили мандрівникам шляхами Японії. Вони, як правило складаються з кімнат, вкритих татамі, традиційних японських бань та інших місць загального користування, де гості можуть носити традиційний одяг юката та спілкуватися з власниками ріокану.

Рустика (від лат. *rusticus* – простий, грубий; буквально – сільський) в архітектурі, рельєфна кладка або облицювання будівлі камінням із грубо обтесані або опуклою лицьовою поверхнею (так звані рустами). Оживляючи площину стіни багатомановитою грою світлотіні, рустика створює враження потужності, масивності будівлі. При

обробці фасаду штукатуркою рустикаю імітується розбивкою стіни на прямокутники або на смуги.

Уток – система ниток, які в тканині розташовуються поперек довжини шматка, проходячи від однієї кромки до іншої (див. рисунок).

1 – основа;

2 – уток.

Метизи (від словосполучення російських слів «металлические изделия»). Під нього підходить широкий спектр різних товарів з металу. У поняття «металовироби» входять всі вироби, які виробляються із металу. Типи металовиробів і будівельного кріплення: болти, гвинти, гайки, шурупи, саморізи, шайби, цвяхи, шпінти, дюбелі, анкери, троси, сітка, сталева стрічка тощо.

Тектоніка (в дизайні, архітектурі, образотворчому мистецтві) – художнє вираження закономірностей будови, співвідношення навантаження та опори, властиві конструктивній системі спорудження або витворів скульптури.

Фацет – шліфувана або полірована смуга, що оздоблює поверхню твердого тіла, скошена до її краю і утворює з нею тупий кут. Такими смугами забезпечуються, наприклад, скло, дзеркала, вироби з каменю, дерев'яні фільонки, сталеві знаряддя та ін.

Функціональний комфорт – одне з фундаментальних понять у дизайні, яке означає сферу взаємодії об'єкта дизайну із навколишнім середовищем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Продукция мебельного производства. Термины и определения : ГОСТ 20400-80. Мн. : Межгосударственный совет по стандартизации, метрологии и сертификации, 1993. 22 с.
2. Мебель бытовая. Функциональные размеры отделений для хранения : ГОСТ 13025.1-85. М. : ИПК Издательство стандартов, 2002. 9 с.
3. Мебель бытовая. Функциональные размеры мебели для сидения и лежания : ГОСТ 13025.2-85. М. : ИУС, 2005. 3 с.
4. Мебель бытовая. Функциональные размеры столов : ГОСТ 13025.3-85. М. : ИПК Издательство стандартов, 2002. 5 с.
5. Байлик С.И. Гостиничное хозяйство. Оснащение. Евроремонт. Эксплуатация. К.: Дакор., К.: Вира-Р, 2003. 334 с.
6. Барташевич А. А. Трофимов С. П. Конструирование мебели : учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности «Технология и дизайн мебели». Мн. : Современная школа, 2006. 336 с.
7. Волков Ю. Ф. Интерьер и оборудование гостиниц и ресторанов. Ростов н/Д : Феникс, 2005. 350 с.
8. Волкотруб И. Т. Основы художественного конструирования : учебник для худож. учеб. заведений. К. : Выща шк. Головное изд-во, 1988. 191 с.
9. Встроенная мебель. Иллюстрированное практическое пособие. Издательство «Ниола-Пресс», 1998. 64 с.
10. Гавриленко В. Н., Бутова А. П. Эстетика интерьера и дизайн в ресторанном хозяйстве. Учебное пособие. Донецк : ДонДУЕТ, 2006. 130 с.
11. Гиббс Дженни. Настольная книга дизайнера интерьера. М. : БММ АО, 2006. 112 с.
12. Исаев И. А., Урицкая М., Яковлева С. А. Восточный дневник дизайнера. Искусство интерьеров в культуре разных стран. М. : Издательский дом «Ниола 21-й век», 2005. 223 с.
13. Кейхилл Колин. Стеллажи и полки в интерьере. Практическое руководство. Издательский дом «Ниола-Пресс», 2008. 32 с.
14. Кес Д. Стили мебели. Будапешт : Изд-во академии наук Венгрии, 1981. 271 с.
15. Колчанова Г. И. Интерьер современных гостини. М. : Стройиздат, 1971. 128 с.
16. Коноваленко А. М. Основы столярного ремесла. К. : Мистецтво, 1994. 304 с.
17. Коренець Ю. М. Сучасні меблі готельно-ресторанного господарства : навч. посіб. Донецьк : ДонНУЕТ, 2011. 127 с.
18. Лукьянова Л. Г. Интерьер гостиниц : учеб. пособие. К. : Выща шк., 1991. 245 с.
19. Никуленкова Т. Т., Ястина. Г. М. Проектирование предприятий общественного питания. М. : КолосС, 2006. 247 с.
20. Манучарова Н. Д. Меблировка и эстетическое оформление гостиниц : учеб. пособие. К. : Выща шк., 1973. 127 с.
21. Поляков Е. Н., Красовский А. В. Внутреннее пространство древнегреческого

- усадебного дома V-I вв. до н. э. *Архитектура и градостроительство*. 2017. С. 9-24
22. Прахт Клаус. Мебель и архитектура. М. : Стройиздат, 1993. 168 с.
 23. Проектування готелів : навч. посіб. / А. А. Мазаракі, М. І. Пересічний, С. Л. Шаповал та ін. ; за ред. А.А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. 340 с.
 24. Проектування закладів ресторанного господарства : підручник / А. А. Мазаракі, С. Л. Шаповал, О. М. Григоренко та ін. ; за ред. А.А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 184 с.
 25. Соррел Кэтрин. Пространство и свет в современном интерьере. Изд-во «Кладезь-Букс», 2007. 140 с.
 26. Сьомка С. В. Основи дизайну архітектурного середовища : підручник. Київ : Видавництво «Ліра-К», 2020. 480 с.
 27. Сьомка С. В., Антонович Є. А. Дизайн інтер'єру, меблів та обладнання : підручник. Київ : Видавництво «Ліра-К», 2018. 400 с.
 28. Хорст Фишер-Улиг. Евродизайн. Рациональное использование внутреннего пространства. Советы профессионалов. М. : ВНЕШСИГМА, 1997. 128 с.

Електронні ресурси:

Словник архітектурно-реставраційних термінів. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://terms.archodessa.com/>

<https://www.ereмонт.ru/>

<https://granite.ua/>

<http://arx.novosibdom.ru/>

<http://gostinica.org/>

Навчальне видання

Коренець Юрій Миколайович
Клєвцов Євгеній Геннадійович

Кафедра технологій в ресторанному господарстві,
готельно-ресторанної справи та підприємництва

Дизайн об'єктів та інтер'єр приміщень закладів готельно-ресторанного бізнесу

Навчальний посібник

Формат 60×84/8. Ум. др. арк. 9,5.

Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені
Михайла Туган-Барановського
50042, Дніпропетровська обл.,
м. Кривий Ріг, вул. Курчатова, 13.
Свідоцтво суб'єкта видавничої
справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.